

TYÖTILASTOA.

XI.

YÖTYÖNTEKIJÄTTÄRET

SUOMEN TEOLLISUUDESSA.

TUTKIMUS

KEISARILLISEN SUOMEN SENAATIN MÄÄRÄYKSESTÄ JA TEOLLISUUSHALLITUKSEN
YLIVALVONNAN ALAISENA

TOIMITTANUT

TEKLA HULTIN.

HELSINGISSÄ, 1911.

KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINOSSA.

Statistiskijasto
Statistikbiblioteket

116374

Sisällysluettelo.

	Siv.
Keisarilliselle Suomen Senaatille	IX.
I Luku. Tutkimuksen synty. Kyselykaavakkeet ja kiertokirjeet. Tietojen keräys. Tiedustelun laajuus.	
Tutkimuksen synty	1.
Kyselykaavakkeet ja kiertokirjeet	5.
Tietojen keräys	12.
Tiedustelun laajuus	13.
II Luku. Yötyöntekijättärien lukumäärä.	
Yötyöntekijättärien lukumäärä	15.
III Luku. Työajat.	
Kolmivuoroinen työ	22.
Kaksivuoroinen työ	24.
Työpäivän pituus 2-vuorosisessa työssä	25.
Kirjapainoissa työskentelevien työajat	27.
Kylvettäjättärien työajat	28.
IV Luku. Siviilisääty. Ikä. Sivistyskanta. Isän ammatti. Aviomiehen ammatti. Yötyöntekijättärien oma aikaisempi ammatti.	
Yötyöntekijättärien siviilisääty	29.
Ikä	30.
Sivistyskanta	32.
Isän ammatti	33.
Miehen ammatti	33.
Työntekijättärien oma aikaisempi ammatti	34.
V Luku. Terveystila. Taudit. Asumusolot. Yötyöntekijättärien päivälepo.	
Terveystila	36.
Taudit	40.
Asumusolot	42.
Yötyöntekijättärien päivälepo	45.
VI Luku. Lastensynnytykset. Lastenhoito. Työntekijättärien taloudelliset olot ja elatusvelvollisuudet.	
Lastensynnytykset	47.
Lastenhoito	50.
Taloudelliset olot ja elatusvelvollisuudet	54.
Palkkaussuhteet	59.

VII Luku. Työntekijättärien suhde yötyönkieltoon. Työnantajien mielipide yötyön lakkauttamisen mahdollisuudesta. Seuraukset naisille yötyön kiellosta. 8-tuntisen työpäivän käytäntöön otto. Päivätyön saanti. Ulkomaitten esimerkki.

Työntekijättärien suhde yötyönkieltoon	62.
Työnantajien mielipide yötyön lakkauttamisen mahdollisuudesta	67.
Seuraukset naisille yötyönkiellosta	68.
8-tuntisen työpäivän käytäntöönotto	68.
Päivätyön saanti	69.
Ulkomaitten esimerkki	71.
Suomen eduskunnan kanta puheenaolevassa kysymyksessä	75.

Résumé français	76.
-----------------------	-----

Tauluja.

Taulu 1. Työpaikat ryhmitettyinä teollisuuden, paikkakunnan, tuotantoajan pituuden ja työväestön suuruuden mukaan	2.
» 2. Yleiskatsaus tiedustelun käsittämien työpaikkain lukumäärään, työskentely-aikaan ja työväestön suuruuteen	6.
» 3. Työaika vuorotyössä	7.
» 4. Työajat, lomahetket, sunnuntailoma sekä todellisten työtuntien lukumäärä ..	8.
» 5. Työaika työpaikoissa, joissa työntekijättäret työskentelevät kahdessa vuorossa	20.
» 6. Yötyöntekijättäret ryhmitettyinä teollisuushaaran, siviilisäädyn ja iän mukaan	22.
» 7. Yötyöntekijättärien sivistyskanta ja aikaisempi ammatti	26.
» 8. Isän ammatti	28.
» 9. Aviomiehen ammatti	29.
» 10. Yötyöntekijättärien terveydentila eri ikäkausina ja eri ammateissa heidän omien ilmoitustensa mukaan	30.
» 11. Yötyöntekijättäriissä ilmenevät taudit heidän omien ilmoitustensa mukaan ...	32.
» 12. Yötyöntekijättärien asumusolot ja lepo heidän omien ilmoitustensa mukaan	34.
» 13. Naimisissa olevien yötyöntekijättärien taloudelliset ja kotisuhteet	36.
» 14. Yötyöntekijättärien elatusvelvollisuudet heidän omien ilmoitustensa mukaan	38.
» 15. Yötyöntekijättärien lastensynnytykset	40.
» 16. Yötyöntekijättärien lapset	42.
» 17. Yötyöntekijättärien seitsemää vuotta nuorempien lasten hoito äidin työssä ollessa	44.
» 18. Yötyöntekijättärien oma mielipide ehdotetusta yötyönkiellosta	46.
» 19. Yötyön lakkauttamisen mahdollisuus ja ehdotetun yötyönkiellon seuraukset naisille työnantajien ilmoitusten mukaan	48.

STATISTIQUE OUVRIÈRE.

XI.

ENQUÊTE

SUR LE

TRAVAIL DE NUIT DES OUVRIÈRES

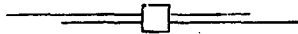
DANS LES

INDUSTRIES FINLANDAISES,

ENTREPRISE SUR L'ORDRE DU SÉNAT IMPÉRIAL DE FINLANDE ET SOUS LA
SURVEILLANCE DE L'ADMINISTRATION GÉNÉRALE DE
L'INDUSTRIE DE LA FINLANDE,

PAR

TEKLA HULTIN.

HELSINGFORS, 1910.

IMPRIMERIE DU SÉNAT IMPÉRIAL DE FINLANDE.

Table des matières.

	Page
Au Sénat Impérial de Finlande	IX.
 Chap. I. er. Origines de l'enquête. Questionnaires et circulaires. Rassemblement des données premières. Portée de l'enquête.	
Origines de l'enquête.....	1.
Questionnaires et circulaires	5.
Rassemblement des données premières	12.
Portée de l'enquête.....	13.
 Chap. II. Nombre des travailleuses de nuit.	
Nombre des travailleuses de nuit	15.
 Chap. III. Temps de travail.	
Travail par 3 relais	22.
Travail par 2 relais	24.
Longueur de la journée dans le travail par 2 relais	25.
Heures de travail des ouvrières typographes	27.
Heures de travail des baigneuses	28.
 Chap. IV. Etat civil. Age. Degré d'instruction. Métier du père. Métier du mari. Métier antérieur des travailleuses de nuit.	
Etat civil des travailleuses de nuit	29.
Age	30.
Degré d'instruction	32.
Métier du père	33.
Métier du mari	33.
Métier antérieur de l'ouvrière elle même	34.
 Chap. V. Santé. Fréquence des maladies. Domicile. Repos de jour.	
Santé	36.
Fréquence des maladies	40.
Domicile	42.
Repos de jour	45.
 Chap. VI. Accouchements. Soins des enfants. Economie des ouvrières; personnes qu'elles doivent nourrir.	
Accouchements	47.
Soins des enfants	50.
Economie des ouvrières; personnes qu'elles doivent nourrir	54.
Salaires	59.

VIII

Chap. VII. Opinion des ouvrières à propos d'une interdiction éventuelle du travail de nuit.

Opinion des patrons sur la possibilité de l'abolition du travail de nuit. Conséquences d'une telle abolition pour les ouvrières. Travail de jour qu'elles pourraient obtenir.

Exemple de l'étranger.

Opinion des ouvrières à propos d'une interdiction éventuelle du travail de nuit	62.
Opinion des patrons sur la possibilité de l'abolition du travail de nuit.....	67.
Conséquences d'une telle abolition pour les ouvrières	68.
Introduction de la journée de 8 heures	68.
Travail de jour que les ouvrières pourraient obtenir	69.
Exemple de l'étranger	71.
La Diète finlandaise et la question du travail de nuit des ouvrières	75.

Résumé français	76.
-----------------------	-----

Tableaux.

Tab. 1. Entreprises réparties par industries et par localités, par durée de la production et par personnel ouvrier	2.
» 2. Aperçu du nombre des entreprises sur lesquelles a porté l'enquête, de la durée de leur production et de leur personnel ouvrier	6.
» 3. Temps de travail par relais	7.
» 4. Heures de travail et de récréation, repos de dimanche et nombre d'heures effectives de travail	8.
» 5. Temps de travail des entreprises où les ouvrières sont divisées en deux relais	20.
» 6. Répartition des travailleuses de nuit par industries, par état civil et par âge	22.
» 7. Degré d'instruction et métier antérieur des travailleuses de nuit	26.
» 8. Profession du père	28.
» 9. Profession du mari	29.
» 10. État sanitaire des travailleuses de nuit, réparties par âge et par métier, d'après leurs propres indications.....	30.
» 11. Maladies des travailleuses de nuit, d'après les indications de celles-ci.....	32.
» 12. Logis et repos des travailleuses de nuit, d'après leur propres indications....	34.
» 13. Situation économique et famille des travailleuses de nuit	36.
» 14. Nombre des personnes devant être nourries par les travailleurs de nuit (indications fournies par celles-ci)	38.
» 15. Nombre d'accouchements parmi les travailleuses de nuit	40.
» 16. Enfants des travailleuses de nuit.....	42.
» 17. Personnes qui soignent les enfants des travailleuses de nuit pendant le travail industriel des mères.....	44.
» 18. Opinion des travailleuses de nuit sur le projet d'interdire ce travail	46.
» 19. Possibilité d'abolir le travail de nuit et conséquences que l'interdiction de ce travail entraînerait pour les femmes	48.

Oikaisuja:

Tauluosastossa on siv. 5 lähinnä viimeiseltä riviltä viimeisessä sarakkeesta pudonnut pois numero 3.

Siv. 30 on loppusummassa toisessa sarakkeessa 81, pitää olla 84.

Keisarillisen Suomen Senaatin Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnalle.

Sittenkun Keisarillinen Senaatti Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnan kirjelmällä 23 p:ltä kesäkuuta 1909 on nähnyt hyväksi määrätä filosofian tohtori Tekla Hultinin Teollisuushallituksen ylivalvonnan alaisena ja yksissä neuvoin Teollisuushallituksen työtilastollisen osaston kanssa toimittamaan työtilastollisen tutkimuksen, jonka tarkoituksena on selvittää naisten yötyön nykyistä

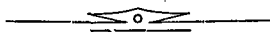
laajuutta ja työehtoja sekä mitkä olisivat seuraukset osittaisesta tai täydellisestä yötyönkiellosta, on mainittu tutkimus suoritettu Teollisuushallituksen sitä varten laatiman suunnitelman mukaisesti ja saapi Teollisuushallitus täten nöyrimmästi esittää tutkimuksen tulokset. Helsingissä 22 p. joulukuuta 1910.

A. F. Tigerstedt.

C. P. Solitander.

F. A. Paloheimo.

Edv. Öhrnberg.

I Luku.

Tutkimuksen synty. — Kyselykaavakkeet ja kiertokirjeet. — Tietojen keräys. — Tiedustelun laajuus.

Siinä ehdotuksessa asetukseksi teollisuusammattityöstä, joka armollisen esityksen ohella jätettiin 1909 vuoden toisille valtiopäiville, oli näin kuuluva säännös (§ 8):

Tutkimuksen synty.

»Naista älköön työhön käytettävä ennen kello kuutta aamulla tai jätystä kello yhdeksän illalla, paitsi milloin työ on jaettu kahdeksan tunnin vuoroihin, siten että vuorot säännöllisesti vaihtuvat ja joka viikko muuttuvat.

Ammattientarkastus on kuitenkin oikeutettu yksityisissä tapauksissa pyynnön johdosta, ja kun lääkärintodistuksen nojalla harkitsee voivansa hakijan ikään ja terveydentilaan nähden sen sallia, myöntämään leskelle tai naimattomalle naiselle oikeuden olla työssä myöskin ylempänä mainittuna aikana, vaikka työ ei olekaan sanotulla tavalla jaettu. Semmoinen lupa voidaan kuitenkin esiintulevasta syystä peruuttaa.»

Kun tämä ehdotus tuli tunnetuksi ja voitiin otaksua, että mainitunlainen lainmuutos tulisi syvästi vaikuttamaan naisten taloudelliseen elämään, anoi naisasialiitto Unioni 29 p. maaliskuuta 1909 päivätyssä kirjelmässä Teollisuushallitukselta 5,000 markan suuruista valtioapua tilastollisen tutkimuksen kustantamiseksi, minkä liitto aikoi toimittaa niiden seurausten selville saamiseksi, jotka yötyön laissa kieltäminen naispuolisilta työntekijöiltä voipi aiheuttaa.

Huomauttaen kuinka tärkeitä olisi saada täydellinen selvitys naisten asemasta teollisuudessamme ja erittäinkin yötyön suhteen, semmoista selvitystä kun ei vielä ole olemassa, ja mikä merkitys ehdotetulla tutkimuksella olisi vastaiselle naistyötä koskevalle lainsäädännölle, Teollisuushallitus puolsi tehtyä anomusta Keisarillisen Senaatin Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnalle.

Asiata 8 p:nä toukokuuta Senaatissa esiteltäessä naisasialiitto Unioonin valtioavunanomus tosin hyljättiin, mutta sen yleinen tarkoitus saavutti kuitenkin sikäli Senaatin hyväksymisen, että Teollisuushallitus sai käskyn mahdollisimman pian toimittaa Senaatille tarkan suunnitelman ynnä kustannusarvion samaa kysymystä koskevaa työtilastollista tutkimusta varten, joka olisi toimitettava Teollisuushallituksen ylivalvonnan alaisena.

Tämän käskyn täyttämiseksi Teollisuushallitus antoi työtilastollisen toimistonsa johtajalle, filosofian maisteri G. R. Snellmanille toimeksi laatia ehdotuksen asiasta. Täysin yhtyen tehtyyn ehdotukseen Teollisuushallitus sittemmin kirjelmässä 25 p:ltä toukokuuta 1909 esitti sen K. Senaatin Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnalle seuraavasti:

»Kyseessä olevan tutkimuksen tarkoituksena on osaksi saada selville missä määrin naisia toimii yötyössä eri teollisuushaaroissa sekä minkälaisissa taloudellisissa ja työoloissa se tapahtuu, osaksi selvittää, mikä vaikutus naisten yötyön joko täydellisellä tai osittaisella kieltämisellä tulisi olemaan heidän omaan asemaansa. Edellisessä suhteessa saadaan tietoja esittämällä asiata koskevia kysymyksiä sekä työnantajille että työntekijöille, jälkimmäisessä suhteessa työnantajien ilmoituksista, miten heillä on tarkoitus järjestää työnteko naisille siinä tapauksessa, että sellainen kielto tulisi säädettäväksi. Luotettavien tietojen saamiseksi lienee tässä, samoin kuin muissa työtilastollisissa tutkimuksissa, tarpeellista käyttää matkustavia apulaisia, koska kokemus on osottanut, että kirjalliset kysymykset yleensä jätetään vastaamatta.

Ne teollisuushaarat, joissa käytetään yötyötä ja joissa naisiakin työskentelee, ovat: tiiliteollisuus, lasiteollisuus, kutomateollisuus, paperiteollisuus, siihen luettuna puumassa- ja selluloosateollisuudet, sahateollisuus, sokeriteollisuus, paitateollisuus, vaatteiden, hattujen ja lakkien valmistus y. m. pukuteollisuus, pesu, silitys sekä kirjapainoteollisuus.

Kun tutkimus tulisi käsittämään niin monta eri teollisuushaaraa, ei ole mahdollista käydä kaikissa mainitunlaatuissa laitoksissa taikka että tutkimus pyrkisi käsittämään kaikki mainituissa teollisuuksissa työskentelevät naiset. Se ei olekkaan tarpeellista, vaan voidaan täysin tyydyttävä selvitys saavuttaa käymällä ainoastaan erinäisillä paikkakunnilla, joilla yksi taikka useampia yllämainittuja teollisuuksia on edustettuna. Tähän katsoen voidaan tiedustelu sopivimmin rajottaa seuraaviin paikkakuntiin: Helsinkiin, Turkuun, Poriin, Tampereeseen, Lahteen, Forssaan, Viipuriin, Kotkaan ynnä Kymnilaaksoon, Lappeenrantaan, Sortavalan ja Joensuun seutuihin, Vaasaan, Pietarsaareen, Ouluun, Kemiin ja Tornioon sekä johonkin Pohjanmaan jokilaaksoon, jossa on useita pienehköjä sahoja. Aineiston keräämistä varten näiltä paikkakunnilta tarvitaan vähintään viisi apulaista, joiden kesken tutkimusala tulisi jakautumaan seuraavasti: 1) Helsinki; 2) Länsi-Suomi ynnä Tampere Vaasaan saakka; 3) Pohjois-Suomi Vaasasta eteenpäin; 4) Kotka ynnä Kymnin jokilaakso, Lahti ja Lappeenranta; sekä 5) Viipuri ja muut osat Itä-Suomea.

Kustannukset aineiston keräyksestä, edellyttämällä että viisi apulaista suorittaa sen 30 päivässä, on arvioitu 3,050 markaksi, siitä matkakustannukset 1,000 markkaa, päivärahat, à 7 markkaa päivässä, 150 päivältä 1,050 markkaa sekä palkkiota 200 markkaa kullekin työn toimittamisesta, yhteensä 1,000 markkaa.

Edellytyksellä että tutkimuskertomus tulee painettavaksi Senaatin kirjapainossa tarvitsee kustannusarvioon ottaa kustannuksia paperista ainoastaan mikäli kirjoituspaperia tulee käytettäväksi s. o. kyselykaavakkeisiin, arviolta 200 markkaa.

Taulujen laatimiseen ja niitä valaisevan tekstin sepittämiseen voipi arvata kuluvan noin 3 kuukautta. Sille henkilölle, joka määrätään valmistamaan ja johtamaan tutkimusta sekä sepittämään selonteko siitä, on Teollisuushallitus katsonut kohtuulliseksi myöntää 1,000 markkaa. Kustannukset kolmen laskuapulaisen palkkaamisesta samaksi ajaksi nousevat noin 1,200 markkaan. Lopuksi on kustannusarvioon otettava arviolta 750 markkaa käännöstyön ja nitomisen korvaamista varten.

Edellämainitun nojalla Teollisuushallitus esittää seuraavan kustannusarvion kyseessäolevaa tutkimusta varten.

Aineiston kerääminen	3,050 markkaa.
Kyselykaavakkeet	200 »
Palkkio tutkimuksen johtajalle	1,000 »
Laskuapulaiset	1,200 »
Käännöstyö ja nitominen	750 »

Yhteensä 6,200 markkaa.

Kyseessäoleva tutkimus on Senaatin päätöksen mukaan toimitettava Teollisuushallituksen ylivalvonnan alaisena. Koska kuitenkin työtilastollisella osastolla jo on läheisintä tulevaisuutta varten vahvistettu työohjelma, joka käsittää konepajoja koskevan tutkimuksen lopettamisen ja paperiteollisuutta koskevan tutkimuksen aloittamisen, paitsi tänä vuonna suuresti lisääntyneen työmäärän Työtilastollista Aikakauskirjaa varten, lienee välttämätöntä uskoa kyseessä olevan tutkimuksen lähin johto erityisesti sitä varten määrätylle henkilölle, samoin kuin tapahtui neulomatyöntekijättärien ammattioija tutkittaessa. Teollisuushallitus saapi niin ollen ehdottaa, että työ jätettäisiin filosofian tohtori neiti Tekla Hultinille, jonka olisi suoritettava tutkimus Teollisuushallituksen valvonnan alla ja yhdessä neuvoin sen työtilastollisen osaston kanssa, jotta tämän osaston saavuttama monivuotinen kokemus samallaisten tutkimusten kulusta tulisi tämänkin hyväksi.

Sen nojalla, mitä Teollisuushallituksella edellä on ollut kunnia esittää, saapi Teollisuushallitus kunnioittaen ehdottaa:

että olisi toimitettava työtilastollinen tutkimus tarkoituksella saada selville naisten yötyön laajuus ja työehdot sekä enemmän tai vähemmän pitkälle ulottuvan yötyönkiellon mahdolliset seuraukset;

että tämä tutkimus toimitetaan siinä laajuudessa ja pääasiassa sen suunnitelman mukaan kuin Teollisuushallitus edellä on esittänyt;

että Teollisuushallitukselle tarkoitusta varten myönnetään 6,200 markan määräraha käytettäväksi pääasiallisesti yllämainitun kustannusarvion mukaisesti;

että tutkimuksen toimittaminen jätetään filosofian tohtori neiti Tekla Hultinille, jonka on suoritettava se Teollisuushallituksen ylivalvonnan alaisena ja yksissä neuvoin työtilastollisen osaston kanssa; sekä

että kyselykaavakkeita laaditaan Senaatin Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnan tarkastettaviksi ja vahvistettaviksi.»

Teollisuushallituksen edelläkerrottua kirjelmää esitettäessä Keisarillisessa Senaatissa 23 p:nä kesäkuuta Senaatti hyväksyi Teollisuushallituksen ehdotuksen ja allekirjoittanut sai määräyksen mainitun hallituksen ylivalvonnan alla ja yksissä neuvoin sen työtilastollisen osaston kanssa toimittaa kyseessäoleva tilastollinen tutkimus naisten yötyöstä siinä laajuudessa ja pääasiallisesti sen suunnitelman mukaan kuin Teollisuushallitus edellämainitussa kirjelmässään oli ehdottanut, ja olivat ne kyselykaavakkeet, jotka tilastollisten tietojen hankkimista varten tulisivat käytettäväksi, lähetettävät Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnalle vahvistettaviksi, jota paitsi Teollisuushallituksen käskettiin työn valmistuttua lähettää Senaatille allekirjoittaneen laatima kertomus tutkimuksesta sekä esittää sen suuntaisia ehdotuksia, joihin tutkimus voipi antaa aihetta.

Kyseessäolevan tutkimuksen kustannusten korvaamiseksi Teollisuushallitukselle myönnettiin 6,200 markan määräraha, jotka varat Teollisuushallituksen oli tarpeen mukaan tilattava sekä tileissä merkittävä 1909 vuoden ylimääräisen menoarvion IX luvun 8 kohtaan.

Allekirjoittaneen saatua tiedon yllämainitusta määräyksestä sekä laadittua yksissä neuvoin Teollisuushallituksen työtilastollisen osaston johtajan, fil. maisteri G. R. Snellmanin kanssa ehdotukset tilastollisten tietojen keräilyä varten tarvittaviksi kyselykaavakkeiksi ja kiertokirjeiksi, lähetti Teollisuushallitus nämä 13 p. heinäkuuta Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnalle, joka tarkastettuansa ne vahvisti ne saman kuun 15 päivänä.

Kyselykaavakkeista, joiden teksti oli rinnakkain suomen- ja ruotsinkielinen, oli työnantajille osotettu suomalaisen tekstin mukaan näin kuuluva:

TEOLLISUUSHALLITUS.

1909.

Kyselykaavake A. Kyselykaa-
vakkeet ja
kiertokirjeet.

Työtilastollinen tutkimus naisten käyttämisestä yötyössä.

Kysymyksiä:	Vastauksia: Työnantajan vastattavat.
1. Työpaikka. Tehtaan (työpajan, sahan) nimi ja asema?	
2. Tuotantosuhteet. Tuotannon laatu? Työskenteleekö tehdas ympäri vuoden? Vai tekeekö se sesonkityötä ja niin ollen minä vuoden kuukausina?	
3. Työväki. Työntekijäin nykyinen lukumäärä? Siitä naispuolisia? Säännöllisessä yötyössä olevien naisten luku- määrä? Vuodenajoittain yötyössä olevien naisten luku- määrä?	
4. Nykyinen työaika. Työajan pituus (lepoetket siihen luettuina): a) työtä tehtäessä vain päivänaikaan (ei vuoro- työtä): maanantaina? lauantaina? muuna pyhän edellisenä päivänä? pyhäpäivänä? muina päivinä? b) työtä tehtäessä kahdessa 12 tunnin vuorossa: Millä tunneilla tapahtuu vuorojen vaihtu- minen? Kuinka pitkän ajan kuluttua tapahtuu päivä- ja yötyönsien vaihtuminen? ja miten on työaika vaihdossa järjestetty? c) työtä tehtäessä kolmessa 8 tunnin vuorossa: Millä tunneilla tapahtuu vuorojen vaihtu- minen? Kuinka pitkän ajan kuluttua tapahtuu löysien vaihtuminen? Miten on työaika vaihdossa järjestetty?	alkaa k:lo _____ loppuu k:lo _____ » » » » » » » » » » » » » » » » k:lo _____ k:lo _____ k:lo _____ k:lo _____ k:lo _____

Kysymyksiä:	Vastauksia: Työnantajan vastattavat.
5. Lepohetket. a) työtä tehtäessä vain päivänaikaan (ei vuoro-työtä): aamupäivällä? _____ päivällisloma? _____ iltapäivällä? _____ Ovatko lepo- hetket lauantaina ja muina pyhän edellisinä päivinä muilla tun- neilla? _____ b) työtä tehtäessä kahdessa 12 tunnin vuo- rossa: Montako lepo- hetkeä ja millä tunneilla? _____ c) työtä tehtäessä kolmessa 8 tunnin vuo- rossa: Montako lepo- hetkeä ja millä tunneilla? _____	alkaa k:lo _____ loppuu k:lo _____ » » _____ » » _____ » » _____ » » _____
6. Mitä lajia työntekijöitä käytetään a) ainoastaan päivänaikaan? _____ b) 12-tuntisissa työvuoroissa? _____ c) 8-tuntisissa työvuoroissa? _____ Käytetäänkö päivänaikaan työskenteleviä nai- sia ja kuinka monta työhön ennen k:lo 6 a. p.? _____ Kuinka monta tuntia? _____ Sam. jälkeen k:lo 8 i. p.? _____ Kuinka monta tuntia? _____ Ympäri vuodenko? _____ Vai sesongittain ja minä vuodenaikoina? _____	
7. Työväen mukavuudeksi. Onko erityistä huonetta ruokailua ja lepo- hetkinä oleskelua varten? _____ Onko naisille tätä varten eri huone? _____	
8. Työpalkat. Päivänaikaan työskentelevän ammattitaitois- naisen työpalkka (päiväpalkka, tunti- palkka tai keskimääräinen viikkoansio kappaletyöstä)? _____ samoin samoin yötyössä? _____	

Kysymyksiä:	Vastauksia: Työnantajan vastattavat.
Samaa tai samantapaista työtä tekevän miehen työpalkka yötyössä? Kuinka suuri on palkankorotus (tunnilta) ylötyöstä (jälkeen klo 8 tai 9 illalla)?	
9. Kotityötä. Annetaanko tehtaasta kotityötä ja niin ollen minkälaista ja paljonko?	
10. Ehdotetun yötyön kiellon seuraukset. Jos ehdotuksen mukaan naisten käyttäminen yötyössä kielletään, voipiko ja haluaako tehdas ottaa käytäntöön 3-vuoroisen 8-tuntisen työajan siten että vuorot säännöllisesti vaihtuvat ja joka viikko muuttuvat, jossa tapauksessa naisia saapi edelleen käyttää yötyössä? Ellei, niin voipiko tehdas tarjota työtä päivän aikaan, s. o. klo 6 välillä a. p. ja klo 8 mahdollisesti klo 9 välillä i. p. kaikille niille tehtaassa työskenteleville naisille, jotka yötyön kiellon kautta menettävät työpaikkansa?	
11. Työnantajan mielipide yötyön kiellosta. Katsotteko yleensä mahdolliseksi lakkauttaa kaiken yötyön tehtaassanne? Katsotteko yleensä mahdolliseksi lakkauttaa kaiken yötyön teollisuushaaranne alalta? Katsotteko mahdolliseksi järjestää työnteon tehtaassanne siten, että se tapahtuu ainoastaan klo 6 välillä a. p. ja klo 8 mahdollisesti klo 9 välillä i. p. Onko sellainen järjestely mielestänne yleensä mahdollinen teollisuushaaranne alalla?	
12. Muita huomautuksia ja lisäyksiä.	

Edelläolevaa kyselykaavaketta seurasi allaoleva kiertokirje, jossa tarkemmin selitettiin tiedustelun tarkoitus ja millä tavoin se oli tapahtuva:

TEOLLISUUSHALLITUS.

1909.

Työnantajalle.

Keisarillinen Senaatti on päättänyt, että Teollisuushallituksen ehdotuksen mukaisesti on toimeenpantava tilastollinen tutkimus, jonka tarkoituksena on saada selville, kuinka suuressa määrin *naisia* maassamme käytetään *yötyössä teollisuuden alalla*, minkälaisissa oloissa nämä työskentelevät sekä mahdolliset seuraukset lainsäädännöstä, joka kieltäisi naisilta yötyön. Tämän tutkimuksen suorittaminen, joka on tapahtuva Teollisuushallituksen johdolla ja sen työtilastollisen osaston myötävaikutuksella, on uskottu allekirjoittaneelle.

Koska on osottautunut käytännöllisimmäksi, että ne tiedustelut, jotka tällaisia tutkimuksia varten ovat toimitettavat, suoritetaan henkilökohtaisesti kullakin työpaikalla määrättyjen kyselykaavojen johdolla, saapuu apulaiseni tässä tarkoituksessa Teidänkin työmaallenne, ja pyydän kohteliaimmin, että avuliasasti tahtoisitte helpottaa hänen tehtäväänsä.

Kyselykaavakkeet, jotka apulaiseni tuo mukanaan, ovat Senaatin Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnan vahvistamat.

Kaavake A. sisältää työnantajalle osotetut kysymykset. Pyydän Teitä hyväntahtoisesti vastaamaan niihin, jotta apulaiseni voisi saada kaavakkeen täytettynä takaisin ennen lähtöänsä paikkakunnalta.

Yötyöksi nimitetään tässä tiedustelussa kaikkea työntekoa, joka tapahtuu k:lo 8 tai 9 välillä illalla ja k:lo 6 välillä aamulla.

Paperiteollisuuden (siihen luettuna puuhiomot, selluloosa- sekä paperitehtaat) *työnantajain* ei ole tarvis vastata *työaikaa* koskeviin kysymyksiin, koska he tulevat vastaamaan samoihin kysymyksiin toisen virallisen tiedustelun yhteydessä, joka koskee yksinomaan paperiteollisuuden työoloja.

Mitä *työpalkkoja* koskeviin kysymyksiin tulee, riittää ilmoitus työntekijättärien *ylimmästä, alimmasta ja keskimääräisestä työpalkasta*.

Niihin kysymyksiin, joiden tarkoituksena on saada selkoa siitä, *miten työnantaja aikoo järjestää työnteon* siinä tapauksessa että naispuolisten työntekijäin käyttäminen yötyössä kielletään, on ehkä vaikeampi edeltäkäs vastata, mutta rohkenen kuitenkin pyytää saada niihinkin mahdollisimman tarkkoja vastauksia, koska nämä tiedonannot ovat yötyön kiellon seurausten arvostelulle erittäin tärkeät.

Apulaiseni on saanut ohjeen työmaalle tullessaan ensiksi kääntyä työnantajan puoleen ja häneltä hankkia luvan tehdä työntekijättäriille määrättyjä

kysymyksiä *kyselykaavakkeen B* mukaan, joka koskee työntekijättären itsekoh-
taisia oloja. Pyydän että apulaiselleni osoitettaisiin jokin sopiva paikka työ-
huoneistossa taikka sen välittömässä läheisyydessä, jonne työntekijättäret sai-
sivat saapua yksi kerrallaan vastaamaan heille tehtäviin kysymyksiin. Kokemus
aikaisemmista tiedusteluista on osoittanut, että täten jokaista työntekijää vii-
vytetään enintään 5 minuuttia.

Jotta työntekijättäret saisivat *oikean käsityksen* tämän tiedustelun tarkoi-
tuksesta, pyydetään että mukana seuraava heille osoitettu kiertokirje ripustet-
taisiin heidän nähtäväkseen johonkin sopivaan paikkaan työhuoneistossa.

Lopuksi huomautettakoon että *koottuja tietoja ei anneta kenenkään syrjäi-
sen nähtäväksi*, että lopullisessa selostuksessa näitä *tietoja ei julkaista joka lai-
toksesta erikseen*, vaan ryhmittäin, joten *yleisön ja kilpailijain tietoon ei voi tulla
mitään, jonka voisi katsoa paljastavan liike- tai käyttösalaisuuksia*.

Helsingissä, heinäkuulla 1909.

Tekla Hultin.

Työntekijättäriille osoitettiin kiertokirje, joka suomalaisessa muodossaan
oli näin kuuluva:

TEOLLISUUSHALLITUS.
1909.

Julkipantavaksi työpaikalla.

Työntekijättäriille.

Keisarillisen Senaatin päätöksestä tulee toimeenpantavaksi *tilastollinen
tutkimus*, jonka tarkoituksena on saada selville, kuinka suuressa määrin maas-
samme käytetään *naisia yötyössä teollisuuden alalla*, minkälaisissa olosuhteissa
nämä työskentelevät ja mitkä tulisivat olemaan seuraukset, jos yötyö naisilta
lain kautta kielletään.

Tämä tilastollinen tutkimus on määrätty allekirjoittaneen toimitettavaksi
Minun puolestani tulee apulaiseni käymään Teidänkin työpaikallanne ja tekemään
sekä työnantajalle että jokaiselle työntekijättärelle erikseen määrättyjä kysy-
myksiä, joiden tarkoituksena on saada selville juuri yllämainittuja seikkoja.
Pyydän Teitä tunnollisesti, avomielisesti ja luottamuksella vastaamaan kaikkiin
näihin kysymyksiin. Moniaat niistä voivat ehkä tuntua Teistä turhilta, jopa
tungettelevilta, mutta olkaa vakuutetut siitä, että ne ovat tutkimukselle vält-
tämättömät ja tarkoittavat vain omaa hyötyänne. *Vastauksianne ei näytetä*

kenellekään syrjäiselle eikä yksityisiä olosuhteitanne kenellekään ilmoiteta. Mitään, joka mitenkään voisi Teitä vahingoittaa, ei siis tule yleisön tietoon.

Sittenkuin tutkimus on toimitettu, julkaistaan selonteko sen tuloksista, jotta vastainen lainsäädäntö ja muut toimenpiteet, jotka tarkoittavat työväen tilan parantamista, voitaisiin rakentaa tosiolojen tuntemuksen pohjalle.

Helsingissä, heinäkuulla 1909.

Tekla Hultin.

Työntekijättärien antamat tiedot oli tarkoitus merkitä suomeksi näin kuuluvaan kyselykaavakkeeseen:

TEOLLISUUSHALLITUS.
1909.

Kyselykaavake B.

Työtilastollinen tutkimus naisten käyttämisestä yötyössä.

Kysymyksiä:	Vastauksia: Työntekijättären vastattavat.
1. Työpaikka. Tehtaan (työpajan, sahan) nimi ja asema?	
2. Nimi, ikä ja ammatti. Työntekijättären nimi? » ikä? » siviilisääty (naimaton, naimisissa, miehensä hylkäämä, leski, erotettu)? Ammatti tai erikoisala ammatissa? Oletteko aikaisemmin työskennellyt toisessa ammatissa ja missä ammatissa? Isänne ammatti? Miehenne ammatti?	
3. Lapset. Kuinka monta lasta olette synnyttänyt? Montako lasta Teillä nyt on kotonanne ja minkä ikäisiä ne ovat? Onko joku lapsistanne muualla hoidettavana?	

Kysymyksiä:	Vastauksia: Työntekijättären vastattavat.
Kuka hoitaa lapsianne Teidän ollessanne työssä päivällä? _____	
S:n S:n yöllä? _____	
4. Taloudelliset suhteet.	
Onko miehenne työkykyinen? _____	
» » raitis? _____	
» » kivulloinen? _____	
Onko miehenne vanhuudesta työhönkykene- mätön? _____	
Onko hänellä vakinaista työtä ympäri vuo- den? _____	
Kuinka paljon antaa hän viikossa vuokraan ja talousmenoihin? _____	
Kuinka monella kotona olevista lapsistanne on säännöllinen työansio? _____	
Kuinka paljon antavat he viikossa talous- menoihin ja vuokraan? _____	
Jos itse asutte vanhempienne luona, kuinka paljo annatte heille viikossa talousmenoi- hin ja vuokraan? _____	
5. Elatusvelvollisuus.	
Onko Teillä elätettävänä omaisia (paitsi omia lapsianne) tai muita henkilöitä ja kuinka monta? _____	
Onko heillä paitsi Teitä muuta elättäjää? _____	
6. Asumusolot.	
Onko Teillä oma koti? _____	
Asutteko vieraitten luona? _____	
Montako henkilöä nukkuu paitsi Teitä sa- massa huoneessa? _____	
Kuinka monta tuntia nukutte päivällä ol- tuanne yötyössä? _____	
7. Terveystila.	
Terveystilanne (hyvä, välttävä, heikko, huono)? _____	
[Sairastetteko jotakin pitkälistä tautia ja niin ollen mitä? _____	

Kysymyksiä:	Vastauksia: Työntekijättären vastattavat.
8. Sivistyskanta. Montako luokkaa olette käynyt ylempää kansakoulua (tai muuta vastaavaa koulua)? Vai ettekö laisinkaan ole käynyt ylempää kansakoulua?	
9. Muita elatuskeinoja. Millä aiotte elättää itseänne, jos yötyö (eli työnteko k:lo 8:sta (9:stä) i. p. k:lo 6:teen a. p.) naisilta kielletään ja Teidän sen vuoksi ehkä on jätettävä nykyinen työpaikkanne? Onko Teillä siinä tapauksessa tarjona muuta työansiota nykyisellä kotipaikallanne? Vai aiotteko hakea työansiota muualta?	
10. Työntekijättären mielipide yötyön kieltämisestä. Tahtoisitteko, että yötyö kiellettäisiin yksinomaan naisilta? Taikka että se kiellettäisiin yht'aikaa miehiltä ja naisilta niissä teollisuudenhaaroissa ja niillä ehdoilla, jotka tekevät sellaisen kiellon mahdolliseksi?	
11. Muita huomautuksia ja lisäyksiä.	

Tietojen keräys.

Tietojen keräystä toimitettaessa osottautui käytännöllisistä syistä tarpeelliseksi jossakin määrin poiketa alkuperäisestä suunnitelmasta. Mahdollisimman yhdenmukaisen menettelytavan aikaansaamiseksi keräilyssä otettiin näet tätä työtä toimittamaan aluksi ainoastaan kolme apulaista, kaksi kansakoulunopettajataria, neidet Laura Hagan ja Tyyne Oksanen, sekä eräs naisylioppilas, neiti Esteri Honkavaara. Työ jaettiin näiden kesken siten, että ensiksi mainittu otti suorittaakseen keräilyn Viipurin läänissä, toiseksi mainittu Vaasan ja Oulun lääneissä ja viimeksi mainittu Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen

lääneissä. Myöhemmin huomattiin tarkoituksenmukaiseksi ottaa Tamperetta varten erityinen paikkakunnalla asuva ja paikallisiin oloihin perehtynyt apulainen, rouva M. Zidbäck. Tiedustelua ei ulotettu Mikkelin ja Kuopion lääneihin, syystä että teollisuuslaitokset näissä lääneissä yleensä sijaitsevat siten, että niissä käyminen olisi suhteettomasti lisännyt keräyskustannuksia. Samasta syystä täytyi muissakin osissa maata toimitettavalle keräykselle asettaa ohjeeksi se periaate, että oli käytävä pääasiallisesti vain niillä työpaikoilla, jotka sijaitsevat rautatien tai höyrylaivareitin varrella taikka jonne pääsy liikenneväyliltä on kutakuinkin helppo. Itse asiassa ovatkin maamme teollisuuslaitokset niin sijoitetut, että tiedustelu voidaan täten menetellen ulottaa useimpiin ja tärkeimpiin niistä.

Tietojen keräystä helpotti se aulius, jolla tehtaanisännät melkein kaikilla työpaikoilla, joilla kerääjät kävivät, järjestivät niin, että kerääjä sai itse työajan kuluessa puhutella työntekijättäriä yksitellen työpaikalla, josta oli se etu, etteivät työntekijättäret menettäneet mitään lepoajastaan ja että kerääjältä säästyi aikaa kuluttavat käynnit työntekijättärien hajallaan ja ehkä kaukana sijaitsevilla asunnoissa. Työnantajilta pyydetty tiedot annettiin niinkään suosiollisesti, joskin siellä täällä ilmaantui jonkun verran hermostusta niiden lisääntyneiden vaatimusten johdosta, joita viime aikoina on tehty teollisuudenharjoittajille tilastollisten tietojen antamisen suhteen.

Sittenkun tiedustelun tarkoitus oli työntekijättäriille selvitetty, vastasivat nämä yleensä avomielisesti ja luottamuksella apulaiseni heille tekemiin kysymyksiin. Monet lausuivat tyytyväisyytensä sen johdosta, että naisten mielipidettä tiedusteltiin ennenkuin lainsäädäntö ryhtyi määräämään heistä asiassa, josta heidän toimeentulonsa oli riippuvainen. Ainoastaan parilla kolmella sahallalla sattui, että työntekijättäret olivat vastahakoisia tai osaksi kieltäytyivät antamasta minkäänlaisia tietoja itsestään, ilmoittaen kieltäytymisensä syyksi, että kyseessäoleva tiedustelu oli »porvarillisten hommia» ja tarkoitti työntekijättärien vahingoittamista. Kaikki vakuutukset, että työntekijättäret juuri tämän tiedustelun kautta olivat tilaisuudessa saattamaan mielipiteensä lakia säätävien valtojen tietoon, jäivät tehottomiksi heidän epäluulonsa takia. Vastakohtana tähän voi mainita, että eräällä sahallalla miespuoliset työntekijät ilmoittivat tyytymättömyytensä sen johdosta, ettei heidänkin mielipidettään tiedusteltu yötyön suhteen, lausuen, että jos yötyö kiellettäisiin naisilta, olisivat miehetkin vapautettavat sellaisesta työstä.

Kun tietojen keräys oli alkava, olivat ne henkilöt, jotka olivat suostuneet sen toimittamaan, varustettavat luetteloilla, joihin oli merkittävä ne työpaikat, joissa heidän oli käytävä. Näiden luetteloiden laatiminen kohtasi kuitenkin sangen suuria vaikeuksia, kun Teollisuushallitukselta siihen aikaan puuttui nimellisiä tietoja siitä, millä työpaikoilla yötyötä tehdään. Luettelot laadittiin Teollisuushalli-

Tiedustelun laajuus.

tuksen tilastollisten ensitietojen mukaan v. 1907 käynnissä olevista teollisuuslaitoksista, joista merkittiin ne, joissa käytettiin enemmän kuin 4 naispuolista työntekijää ja jotka kuuluivat teollisuushaaroihin, joissa yötyötä yleensä käytetään joko ajottain tai säännöllisesti, kuten sahat, lasitehtaat, sokeritehtaat sekä paperi- ja kutomateollisuuksiin kuuluvat tehtaat. Koska kuitenkin vuoden 1909 jälkimäisille valtiopäiville jätetyssä työväensuojelulain ehdotuksessa oli yötyöksi määritelty kaikki työ, mikä suoritetaan jälkeen klo 9 illalla ja ennen klo 6 aamulla, katsottiin tarpeelliseksi ottaa mainittuihin luetteloihin sellaisetkin teollisuuslaitokset, joissa työajan voitiin otaksua mahdollisesti ajottain ulottuvan mainittujen tuntien yli. Etupäässä jotta saataisiin varmuutta siitä, käytetäänkö yötyötä ja missä laajuudessa sitä käytetään myöskin äskennämainitussa rajoitetummassa merkityksessä, otettiin sen vuoksi luetteloon myöskin tulitikkutehtaita, tapettitehtaita, saippuatehtaita, rullatehtaita, fajanssitehtaita, paitatehtaita, lakki- ja hattutehtaita, hansikastehtaita, kravattitehtaita, turkistehtaita, nahka- ja kenkätehtaita, räätälinliikkeitä, villaneulomoja, sateenvarjotehtaita, pussi- ja kotelotehtaita, pesulaitoksia, kirjapainoja, kirjansitomoja y. m. Myöskin kylpylaitoksia, vaikkeivät ne kuulu varsinaiseen tuotanto-teollisuuteen, otettiin luetteloihin, koska oli tunnettu, että niiden työaika yleensä ulottuu jälkeen klo 9 illalla. Sitä vastoin ei tiedustelua ulotettu leipomoihin, joiden työajat on järjestetty 4 p:nä kesäkuuta 1908 annetulla lailla, joka yleensä ei salli työntekoa klo 9 välillä illalla ja klo 6 välillä aamulla, eikä myöskään tupakkateollisuuteen eikä ompeluliikkeisiin, jotka äskettäin ovat olleet seikkaperäisten tutkimusten alaisina. Siten laaditut luettelot käsittivät noin 20,000 naispuolista työntekijää eli noin 63 % naispuolisten teollisuustyöntekijäin koko lukumäärästä vuoden 1907 virallisen tilaston mukaan. Kerääjiä kehoitettiin lisäksi kullakin paikkakunnalla, jolla he kävivät, ammattikalenterin johdolla tiedustelemalla teollisuuslaitoksia täydentämään ja tarkistamaan luetteloja, koska uusia laitoksia oli saattanut syntyä ja toisia ehkä oli lakkautettu sen jälkeen kuin tiedot 1907 vuoden tilastoa varten annettiin.

Sittenkuin kyselykaavakkeet oli saatu painetuksi, alkoi tietojen keräys elokuun loppupuolella ja oli se pääasiassa loppuun suoritettu lokakuun lopussa. Ne täydentävät tiedot, etupäässä työaikoja koskevat, jotka myöhemmin kirjeenvaihdon kautta hankittiin useilta työnantajilta, kohdistuvat samaan aikaan syksyllä 1909. Kerätty ensiaineisto sovitettiin tilastollisiin tauluihin seuraavan kevättalven ja kevään kuluessa v. 1910, jonka jälkeen taulujen painatus alkoi kesällä. Sen kautta, että allekirjoittanut samaan aikaan oli kansanedustajana kiinni valtiopäivätyössä, on kirjallinen selonteko tästä tutkimuksesta valitettavasti jonkun verran viivästynyt.

II Luku.

Yötyöntekijättärien lukumäärä.

Mitä tulee kysymykseen, missä määrin naispuolisia työntekijöitä teollisuudessa käytetään yötyöhön, selviää tiedustelun vastaus taululiitteistä siv. 2—6. Naispuolisia yötyöntekijöitä tavattiin 142 työpaikalla kaikkiaan 3,258. Nämä jakaantuivat eri teollisuushaarojen kesken seuraavasti:

	Työpaikkoja.	Yötyöntekijättäriä.	%:na yötyöntekijättärien koko luvusta.
Sahateollisuus	46	1,475	45.3
Paperiteollisuus	40	933	28.6
Kutomateollisuus	8	593	18.2
Muu tehdasteollisuus	5	108	3.3
Kirjapainot	5	21	0.7
Kylpylaitokset	38	128	3.9
Yhteensä	142	3,258	100 %

Yötyöntekijättäristä kuului siis suurin osa sahateollisuuden alalle, sitä lähinnä paperi- ja kutomateollisuuksien aloille. Muissa tehtaissa tavattiin yötyöntekijättäriä, kaikkiaan 108 henkeä, ainoastaan yhdessä tiilitehtaassa, yhdessä lasitehtaassa, eräässä kalansäilyketehtaassa sekä yhdessä pussi- ja yhdessä kirjekuoritehtaassa, joista kaksi viimeksimainittua myös voidaan lukea paperiteollisuuteen.

Jos yötyöntekijättäret jaetaan tasan niiden työpaikkain kesken eri teollisuushaaroissa, joissa niitä käytettiin, tuli keskimäärin

sahateollisuudessa	32	yötyöntekijättärtä	työpaikkaa kohti
paperiteollisuudessa	23	»	»
kutomateollisuudessa	74	»	»
muussa tehdasteollisuudessa	22	»	»
kirjapainoissa	4	»	»
kylpylaitoksissa	3	»	»

Suurin määrä yötyöntekijättäriä, eli 200, tavattiin eräässä villakehräämössä. Sitä lähinnä seurasi pahvitehdas, jossa oli 140, verkatehdas, jossa oli 124, pellavakehräämö, jossa oli 115 ja saha, jossa oli 100 yötyöntekijättärtä.

Käytyjen teollisuuslaitoksien joukossa oli toiselta puolen sellaisiakin, joissa ainoastaan muutamia harvoja naisia toimi apureina yötyössä, sahoja, joilla oli 40—90 henkeä työväkeä, mutta ainoastaan 2, 3 tai 4 naista yötyössä, paperitehdas, jossa oli 3, puumassatehdas ja eräs toinen paperitehdas, joissa kummassakin oli vain 2 yötyöntekijätärtä. Työväkeä oli näissä paperitehtaissa kaikkiaan toisessa 308, toisessa 360 henkeä, puumassatehtaassa 34 henkeä. Eräässä suuressa lasitehtaassa, jossa käytiin, oli yötyöntekijättäriä ainoastaan 5 440 henkeen nousevasta työvoimasta. Toisessa lasitehtaassa, jossa ilmoitettiin käytettävän vain pari naista apureina ja joka sijaitsi verrattain kaukana rautatiestä, ei sen vuoksi katsottu kannattavan käydä. Neljän muun lasitehtaan suhteen, joiden oloja tiedusteltiin, ilmoitettiin, että yhdessä niistä ei käytetty ollenkaan naispuolisia työntekijöitä, kahdessa käytettiin naisia vain päivätyössä, neljäs tehdas seiso.

Valaisevana kysymykselle kuinka suuria olivat ne teollisuuslaitokset, joissa naisia tavattiin yötyössä, mainittakoon, että työväkeä oli työpaikkaa kohti

	vähintään henkeä	keskimäärin henkeä	eniten henkeä
sahateollisuudessa	37	216	550
paperiteollisuudessa	19	179	506
kutomateollisuudessa	41	373	1,486
muussa tehdasteollisuudessa	21	131	440
kirjapainoissa	17	56	109
kylpylaitoksissa	1	4	18

Näistä numeroista ilmenee, että, lukuunottamatta kylpylaitoksia ja osaksi myös kirjapainoja, joihin muut syyt vaikuttavat, naisia käytetään yötyöhön etupäässä varsinaisessa suurteollisuudessa.

Missä suhteessa yötyöntekijättärien lukumäärä oli naispuolisten työntekijäin lukumäärään ylipäänsä sekä koko työväkeen puheenaolevilla työpaikoilla näkyä allaolevista prosenttiluvuista:

	Yötyönteki- jättäriä %:na naisp. työn- tekijäin lu- vusta.	Yötyönteki- jättäriä %:na koko työ- väestä
Sahateollisuus	84.0	14.9
Paperiteollisuus	41.1	13.0
Kutomateollisuus	27.6	19.9
Muu tehdasteollisuus	48.6	16.5
Kirjapainot	34.4	7.6
Kylpylaitokset	99.2	94.8
Kaikki työpaikat	49.4 %	15.4 %

Edelläolevasta yhdistelmästä näkyy, että sahoissa, jotka käyvät yöt päivät ja joissa työskentelee naisia, suurin osa näistä on vuorotyöntekijöitä; ainoastaan verrattain pieni määrä (16 %) työskentelee yksinomaan päivällä. Paperiteollisuudessa ovat päivällä työskentelevät naiset enemmistönä (58.9 %) ja vielä suuremmassa määrin sama on asian laita niissä kutomatehtaissa, joissa on yötyötä ja joissa yöntyöntekijättäriä on ainoastaan 27.6 % naispuolisten työntekijäin koko lukumäärästä. Jos otetaan huomioon kaikki tiedustelun käsittämät työpaikat, joissa yötyötä tavattiin, näemme että noin puolella (49.4 %) naispuolisesta työväestöstä oli säännöllistä yötyötä.

Mitä tulee kysymyksiin, missä teollisuushaaroissa ja missä laajuudessa naisten työvoimaa yötyössä käytetään, on niiden selvittämiseksi tärkeätä varmastakin tuntee myöskin niiden teollisuushaarojen ja työpaikkojen laatu ja suuruus, joissa sellaista työvoimaa ei käytetä. Ne tiedot, jotka tässä suhteessa on tiedustelun kautta saatu, käyvät parhaiten selville seuraavasta taulusta, joka osoittaa niiden työpaikkojen lukumäärän, joissa tiedustelun aikana ei ollut lainkaan yöntyöntekijättäriä tai joissakin tapauksissa vainani harvoja yötyössä:

	Työpaikkoja il- man naispuolisia työntekijöitä ¹⁾	Tehtaan toiminta lakkautettu.	Tehtas seiso- i.	Työpaikkoja, jois- sa oli vain päi- vötyötä.	Työpaikkoja, jois- sa naiset työ- skentelevät vain päivällä.	Yhteensä työ- paikkoja ²⁾
Sahateollisuus	8	3	11	17	3	39
Paperiteollisuus	3	—	—	3	5	11
Kutomateollisuus	—	1	—	38	1	40
Tiilitehtaita	—	—	3	3	2	8
Fajanssitehtaita	—	—	—	—	1	1
Lasitehtaita	1	1	—	—	3	5
Tulitikkutehtaita	—	2	1	5	—	8
Sokeritehtaita ja karamellitehtaita	—	—	—	9	—	9
Pukuteollisuus	5	—	—	75	—	75
Pesulaitoksia ja värjäyslaitoksia	—	—	—	3	—	3
Muita tehtaita	5	1	—	25	1	27
Kirjapainoja ja kirjansitomoja	5	—	—	56	4	65
Yhteensä	27	8	15	234	20	291

Tiedustelusta selvisi siis, että ainakin 8 luetteloihin otetuista teollisuuslaitoksista oli lakkauttanut toimintansa sekä että lisäksi 15 sillä haavaa oli seisahduksissa, niistä 11 sahaa. Useat Perä-Pohjolan isoista sahoista olivat myös tiedustelun tapahtuessa käynnissä ainoastaan päivällä, mutta ilmoitettiin

¹⁾ Eräillä näistä työpaikoista ei ollut yötyötä eikä naispuolisia työntekijöitä.

niiden talvella käyvän yöt päivät ja silloin melkoista suuremmalla työvoimalla. Myöskin muutamat Porin sahat käyttivät tiedustelun aikaan vähemmän työvoimaa kuin tavallista.

Yötyöntekijättärien lukumäärä niissä sahoissa, joista tietoja on saatu, nousee siis talvisaikaan noin 100-määrällä tai kaikkiaan siis noin 1,575 henkeen. 17:ssä sahassa tehtiin ainoastaan päivätyötä ja 3:ssa, joissa oli yötyötä, eivät naiset kuitenkaan työskennelleet yöaikaan, sitä paitsi 8:ssä sahassa ei laisinkaan käytetty naispuolisia työntekijöitä. Niiden tietojen mukaan, jotka tiedusteltaessa saatiin 85:stä sahalaistuksesta, käytti 54 % niistä naisia yötyöhön, 30 % ei yhtään yötyöntekijättäriä taikka ylipäänsä ei ollenkaan naispuolisia työntekijöitä ja 16 % seiso. Koska näissä sahoissa työskentelevistä noin 2,230 työntekijättärestä 1,575, eli noin 71 %, oli yötyöntekijättäriä, olisi siis otaksumalla että yötyöntekijättäriä on samassa suhteessa koko maan täysikäisten sahatyöntekijättärien joukossa, joiden lukumäärä vuodelta 1907 on ilmoitettu 2,560:ksi, on yötyöntekijättärien lukumäärä maan kaikissa sahoissa ollut noin 1,800. Huomattava on kuitenkin, että sahaliike maassa tiedustelun aikana oli sangen laimea; edullisempien liikeolojen vallitessa työväkeä melkoisesti lisätään ja yötyö tulee silloin suuremmassa määrin käytäntöön. Toiselta puolen on huomattava, että suuri joukko sahoja ei ole käynnissä ympäri vuoden. Tämän tilaston käsittämästä 46:sta sahasta, joissa naisia käytettiin yötyössä, ilmoitettiin ainoastaan 25:n olevan käynnissä läpi vuoden. Muissa jatkuu työ, lauttaus- ja liikeoloista riippuen, ilmoituksen mukaan ainoastaan 6, 8, 9, 10 tai 11 kuukautta vuodessa.

Paperiteollisuudessa, jossa yötyö johtuu itse tuotannon laadusta, ja jossa naisia verrattain suuressa määrin käytetään sellaisessa työssä, kävi kuitenkin tiedustelusta ilmi, että 11:ssä työpaikassa, joissa työskenteli yli 2,000 henkeä, ei ollut ollenkaan yötyöntekijättäriä. Kolmessa näistä työpaikoista, 1:ssä puuhiomossa, 1:ssä selluloosatehtaassa ja 1:ssä kotelotehtaassa, ei ylipäänsä ollenkaan ollut naispuolisia työntekijöitä; 3 paperinjalostustehdasta teki ainoastaan päivätyötä ja 5:ssä työpaikassa, nimittäin 4:ssä paperitehtaassa ja 1:ssä puuhiomossa, käytettiin ylipäänsä ainoastaan miehiä yötyöhön. 51:ssä paperiteollisuuteen kuuluvassa työpaikassa, joista tietoja on hankittu, oli kaikkiaan noin 3,080:stä työntekijättärestä 933:lla, eli noin 30 %:lla, vuorotellen päivä- ja yötyötä, 2,147:llä, eli noin 70 %:lla, ainoastaan päivätyötä. Jos sama laskuperuste sovelletaan kaikkiin 4,300:aan vuonna 1907 paperiteollisuudessa työskentelevään työntekijättäreen, voi siis noin 1,300:lla näistä katsoa olleen yötyötä.

Kutomateollisuuteen kuuluvista 48:sta työpaikasta, joissa oli yhteensä noin 9,390 työntekijättärtä, käytettiin ainoastaan 8:ssä työpaikassa, joissa oli yhteensä 2,149 naispuolista työntekijää, naisia yötyössä, kaikkiaan vain 593. Yksi tehdas oli lakkauttanut toimintansa ja yhdessä, jossa tosin oli yötyötä,

käytettiin naispuolisia työntekijöitä vain päivän aikaan. Kaikilla muilla työpaikoilla tehtiin ainoastaan päivätyötä. Yötyö on aikaisemmin ollut enemmän käytännössä kutomateollisuudessa, mutta nykyään sitä käytetään pääasiassa vain kehrulaitoksissa eikä suinkaan niissäkään yleisesti. Saman laskutavan mukaan, jota edellä on noudatettu, olisi kutomateollisuuden kaikista 9,710:stä täysikäisestä työntekijättärestä ainoastaan 613 eli 6.3 % ollut yötyöntekijättäriä. Jotkut kutomatehtaat ovat sitä paitsi ilmoittaneet, että niissä ajottain »tarpeen vaatiessa» tehdään yötyötä.

Kun yötyöntekijättäriä on tiedusteltaessa tavattu vain yhdessä ainoassa tiilitehtaassa 16 kaikkiaan, ja yötyötä ylipäänsä vähäisessä määrin ja pääasiallisesti vain kesäaikaan käytetään niissä, voitaneen olettaa, ettei naisia mainittavasti suuremmassa määrin käytetäkään yötyössä tämän teollisuushaaran alalla. Myöskään fajanssiteollisuudessa ei naispuolista työvoimaa yönäikana näy käytettävän. Samoin on muutamilla harvoilla poikkeuksilla asian laita myöskin lasiteollisuuden alalla.

Myöskin sokeritehtaissa työ on nykyään niin järjestetty, että yötyö on rajoitettu välttämättömään, ja senkin toimittavat miespuoliset työntekijät. Karamellien ja suklaanvalmistuksessa ei tavata yötyötä, yhtä vähän kuin tupakkitehtaissa, tulitikkutehtaissa, värjäys- ja pesulaitoksissa.

Kirjansitomoissa ei myöskään tehdä yötyötä. Kirjapainoissa sitä yleensä tehdään ainoastaan aamulehtiä varten ja Helsingissä valtiopäivien aikana kiireellisissä tapauksissa eduskunnan tarpeeksi. Ainoastaan 5:ssä kirjapainossa 54:stä on naisia tavattu yötyössä, yhteensä 21, eikä yötyöntekijättärien luku liene paljoa suurempi koko mainitun ammatin alalla.

Päätäten niistä tiedoista, joita tiedustelun kautta on saatu 75:stä pukuteollisuuteen kuuluvasta suurehkosta työpaikasta, ei varsinaista yötyötä käytetä siinäkään teollisuudessa. Ompelu- ja räätälinliikkeissä työaika alkaa yleensä klo 7 tai 8 a. p. ja päättyy tavallista klo 7 i. p.

Siinä työtilastollisessa tutkimuksessa, jonka ammattientarkastaja neiti Vera Hjelt vuonna 1907 suoritti ompelijattarien ammattitiloista, huomattiin, että säännöllinen työaika 79:ssä 621:stä tutkitusta ompeluliikkeestä päättyi klo 8, 1:ssä klo 1½ ja 3:ssa klo 9 i. p. Saman tiedustelun kautta todennettiin kuitenkin että *ylityötä*, jolla on melkoinen merkitys eräissä teollisuuksissa, joissa työntarjous on vaihtelujen alainen, yleisesti käytettiin ompeluliikkeissä sekä sesonkien alussa että enemmän satunnaisesti suru-, hää- ja juhlapukujen tilausten johdosta, jotka silloin joku tai jotkut taitavammat työntekijättäret suorittivat, pienemmissä ompeluliikkeissä työnantajatar yksin. Muotiliikkeitä rasitti ylityö enimmäin ja mainitun ammatin harjoittajat vakuuttivat, ettei sitä voida rajoittaa eikä kokonaan välttääkään, syystä että työnsaanti vaihtelee niin paljo vuoden kuluessa, että, ellei työtä oteta vastaan silloin kun sitä on tarjona,

tilauksia ei uudisteta sesonkiajan loputtua. Eräs muotiompelija, joka itse työskenteli kahden tyttärensä avustamana, kertoi, että he huhti-, touko- ja kesäkuun kuluessa tekivät työtä »yöt päivät». Jos tarkastaa sitä taulua, (taulu 15), joka edellämainitussa ompelijattarien ammattioija koskevassa erityistilastossa osottaa ylityönteon laajuutta kyseessäolevilla ammattialoilla, huomaa että 3,205:stä työntekijättärestä 238 teki ylityötä joko satunnaisesti, säännöllisesti, taikka sesonkiaikana noin 3 tuntia päivässä, tavallisesti säännöllisen työajan loputtua, sitä paitsi teki 141 työntekijätärtä ylityötä epämääräisen ajan vuorokautta kohti. Jos olettaa, että tavallinen työaika yleensä päättyi k:lo 7 i. p., olivat siis nämä 238 taikka 379 henkeä, eli 7.4 %, 11.8 % työntekijättärien koko lukumäärästä, työssä jälkeen k:lo 9 illalla, ja olisivat ne siis luettavat yötyöntekijättäriksi sanan suppeammassa merkityksessä. Yllämainittuun tauluun liittyvässä tekstissä huomautetaan lisäksi, että ylityötä arvatenkin tehdään sekä useampana tuntina vuorokaudessa että pitemmän ajan vuoden kuluessa, kuin mitä taulut osottavat, syystä että ylityö on niin satunnaista laatua, että siitä on vaikea antaa täsmällisiä tietoja.

Sitä paitsi on vielä huomautettava, että noin 42.2 %:lla kyseessä olevista ompelijattarista oli paitsi sitä työtä, minkä he suorittivat varsinaisten työntantajensa luona, kotona illoin ylimääräistä ompelutyötä, jota he jatkoivat usein myöhäiseen yöhön saakka, voidaksensa saada jotakin lisäystä niukkoihin tuloihinsa. Tätä työajan ylimääräistä pitennystä, joka itse asiassa tekee monen ompelijattaren työpäivän pitemmäksi kuin pisin tehtaissa tavattava, ei voida numeroilla arvostella ja tuskin kieltomääräyksillä rajoittaa. Ainoa tehokas keino tämän epäkohdan parantamiseksi olisi sellainen »vakinaisen» työpalkan parantaminen, että ompelijatar voi tulla toimeen ilman ylimääräistä työtä.

Nyt puheena olevassa yötyöntekijättäriä koskevassa tiedustelussa ovat räätälinliikkeiden omistajat kuitenkin vakuuttaneet, että heidän työalallaan enää tehdään hyvin vähän ylityötä. Syy on ilmoitettu olevan se, että ylityö korottaa niin paljo työpalkkoja, ettei sen teettäminen enää kannata työntantajille. Myöskin pienemmissä ompeluliikkeissä ovat työntekijättärien heräivät vaatimukset saada ylityöstä korotettu korvaus, jommoista aikaisemmin ei laisinkaan tullut kysymykseen, mikäli on ilmoitettu, olleet omiaan suuressa määrin vähentämään ylityötä. Työaika ilmoitetaan ainoastaan kiireellisenä sesonkiaikana pidennettävän k:lo 8:aan ja vain poikkeustapauksissa k:lo 9:ään. Suuremmilla ompelunakasiineilla, joilla on varakkaampi, mutta myöskin vaativaisempi teettäjäpiiri, on tietysti helpompi saada korvatuksi ylityön tuottamat lisäkustannukset ja sen vuoksi myös suurempi mahdollisuus vastaanottaa ylityötä vaativia tilauksia. On kuitenkin kerrottu, että työapulaiset yhä vastahakoisemmin suostuvat korotetustakaan työpalkasta supistamaan lepoaikaansa, jonka tarpeellisuuden he ovat oppineet käsittämään. Joka ta-

pauksessa on kuitenkin yötyöntekijättärien lukumäärää arvioitaessa otettava huomioon, että ompelijattaristakin melkoinen, joskin suuruudeltaan vaikeasti määrittävä, joukko on yötyöntekijöitä siinä merkityksessä, että heidän työaikansa ajottain tai tilapäisesti jatkuu yli klo 9 illalla.

Sama koskee melkein kaikkia ammattikylvettäjäitä, joiden lukumäärä kaupungeissa voidaan arvioida vähintään 600:ksi.

Paitsi yhdessä kalansäilyketehtaassa, joissa naisia, mikäli ilmoitettu, kolmena kuukautena vuodesta työskentelee jälkeen klo 9 illalla, ei yötyöntekijättäriä ole tavattu »muissa tehtaissa», joiden joukossa vielä mainittakoon tappitehtaita, saippuatehtaita, nahka- ja kenkätehtaita, sikuritehtaita, olutpanimoja, hiivätehdas y. m.

Edellämainittujen arviolaskujen mukaan voitaneen siis niiden naisten lukumäärä, jotka tiedustelun aikana säännöllisesti tai ajottain olivat öisin teollisuustyössä, arvioida kaikkiaan noin 4,800:ksi koko maassa.

Näistä oli arviolta

		yötyöntekijättäriä	%
sahateollisuudessa	noin	1,800	37.5
paperiteollisuudessa	»	1,300	27.1
kutomateollisuudessa	»	620	12.9
muussa tehdasteollisuudessa	»	150	3.1
ompeluteollisuudessa	»	300	6.3
kylpylaitoksissa	»	600	12.5
kirjapainoissa	»	30	0.6
Yhteensä		4,800	100 %

Yleisenä huomautuksena lisättäköön tähän, että maamme teollisuus yleensä mainittuna aikana työskenteli verrattain ahtaissa oloissa, mikä myöskin vaikutti yötyön käytön laajuuteen. Jos ylläoleva summa verrataan täysikäisten naispuolisten teollisuustyöntekijäin koko lukumäärään, joka vuoden 1907 virallisen tilaston mukaan oli noin 32,000 henkeä, huomataan yötyöntekijättärien olevan 15 % tästä luvusta. Se työtilastollinen tutkimus, koskeva työaikoja maan teollisuus- ja käsityöliikkeissä, jonka viimeksi G. R. Snellman on suorittanut, on osoittanut, että lähemmiten sama suhde on olemassa päivä- ja yötyöntekijöiden kesken jos molemmatkin sukupuolet otetaan huomioon, koskapa noin viidennellä osalla (19.4 %) tutkittujen käsityö- ja teollisuusliikkeiden kaikista työntekijöistä oli säännöllistä yötyötä.

III Luku.

Työajat.

Teollisuuslaitoksissa, joissa tuotanto jatkuu läpi vuorokauden taikka suurimman osan siitä, työntekijät kuten tietty ovat jaetut vuoroihin, jotka säännöllisesti vaihtuvat. Vaihdos tapahtuu joko kaksi taikka kolme kertaa vuorokaudessa 12 tai 8 tunnin kuluttua. Edellisessä tapauksessa jokaisella vuorotyöläisellä on yötyötä joka toinen viikko, jälkimäisessä tapauksessa joka kolmas viikko.

*Kolmi-
vuoroi-
nen työ.*

Niistä tehdasteollisuuden alaan kuuluvista työpaikoista, joissa tässä tiedustelussa tavattiin yötyötä, oli ainoastaan 23:lla, eli 23.4 %:lla työpaikkojen koko luvusta, ja niissä työskentelevillä 460 yötyöntekijättärellä, eli 14.8 %:lla yötyöntekijättärien koko lukumäärästä, työ jaettuna kolmelle vuorolle. Kaikki nämä työpaikat kuuluivat *paperiteollisuuteen*. Tiedustelun päätyttyä siirtyi kuitenkin kymmenkunta näitä työpaikkoja 2-vuoroiseen työhön. Kolmelle vuorolle jaettu työ jatkuu säännöllisesti ilman lomahetkiä 8 tuntia yhteen jaksoon. Saamatta tämän ajan kuluessa poistua työpaikalta voivat työntekijät levätä ja syödä kotoa tuomiansa eväitä ainoastaan sikäli kuin työkonien keskeytymätön käynti sitä sallii. 8-tuntisen työn jälkeen seuraa 16-tuntinen loma-aika. Vuorot vaihtuvat k:lo 6 a. p., k:lo 2 i. p. ja k:lo 10 i. p.

Vuorojen muutos tapahtuu tavallisesti sunnuntaina, joka myöskin on työpäivä, vaikka työaika tavallisesti silloin on lyhempi. Tiedustelun aikana oli työnteko sunnuntaina lakkautettu k:lo 8:sta a. p.—k:lo 2:teen i. p. 6:lla työpaikalla, k:lo 8:sta a. p.—k:lo 4:ään i. p. 9:llä, k:lo 6:sta a. p.—k:lo 4:ään i. p. 1:llä ja k:lo 6:sta a. p.—k:lo 10:een i. p. 2:lla paperiteollisuuteen kuuluvalla työpaikalla. 5:ssä työpaikassa työnteko jatkui keskeytymättä koko sunnuntain. Jotta työntöön keskeyttäminen ja työntekijöiden siirtyminen vuorosta toiseen kävisi mahdolliseksi, on eri tehtaissa työ- ja lepoajat sunnuntaisin järjestetty eri tavoin.

Taulussa 4 luetellut paperiteollisuuteen kuuluvat työpaikat N:ot 4, 19, 21, 22, 30 ja 34 noudattivat esim.—seuraavaa työjärjestystä: Se vuoro, joka sunnuntaina iltapäivällä astui työhön, työskenteli 7 päivää perättäin k:lo 2—10 i. p. = 56 tuntia. Lauantaina k:lo 10 i. p. seurasi 24 tunnin loma-aika sun-

nuntaihin k:lo 10 i. p., jolloin yötyö alkoi ja jatkui 7 yötä seuraavaan sunnuntai-aamuun k:lo 8 = 58 tuntia. Sen jälkeen seurasi 22 tunnin loma-aika maanantai-aamuun k:lo 6, jolloin aamupäivätyö alkoi k:lo 6:sta a. p.—k:lo 2:teen i. p. ja jatkui 6:na päivänä = 48 tuntia lauantaihin k:lo 2, jolloin vuoro, levätyään 24 tuntia, sunnuntaina k:lo 2 i. p. jälleen siirtyi iltapäivätyöhön. Pisin työpäivä oli siis 10 tuntia, pisin loma-aika 24 tuntia.

Työpaikoilla N:o 3, 13, 15, 20 ja 28 vuorot muuttelivat seuraavassa järjestyksessä: Yövuoro sunnuntaina k:lo 10 i. p.—maanantaihin k:lo 6 a. p. 7:nä yönä seuraavaan sunnuntaihin k:lo 8 a. p. = 58 tuntia; lepoaika sunnuntaina k:lo 8 a. p.—k:lo 4 i. p. = 8 tuntia; iltapäivävuoro sunnuntaina k:lo 4—10 i. p. ynnä seuraavana 6:na päivänä k:lo 2—10 i. p. lauantaihin k:lo 10 i. p. = 54 tuntia; loma-aika lauantaista k:lo 10 i. p.—maanantaihin k:lo 6 a. p. = 32 tuntia; aamupäivävuoro maanantaina k:lo 6 a. p.—2 i. p. 6:na päivänä lauantaihin k:lo 2 i. p. = 48 tuntia; loma-aika lauantaista k:lo 2 i. p.—sunnuntaihin k:lo 10 i. p. = 32 tuntia. Pisin työpäivä siis 10 tuntia, pisin loma-aika 32, lyhyin loma-aika 8 tuntia.

Työpaikoilla N:o 5, 6, 8, 10 ja 16, joilla työnteko jatkui keskeytymättä koko sunnuntain; työjärjestys oli seuraava: Aamupuolivuoro maanantaina k:lo 6 a. p.—2 i. p. ynnä seuraavat viisi päivää samaan aikaan sekä sunnuntaina k:lo 6 a. p.—10 i. p. = 64 tuntia; lepoaika sunnuntaista k:lo 10 i. p.—maanantaihin k:lo 2 i. p. = 16 tuntia; iltapuolivuoro maanantai—lauantai k:lo 2—10 i. p. = 48 tuntia; loma-aika lauantaista k:lo 10 i. p.—sunnuntaihin k:lo 10 i. p. = 24 tuntia; yövuoro sunnuntaista k:lo 10 i. p.—maanantaihin k:lo 6 a. p. ynnä seuraavat 6 yötä = 56 tuntia; lepo-aika sunnuntaista k:lo 6 a. p.—maanantaihin k:lo 6 a. p. = 24 tuntia. Pisin työpäivä, 16 tuntia, oli sunnuntaina; seuraavana kahtena sunnuntaina oli 24 tunnin loma-aika.

Työjärjestys työpaikalla N:o 32: 1:nen viikko yövuorolla 62 tuntia, lepoaika sunnuntaista k:lo 6 a. p.—maanantaihin k:lo 2 i. p. = 32 tuntia; 2:nen viikko iltapäivävuorolla 48 työtuntia, 32 tuntia sunnuntailepoa; 3:s viikko aamupuolivuorolla 48 tuntia, sunnuntailepo lauantaista k:lo 2 i. p.—sunnuntaihin k:lo 4 i. p. = 26 tuntia. Pisin työpäivä kesti 14 tuntia sunnuntaista k:lo 4 i. p. maanantaihin k:lo 6 a. p.

Työpaikoilla N:o 12 ja 39: 1:senä viikkona 64 työtuntia, 2:sena viikkona 48 ja 3:ntena viikkona 48 työtuntia. Sunnuntailepoa 22, 48 ja 18 tuntia. Yövuorolla oli yksi 14 tunnin ja yksi 10 tunnin työpäivä.

Työpaikalla N:o 1, jossa työnteko oli lakkautettu sunnuntai-aamusta k:lo 6—k:lo 10:een illalla, astui se vuoro työhön sunnuntai-iltana, joka edellisellä viikolla oli työskennellyt aamupuolella. Yövuorolla oli 56 viikkotuntia, iltapäivävuorolla 48 ja aamupäivävuorolla 48 työtuntia viikossa. 8:aa tuntia pitempää työpäivää ei ollut ja joka sunnuntai oli 32 tunnin lepo-aika.

Kaikista 23:sta paperiteollisuuteen kuuluvasta työpaikasta, jossa työ oli jaettu 3:lle vuorolle, tuli kunakin 3 viikon aikana:

152	työtuntia	2	työpaikalle,	jossa yhteensä	33	yötyöntekijätärtä
158	»	1	»	»	20	»
160	»	9	»	»	171	»
162	»	6	»	»	102	»
168	»	5	»	»	134	»

Yhteensä 800 työtuntia 23 työpaikkaa

460 yötyöntekijätärtä.

Näistä työntekijätäristä oli siis

7.2 %:lla keskimäärin 51 työtuntia viikossa.

41.5	»	»	53	»	»
22.2	»	»	54	»	»
29.1	»	»	56	»	»

Yhteensä 100 %.

Taulu 4 antaa yksityiskohtaisia tietoja kultakin työpaikalta sunnuntai-levon pituudesta kolmena peräkkäin seuraavana sunnuntaina sekä työtuntien luvusta kunakin viikkona kolmen viikon ajalla, jota paitsi on huomattava, että yövuoron viikkotunnit on ilmoitettu vinonumeroilla.

Kaksivuoroi-
nen työ.

Teollisuuslaitoksissa, joissa työaika on jaettuna kahdelle vuorolle, keskeyttää sen tavallisesti kaksi lepoa, joista toinen $\frac{1}{2}$ tunnin, harvemmin 1 tunnin pituinen, toinen 1 tunnin kestävä. Muutamilla työpaikoilla on kuitenkin vain yksi lepoa. Missä itse teknillinen valmistustapa kuitenkin ei salli joka päivä tai useammin keskeyttää työkonien käyntiä lyhyeksikään ajaksi, kuten on asianlaita paperiteollisuudessa, jatkuu työ näissä tehtaissa lakkaamatta 12 tuntia yhteen mittaan. Työntekijät eivät saa laiminlyödä koneiden hoitoa mukaan tuotuja eväitäkään syödessään. Kun koneita on hoitamassa useampia kuin yksi työntekijä, voivat nämä kuitenkin vuorotella toistensa sijasta.

Kaksivuoroisessa työssä vuorot tavallisesti vaihtuvat k:lo 6 a. p. ja k:lo 6 i. p. Tähän ryhmään kuuluvista 75:stä työpaikasta oli 11, joissa työ alkoi k:lo $\frac{1}{2}$ 7 a. p., 4:ssä se alkoi k:lo 7 ja 1:ssä työpaikassa k:lo 8 a. p.

Kaikissa niissä sahoissa, joista tietoja on saatu, päättyi viikon työ lauantai-iltana, 28 työpaikassa k:lo 6, 4:ssä k:lo $\frac{1}{2}$ 6, 11:ssä k:lo 5, 2:ssä k:lo 4 ja 1:ssä työpaikassa k:lo 2 i. p. Kaikki työ oli sen jälkeen lakkautettu sunnuntai-iltapäivään k:lo 6, 3:ssa tapauksessa k:lo $\frac{1}{2}$ 7:ään, jolloin edellisen viikon päivävuoro, vähintään 24 tunnin loman jälkeen, astui yötyöhön. Se vuoro, joka edellisellä viikolla oli ollut yötössä, siirtyi maanantai-aamuna, vähintään 48 tunnin loman jälkeen, päivätyöhön.

Paperiteollisuudessa ovat ne tehtaats, jotka työskentelevät kahdella vuorolla, pakotetut vuorojen muuttumisen takia keskeyttämään työn 12:ksi tunniksi, koska työntekijöiden muuteen täytyisi joka toinen viikko työskennellä 24 tuntia yhteen mittaan. Työ on tavallisesti lakkautettuna sunnuntai-aamusta k:lo 6 sunnuntai-iltaan k:lo 6, jolloin edellisen viikon päivävuoro siirtyy yötyöhön. Kumpaisellakin vuorolla tulee siten olemaan 24 tunnin sunnuntailepo. Kahdessa tehtaassa työ päättyi jo lauantai-iltana, jonka johdosta työntekijöillä joka toinen viikko oli 48 tunnin sunnuntailepo.

Taulu 4 osoittaa, että kaikissa kutomatehtaissa oli työ lakkautettuna sunnuntain vastaisena yönä, 5:ssä tehtaassa aina maanantai-aamuun saakka. Useimmissa päättyi työ sitä paitsi lanantaina aikaisemmin kuin tavallisesti. Siten saavutettiin pitempi sunnuntailepo, niin että työntekijöillä joka toinen viikko oli 48—51½ tuntia yhteen mittaan lomaa. Päivävuorolla oli siten 6 työpäivää viikossa ja useimmissa tapauksissa 10 työtuntia päivässä, yövuorolla 5:ssä tehtaassa ainoastaan 5:nä yönä työtä. 3:ssa kutomatehtaassa oli yövuorolla kuitenkin 11 työtuntia, 3:ssa tehtaassa 10—10½ tuntia, 1:ssä tehtaassa 9 tuntia ja 1:ssä 9 tuntia 40 minuuttia.

Niistä 5:stä teollisuuslaitoksesta, jotka tässä tilastossa kulkevat »muun tehdasteollisuuden» yhteisellä nimellä, oli 4:llä työnteko siten järjestettynä, että yötyötä tehtiin vain 5 yötä viikossa, 5:nnessä työ oli lakkautettu lauantaista k:lo 5 i. p. sunnuntaihin k:lo 7 i. p.

Näissä tehtaissa työntekijöillä oli joka toinen viikko 49—52½ tuntia sunnuntailepoa. Sitä paitsi on huomautettava, että yhdessä näistä tehtaista yötyötä, mikäli ilmoitettiin, ylipäänsä tehdään harvoin, toisessa, eräässä kalasäilyketehtaassa, ainoastaan sesonkityönä kolmena kuukautena vuodessa.

Kaikista tämän tilaston käsittämistä *sahatyöntekijättäristä* oli

724:llä eli 49.1 %:lla	10	tunnin työpäivä
675 » 45.8 »	10½	» »
76 » 5.1 »	11	» »
Yhteensä 1,475		100 %.

*Työpäivän
pituus 2-vuo-
roisessa
työssä.*

Paperiteollisuuden 471 työntekijättärestä, jotka olivat 2-vuoroisessa työssä, oli ainoastaan 2:lla 11-tuntinen työpäivä, kaikilla muilla 12 työtuntia.

Kutomatyöntekijättäristä oli

501:llä eli 84.5 %:lla	10	tunnin työpäivä
31 » 5.2 »	10½	» »
61 » 10.3 »	11	» »
Yhteensä 593		100 %.

» *Muussa tehdasteollisuudessa*» oli vuorotyöntekijättäriillä

20:llä eli 18.5 %:lla	9 ¹ / ₂ tunnin työpäivä
21 » 19.4 »	10 » »
60 » 55.6 »	10 ¹ / ₂ » »
7 » 6.5 »	11 » »
Yhteensä 108	100 %.

Sivuilla 20 ja 21 tauluosastossa on yleiskatsaus kahdella vuorolla työskentelevien teollisuuslaitoksien työaikoihin. Työpaikat ja työntekijättäret ovat siinä ryhmitettyinä sen työtuntimäärän mukaan, mikä niillä on ollut kahtena viikkona peräkkäin. Jos tuntimäärä lasketaan keskimäärin viikkoa kohti, näemme että *sahatyöntekijättäristä* oli

642:lla eli 43.5 %:lla keskimäärin	53 ¹ / ₂ —55	viikkotuntia.
302 » 20.5 »	56 ¹ / ₂ —57 ¹ / ₂	»
117 » 7.9 »	58 ¹ / ₂ —60	»
351 » 23.8 »	60 ¹ / ₂ —63	»
63 » 4.3 »	65 ¹ / ₂ —66	»
Yhteensä 1,475	100 %	

Näistä *sahatyöntekijättäristä* oli 744:llä, eli noin puolella kaikista, 57 viikkotuntia taikka vähemmän ja 944:llä, eli 64 %:lla, oli vähemmän kuin 58 työtuntia viikossa; 414 työntekijättäreillä, eli 28.1 %:lla, oli keskimäärin yli 60 työtuntia viikossa.

Paperiteollisuudessa työskentelevistä työntekijättäristä oli

72:lla eli 15.3 %:lla keskimäärin	71 ¹ / ₂ —72 ¹ / ₂	viikkotuntia.
15 » 3.2 »	76—77	»
384 » 81.5 »	78	»
Yhteensä 471	100 %.	

Kutomateollisuuden työntekijättäristä oli

124:llä eli 20.9 %:lla keskimäärin	51 ¹ / ₂	viikkotuntia.
115 » 19.4 »	53	»
247 » 41.7 »	56 ¹ / ₂	»
76 » 12.8 »	58	»
31 » 5.2 »	63—63 ¹ / ₂	»
Yhteensä 593	100 %.	

Muussa tehdastyössä työskentelevistä yötyöntekijättäristä oli

20:llä eli 18.5 %:lla keskimäärin	50 ¹ / ₂	viikkotuntia.
5 » 4.6 »	53 ¹ / ₂	»
60 » 55.6 »	56	»
23 » 21.3 »	59 ¹ / ₂ —60	»
Yhteensä 108	100 %	

Verrattomasti suurin määrä työtunteja viikossa oli siis paperiteollisuudessa 2:dessä vuorossa työskentelevillä naisilla.

Kirjaltajien ja kylvettäjättärien työajat eroavat niin suuressa määrin varsinaisen tehdastyön tekijättärien työajoista, ettei ole ollut mahdollista sovitaa niitä samaan tauluun. Seuraavassa annetaan sen vuoksi tietoja työajoista erikoisesti näillä kahdella työalalla.

Kirjapainoissa on yötyötä säännöllisesti ainoastaan eräiden sanomalehtien, pääasiallisesti aamulehtien, henkilökunnalla.

Kirjapainoissa työskentelevien työajat.

Niistä kirjapainoissa yötyötä tekevistä naisista, jotka tämä tilasto käsittelee, on 13 sanomalehtilatojaa, 6 postittajaa ja 2 korehtuurinlukijaa, ja näillä eri ryhmillä on jossain määrin eri työajat. Latojattarista on 4:llä ilmoituslatojalla työaika jaettuna seuraavaan tapaan: k:lo 10:stä a. p.—k:lo 1:een i. p., k:lo 3:sta—k:lo 7:ään i. p. ja k:lo 9:stä—k:lo 11 i. p., siis 9-tuntinen kahden 2-tuntisen väliajan keskeyttämä työpäivä ja ainoastaan 5 työpäivää viikossa. Yhdessä kirjapainossa työskenteli 3 naispuolista latojaa vuorotyössä siten, että he toisena viikkona tekivät työtä k:lo 7—11 a. p. ja k:lo 3—7 i. p., toisena viikkona k:lo 11 a. p.—k:lo 3 i. p. ja k:lo 7—11 i. p. Työaika oli siis 8 tuntia. Toisessa kirjapainossa oli 2:lla latojattarella niinkään 8 tunnin vuorotyö, kuitenkin siten järjestettynä, että toinen vuoro alkoi työnsä vasta k:lo 9 a. p. ja jatkoi k:lo 1:een i. p. sekä vielä iltapäivällä k:lo 3—7; toinen vuoro työskenteli k:lo 1—3 i. p.; k:lo 7—9 i. p. ja k:lo 10 i. p.—2 a. p. Kolmannessa kirjapainossa, jossa oli 3 latojatarta työssä, ilmoitettiin näillä olevan 3:na päivänä viikossa 14—15 työtuntia, ja 2 lomahetkeä päivässä, välillä olevina 3:na päivänä 5—6 tuntia päivätyötä. Neljännessä kirjapainossa tavattiin latojatar, jolla omasta pyynnöstään oli työaikansa melkein yksinomaan yönaikana, nimittäin k:lo 5—7 a. p. ja k:lo 10—2 yöllä, yhteensä 6 työtuntia. Syy miksi hän mieluummin oli halunnut yötyötä, oli se, että siitä voimassa olevan palkkasopimuksen mukaan suoritettiin 50 %:n palkankorotus jälkeen k:lo 7 illalla ja 100 %:n korotus jälkeen k:lo 12 yöllä. Kun latomoissa ei sunnuntaina tehdä mitään työtä, oli siis yllämainituista latojattarista 1:llä 36 työtuntia viikossa, 4:llä 45, 5:llä 48 ja 3:lla keskimäärin 58—60 työtuntia viikossa, useimmilla siis melkoista vähemmän kuin edullisimmissa oloissa työskentelevillä tehdastyön tekijöillä.

Vielä lyhemmät työajat on niillä henkilöillä, jotka kirjapainoissa lajittelevat aamulehdet ja lähettävät ne postiin. Postien lähtöajoista riippuen täytyy heidän tosin olla työssä tavallisesti jo ennen k:lo 6 aamulla, yhdessä kirjapainossa k:lo 1/2 6, toisessa k:lo 1/2 5 ja eräässä kolmannessa jo k:lo 4 aamulla, mutta työtuntien on ilmoitettu olevan vain 3 1/2—7.

Tähän tilastoon kuuluvasta kahdesta naispuolisesta korehtuurinlukijasta toinen työskenteli k:lo 5—1/2 8 i. p. ja k:lo 10—2 yöllä, 6—6 1/2 tuntia, toisella

ilmoitettiin niinkään olevan sekä päivä- että yötyötä vaihdellen 4:n ja 6:n tunnin välillä.

*Kylvettäjä-
tärrien työ-
ajat.*

Myöskin *kylvettäjättäret* joutuvat yötyöntekijättärien ryhmään siinä merkityksessä kuin tällä sanalla on nykyaikaisessa teollisuuslainsäädännössä, koska heidän työnsä päättyy jälkeen k:lo 9 illalla.

Esilläolevaan tilastoon on otettu sekä eräitä Helsingissä, Hämeenlinnassa, Tampereella, Kotkassa ja Sortavalassa sijaitsevia suuremmanpuoleisia kylpylaitoksia, joissa on 7, 8, 10 jopa 18 kylvettäjättäretä, kuin myös joukko Tampereella, Jyväskylässä ja Kotkassa sijaitsevia pienempiä saunoja, joissa on 1, 2, 3 tai 4 kylvettäjättäretä ja jotka pääasiallisesti ovat aiotut työläisväestön tarpeeksi. Kun työläisillä yleensä vasta päivätyön päätyttyä on tilaisuus käydä saunassa, ja yleinen kansantapakin on siirtänyt kylpemisen illaksi, avataan viimeksimainitut saunat yleisölle vasta iltapäivällä, osa k:lo 2, useimmat k:lo 3, 4 ja pari vasta k:lo 5 iltapäivällä ja suljetaan ne k:lo 10 tai 11. Kylvettäjättärien työaika ei kuitenkaan suinkaan rajoitu vain varsinaiseen kylpyaikaan, joka on 6, 7 tai 8 tuntia, ja joka jo itsessään on sangen rasittava, työ kun on tehtävä kovasti kuumassa, hiostavassa ilmassa, vaan kylvettäjättären velvollisuuksiin kuuluu sitäpaitsi aamupäivän kuluessa lämmittää sauna ja järjestää se kuntoon, sekä kylpyvieraiden poistuttua illalla, puhdistaa sauna, pestä kylpylakanat ja seuraavana aamupäivänä mankeloida ne. Näihin askareihin kuluu 5—6 tuntia, pienimmissäkin saunoissa noin 4 tuntia. Jos sauna suljetaan yleisöltä k:lo 11 illalla, saattaa siis kylvettäjättäret harvoin ennen k:lo 12 poistua työpaikalta. Hänen todellinen työaikansa, jonka hän tosin aamupuolella saa järjestää oman mielensä mukaan, tulee siis käsittämään väkintäin 11, 12, mutta tavallisesti 13 tai 14, jopa eräissä tapauksessa 16 työtuntia. Lauantaina on kylvettäjättärellä tavallisesti pisin ja kiireellisin työpäivänsä. Kylvettäjättärien taholta on valituksia kuulunut varsinkin puhdistustöiden johdosta, joista heille ei tule mitään korvausta. Suuremmissa kylpylaitoksissa Helsingissä, joilla on erityisiä lämmittäjiä, ovat kylvettäjättäret tosin vapautetut lämmityksestä, mutta on heidän sen sijaan palveltava kylpyvieraita k:lo 9 tai 10:stä saakka aamupäivällä, jolloin laitos avataan yleisölle. Kylvettäjättärien täytyy kuitenkin saapua työpaikalle jo pari tuntia aikaisemmin järjestämään kylpyhuoneita ja kylpyvaatteita kuntoon. Muita lepoaikoja ei ole työajan kuluessa kuin satunnaiset välihetket kylpyvieraiden käyntien välillä. Saadaksensa tilaisuutta päivällisen syöntiin kylvettäjättäret vuorottelevat toistensa sijasta.

Saaduista tiedoista näkyy siis selviävän, että kylvettäjättärien työpäivä yleensä on pitempi kuin pisin työpäivä paperiteollisuudessa, jos kohta se ei ole yhtä tarkkaan säännöitetty.

IV Luku.

Siviilisäät. — Ikä. — Sivistyskanta. — Isän ammatti. — Aviomiehen ammatti. — Yötyöntekijättärien oma aikaisempi ammatti.

Taulu 6 sivuilla 22—25 sisältää yleiskatsauksen, jossa yötyöntekijättäret ovat ryhmitetyt siviilisäädyn mukaan. Eri teollisuushaaroissa oli: *Yötyöntekijättärien siviilisäät.*

	Naimattomia		Naineita		Leskiä		Erotettuja, hyljättyjä		Yhteensä	
	luku	%	luku	%	luku	%	luku	%	luku	%
Sahateollisuudessa . .	683	60.2	251	22.2	151	13.3	49	4.3	1,134	100
Paperiteollisuudessa .	544	64.1	151	17.8	125	14.7	29	3.4	849	100
Kutomateollisuudessa	462	89.4	34	6.6	15	2.9	6	1.1	517	100
Muussa tehdasteollis..	27	65.9	9	21.9	3	7.3	2	4.9	41	100
Kirjapainoissa . . .	15	83.3	2	11.1	1	5.6	—	—	18	100
Kylpylaitoksissa . .	31	31.0	34	34.0	32	32.0	3	3.0	100	100

Kaikista 2,659 selostetusta yötyöntekijättärestä 1,762 eli 66.3 % oli naimattomia, 481 eli 18.1 % naineita, 327 eli 12.3 % leskiä sekä 89 eli 3.3 % miestensä hylkäämiä tai eräissä taapauksissa eron saaneita. Kun 1909 vuoden jälkimäisille valtiopäiville jätetyssä armollisessa esityksessä teollisuusammattityöstä oli ehdotettuna, että kaikki yötyö olisi ehdottomasti kiellettävä naimissa olevilta työntekijättäritä, ellei työ ollut jaettu kahdeksan tunnin vuoroihin, mutta erityisillä ehdoilla sallittava naimattomille ja leskille, olisi siis yllä olevan selvityksen mukaan ehdoton kielto kohdannut 21.4 % eli enemmän kuin $\frac{1}{5}$ kaikista yötyöntekijättäristä.

Jos tarkastaa eri työaloja, huomaa naineita naisia olevan suhteellisesti enimminkin kylvettäjättärien joukossa. Niin kauan kuin ei ole olemassa mitään kieltoa naispuolisten kylvettäjien käyttämistä vastaan kylpylaitoksissa miespuolisiakin kylpijaita varten, on kuitenkin yllämainittu asianlaita tyytyväisyydellä merkittävä. Varsinaisten teollisuustyöntekijättärien joukossa on naineiden prosenttiluku suurin sahateollisuudessa. Syynä tähän asianlaitaan lienee se seikka, että suurella osalla sahoja on sesonkityötä, joten työntekijättäret siis eivät työskentele läpi vuoden kodin ulkopuolella, ja että sahatyö ylipäänsä on sitä laatua, että työntekijätär, jos talousaskareet tai muut seikat jonakin

päivänä vaativat, että hän jää kotiin, hän helposti voi tehdä sen lähettämällä kenenkä tahansa muun henkilön sijastaan työhön. Tietoja kerättäessä onkin useissa tapauksissa osottautunut, että varsinaiset työntekijättäret ovat olleet poissa ja että heidän sijassaan mies, tytär taikka joku muu henkilö on ollut sahatyössä.

Ikä.

Ikänsä mukaan on työntekijättäret taulussa 6 jaettu 5 ikävuotta käsittäviin ryhmiin. Jos taulun absoluuttiset luvut kussakin ikäryhmässä lasketaan prosentteina yötyöntekijättärien koko lukumäärästä kussakin teollisuushaarassa saadaan allaolevat suhdeluvut:

	Saha- teollisuus	Paperi- teollisuus	Kutoma- teollisuus	Muu tehdas- teollisuus	Kirjapaino- teollisuus	Kylvettä- jättäret
15—19 v.	18.8 %	10.2 %	15.1 %	34.2 %	33.3 %	1.0 %
20—24 »	22.6 »	25.4 »	44.5 »	24.4 »	27.8 »	2.1 »
25—29 »	15.6 »	17.3 »	20.3 »	14.6 »	11.11 »	3.1 »
30—34 »	11.9 »	14.0 »	11.6 »	4.9 »	5.6 »	13.4 »
35—39 »	11.0 »	13.8 »	4.4 »	12.2 »	16.6 »	19.6 »
40—44 »	7.6 »	7.7 »	1.4 »	7.3 »	5.6 »	16.5 »
45—49 »	7.0 »	6.4 »	1.7 »	2.4 »	— »	54.6 »
50—54 »	2.4 »	2.9 »	— »	— »	— »	13.4 »
55—59 »	2.4 »	1.8 »	0.6 »	— »	— »	3.1 »
60— »	0.7 »	0.5 »	0.4 »	— »	— »	3.1 »
Yhteensä	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %

Kuten näkyy, on kolmessa suurimmassa teollisuushaarassa ikäryhmässä 20—24 vuotta suhteellisesti suurin lukumäärä työntekijättäriä. Ammattiryhmässä »muu tehdasteollisuus» ja kirjapainoissa työskentelevien joukossa ovat 20 vuotta nuoremmat työntekijättäret lukuisimmat. Kylvettäjästä on sitä vastoin enemmän kuin puolet 40—55 vuoden välisessä iässä.

Nuorimmassa ikäryhmässä, joka käsittää 15—19 ikävuodet, on: 1 14-vuotias, 11 15-vuotias, 30 16-vuotias ja 39 17-vuotias, kaikkiaan 81 työntekijättärtä alle 18 vuoden. Voimassa oleva asetus 15 p:ltä huhtikuuta 1889 teollisuusammattityöväen suojeluksesta kuitenkin kieltää käyttämästä yötyöhön lapsia ja nuoria henkilöitä, jotka eivät ole täyttäneet 18 vuotta. Suurin osa yllämainituista nuorista tytöistä, eli 64, on tavattu sahoissa, ja oli mahdollisesti joku osa heistä satunnaisesti siellä työssä. Kirjapainoissa työskentelevät 4 tyttöä alle 18 vuoden ovat sanomalehtien postittajia, joilla tosin, kuten selonteosta sivulla 27 ilmenee, oli osa työaikaansa ennen kello 6 aamulla, mutta toiselta puolen vähempi määrä työtunteja. Sitävastoin on omiaan vakavaa huolta herättämään, kun kylvettäjästärien joukossa, jotka yleensä kuuluvat vanhempiin ikäryhmiin, tavataan eräs 17-vuotias. Tapauksen lähempi tutkiminen to-

dentaakin valitettavasti epäilykset: muistiinpanot ilmoittavat että tuolla nuorella työllä on ollut lapsi ja että se on kuollut. Paperiteollisuudessa työskentelevistä 18 vuotta nuoremmista tytöistä oli 3:lla 8-tuntinen työpäivä, 4:llä 12-tuntinen työpäivä.

Yötyöntekijättäristä eri ammattihaaroissa oli:

	alle 30 vuoden	30—50 vuotta	yli 50 vuotta
sahateollisuudessa	57.0 %	37.5 %	5.5 %
paperiteollisuudessa	52.9 »	41.9 »	5.2 »
kutomateollisuudessa	79.9 »	19.1 »	1.0 »
muussa tehdasteollisuud. . .	73.2 »	26.8 »	—
kirjapainoissa	72.2 »	27.8 »	—
kylvettäjästä	6.2 »	74.2 »	19.6 »

Suhteellisesti lukuisimmin edustettuina olivat siis nuorimmat ikäluokat kutomateollisuudessa, keski-ikä kylvettäjästärien ja paperiteollisuuden työntekeijättärien joukossa sekä vanhimmat ikäryhmät kylvettäjästärien kesken. Kaikista yötyöntekijättäristä 58.5 % oli alle 30 vuoden, 36.5 % 30 ja 50 vuoden välillä sekä 5 % yli 50 vuoden.

Koska on käytännöllisistä syistä tärkeätä saada selville miten *naineet* yötyöntekijättäret jakaantuivat eri ikäryhmien kesken, on 6:n taulun absoluuttiset luvut alempana muutetut suhdeluvuiksi, jotka osottavat naineiden yötyöntekijättärien lukumäärän joka ikäryhmässä prosentteina yötyöntekijättärien koko lukumäärästä kussakin ikäryhmässä:

	Saha- teollisuus	Paperi- teollisuus	Kutoma- teollisuus	Muu tehdas- teollisuus	Kirjapaino- teollisuus	Kylvettä- jättäret
15—19 v.	2.3 %	3.5 %	1.3 %	— %	— %	— %
20—24 »	12.9 »	9.8 »	4.8 »	10.0 »	— »	— »
25—29 »	21.5 »	13.0 »	8.6 »	33.3 »	50.0 »	66.7 »
30—34 »	32.6 »	24.6 »	10.0 »	— »	— »	30.8 »
35—39 »	44.8 »	29.9 »	21.7 »	60.0 »	33.3 »	57.9 »
40—44 »	36.0 »	33.8 »	14.3 »	66.7 »	— »	43.8 »
45—49 »	40.5 »	22.2 »	11.1 »	100.0 »	— »	12.5 »
50—54 »	25.9 »	32.0 »	— »	— »	— »	30.8 »
55—59 »	14.8 »	6.7 »	— »	— »	— »	33.3 »
60— »	12.5 »	25.0 »	— »	— »	— »	— »

Ylläolevasta näkyy, että naineita työntekeijättäriä on enimmäns 30 ja 50 vuoden välisissä ikäluokissa, siis siinä iässä, että enin osa heidän lapsiaan ei enää liene kaikkein kipeimmin äidin hoidon tarpeessa. Kaikista naineista yötyöntekijättäristä 30.5 % oli alle 30 vuoden ikäisiä, 63.9 % 30 ja 50 vuoden välisessä iässä sekä 5.6 % yli 50 vuoden ikäisiä. Naineiden työntekeijättärien

ryhmitys iän mukaan on siis melkoisesti toisellainen kuin yötyöntekijättärien yleensä.

*Sivistys-
kanta.*

Sopivimpana mittapuuna työntekijättärien sivistystä arvosteltaessa on pidetty ylempää kansakoulua neljine luokkineen. Taulusta 7 selviää, että kaikista selostetuista yötyöntekijättäristä ainoastaan 32.7 % oli käynyt ylempää kansakoulua, jota vastoin 67.3 % joko ei ollut laisinkaan käynyt mitään koulua taikka vain kiertokoulua tai alempaa kansakoulua. Jälkimmäisistä oli kuitenkin 1 käynyt karjakkokoulua, 1 meijerikoulua, 1 kutomokoulua, 1 kansanopistossa ja 2 kuuromykkäkoulua. Taulu valaisee myöskin sitä valitettavaa asiantilaa, ettei kansakoulun oppilaista läheskään kaikki täydellisesti läpikäy koulua. 868:sta työntekijättärestä, jotka olivat käyneet kansakoulua, oli 139 eli 16.0 % käynyt ainoastaan yhden luokan, 209 eli 24.1 % kaksi luokkaa, 173 eli 19.9 % kolme luokkaa, ainoastaan 347 eli 40 % oli läpikäynyt koko kansakoulun. Kolme oli jatkanut muutaman luokan yhteiskoulussa, kaksi oli läpikäynyt tyttökoulun.

Jotta sivistysoloja eri ammasteissa voisi vertailla keskenään otettakoon tähän seuraavat numerot, jotka osottavat niiden yötyöntekijättärien luvun, jotka ovat käyneet ylempää kansakoulua ja niiden, jotka ovat läpikäyneet ylemmän kansakoulun suhteellisesti yötyöntekijättärien koko lukumäärään.

	Yl. kansakoul. käyneitä %:na koko lu- vusta.	Yl. kansakoul. läpikäyneitä %:na koko luvusta
Sahateollisuus	29.4	10.1
Paperiteollisuus	27.4	10.2
Kutomateollisuus	47.4	22.2
Muu tehdasteollisuus	39.0	12.2
Kirjapainot	100.0	94.4
Kylpylaitokset	23.0	8.0

Ylläoleva todentaa sen tunnetun asianlaidan, että kirjapainoammatin harjoittajat ovat sivistyksessä edellä muita teollisuustyöläisiä. Sanomalehtikirjapainoissa työskentelevät naiset, joilta tiedusteltiin heidän koulunkäyntiään, olivat kaikki, yhtä lukuunottamatta, läpikäyneet ylemmän kansakoulun, ja tuo yksi oli kansakoulun toiselta luokalta siirtynyt tyttökouluun, jonka oli läpikäynyt.

Alimmalla sivistysasteella näkyvät kylvettäjäättäret olevan. Ainoastaan 8 % heistä on läpikäynyt ylemmän kansakoulun. Sahojen ja paperiteollisuuden työntekijättärien keskuudessa sivistysolot ovat jokseenkin yhtäläiset eikä paljon paremmat kuin kylvettäjäättäriillä, jota vastoin melkoista edullisemmat olot näkyvät vallitsevan kutomatyöntekijättärien keskuudessa, arvatenkin syystä, että nämä enimmäkseen ovat kaupunginlapsia, joilla on ollut helppo pääsy kansakouluun. Yhtä huomattavaa kuin valitettavaa on, että kansakoulun läpikäy-

neiden prosenttiluvut eivät ole sen suuremmat. Eräässä kutomatehtaassa työntekijättäret lausuivat toivomuksen, että suuremmilla työpaikoilla perustettaisiin iltakouluja työntekijättäritille.

Taulu 8 tarjoo yleiskatsauksen niihin ammattiryhmiin, joihin yötyöntekijättärien isät kuuluivat. Taulun absoluuttiset luvut on tässä alempana muutettu suhteellisiksi, jotka osottavat kunkin ammattiryhmän prosenttimäärän koko lukumäärästä.

Isän ammatti.

	Lukumäärä	%
Teollisuus	344	12.9
Käsityöammatit.	286	10.8
Maanviljelys	824	31.0
Kauppa ja liikenne	9	0.3
Kirvesmiehiä	58	2.2
Palvelijoita	34	1.3
Muu ammatti	157	5.9
»Työmiehiä» ylipäänsä	781	29.4
Ammatti ilmoittamaton.	80	3.0
Isä tuntematon	86	3.2
Yhteensä	2,659	100 %

Ylläolevasta näkyy, että maanviljelys on se elinkeino, joka etupäässä toimittaa työvoimia puheena oleville teollisuushaaroille. Lähinnä suurimpana ryhmänä ovat ammattitaitoa puuttuvat työmiehet ja varsinainen teollisuustyöläisten luokka vasta kolmannessa sijassa. Teollisuustyöläisistä 213 eli lähes 62 % kuului samaan teollisuushaaraan kuin yötyöntekijättäret itse. Jos heidän lukunsa verrataan yötyöntekijättärien koko lukumäärään, huomaamme kuitenkin että vain noin 8 % työntekijättäristä oli antautunut harjottamaan isänsä ammattia. Niistä työntekijättäristä, joiden isät olivat työskennelleet maanviljelyksen alalla, noin 25 % oli tilallisten tyttäriä, 27 % torpparien tyttäriä ja 48 % maanviljelystyöläisten tyttäriä. Viimemainittu prosenttiluku on varmaankin todellisuudessa suurempi, koska arvatenkin melkoinen joukko »työmiesten» ryhmään merkittyjä henkilöjä oli maatyöntekijöitä. Enimmin huomiota herättää, että verrattain suuri määrä tilallisten ja torpparien tyttäriä on hakenut ansiotyötä teollisuuden palveluksessa.

Kaikilta työntekijättäritä, jotka tiedustelun aikana olivat taikka sitä ennen olivat olleet naimisissa, on tiedusteltu myös miehen ammattia. Saadut tiedot ovat ryhmitettyinä taulussa 9, josta selviää, että 897 työntekijättärestä allaolevat lukumäärät olivat taikka olivat olleet naimisissa seuraavien ammatti-
laisten kanssa:

Miehen ammatti.

	lukumäärä	%
teollisuustyöläisten	354	39.5
käsityöläisten	98	10.9
maanviljelijöiden	55	6.1
kirvesmiesten	17	1.9
palkollisten	15	1.7
kauppiaiden tai liikennemiesten	5	0.5
muiden ammattilaisten	49	5.5
ylipäänsä »työmiesten»	199	22.2
miehen ammatti tietämätön . .	105	11.7
Yhteensä	897	100.0%

Koska ylläolevista numeroista näkyy, että suurin prosentti naineiden työntekijättärien aviomiehistä kuului taikka oli kuulunut teollisuustyöläisiin, voi päätätä, että tämä seikka oli myötävaikuttanut siihen, että heidän vaimonsakin olivat astuneet teollisuuden palvelukseen.

Kaikista niistä työntekijättäristä, joiden miehet olivat teollisuustyöntekijöitä, 65.2 % työskenteli samassa teollisuudessa kuin heidän miehensä. Varsinkin sahateollisuudessa mies ja vaimo näkyvät käyvän samoissa töissä.

Lähinnä teollisuustyöläisten vaimojen ryhmää, ovat ammattitaitoa puuttuvien työmiesten vaimot lukuisimpana ryhmänä yötyöntekijättärien joukossa. Syy siihen on epäilemättä se, että ammatintaitamattoman työmiehen työansio useimmiten on riittämätön perhettä elättämään, jonka vuoksi vaimon on pakko hankkia itselleen työansiota kodin ulkopuolelta voidaksensa ottaa osaa perheen ylläpitoon.

Työntekijättären oma aikaisempi ammatti.

Yötyöntekijättärien alkuperän valaisemiseksi on myöskin tärkeätä tutkia ovatko nämä naiset aikaisemmin työskennelleet jossakin muussa ammatissa ja missä. Vastauksen näihin kysymyksiin antaa taulu 7.

Taulusta näkyy, että kaikista 2,659 selostetusta yötyöntekijättärestä 1,446:lla eli noin 54 %:lla oli aikaisemmin ollut joku muu ammatti, jotavastoin 1,213:lla eli noin 46:lla ei ollut koskaan ollut muuta ammattia. Niistä, jotka aikaisemmin olivat työskennelleet jossakin muussa ammatissa, allamainitut lukumäärät olivat harjoittaneet seuraavia ammatteja:

	lukumäärä	%
muuta teollisuustyötä	296	20.5
maanviljelystä ja meijeritaloutta	160	11.1
kauppaa	7	0.5
ompelua	25	1.7

	lukumäärä	%
pesua ja silitystä	16	1.1
leipomista	7	0.5
kirjansitomista	3	0.2
palvelusta	914	63.2
muuta ammattia	18	1.2
Yhteensä	1,446	100 %

Eniten silmäänpistävä on viimeisen edellinen prosenttiluku, joka osottaa palvelijattarien suurta tulvaamista teollisuustyöhön. Teollisuustyön suurin veto-voima lienee pääasiallisesti se rajaton henkilökohtainen vapaus säännöllisinä lepohetkinä ja loma-aikoina, minkä tämä työ tarjoaa ja joka työntekijättäressä synnyttää miellyttävän itsenäisyyden tunteen sekä saattaa hänet unohtamaan kuinka suuresti hänen vapautensa toiselta puolen on sidottu itse työajan kuluessa. Se seikka että teollisuustyö tarjoaa palvelijattarien palkkoihin verraten melkoista suuremman rahakorvauksen, saattaa myöskin työntekijättäret helposti liian alhaisiksi arvostelemaan taikka kokonaan unohtamaan ne edut vapaan asunnon ja elannon muodossa, mitkä sisältyvät palvelijattaren palkkaukseen, mutta jotka teollisuustyöntekijättären itsensä on kustannettava, josta onkin seurauksena että hän koettaa supistaa asunnon ja ravinnon tarpeensa mahdollisimman vähimpään ja huokeimpaan.

V Luku.

Terveystila. — Asumusolot. — Yötyöntekijättärien päivälepo.

Terveystila.

Jotta voitaisiin oikein arvostella kysymystä yötyön haitallisuudesta yötyössä työskentelevien henkilöiden ja erittäinkin naisten terveydelle, olisi tilastollisen selvityksen saaminen yötyöntekijättärien todellisesta terveystilasta luonnollisesti erinomaisen tärkeä. Jotta sellaisella tilastolla olisi täysi todistusvoima, tulisi sen kuitenkin perustua erikoisiin lääkärintutkimuksiin ja pitempänä ajanjaksona tehtyihin havaintoihin, jota paitsi kaikki muutkin asiantaajat ja olot, kuten työajan pituus, ravintosuhteet, asumusolot, taloudelliset ja perhesuhteet y. m., jotka yötyön ohella vaikuttavat työntekijättärien terveystilaan, olisivat huomioon otettavat. Niinikään olisi tärkeitä tuntea työntekijättärien yleinen terveystila *ennen* heidän ryhtymistään yötyöhön sekä kuinka kauan aikaa he ovat yötyössä työskennelleet. Kun semmoista aineistoa tässä tapauksessa on ollut mahdoton aikaansaada, mutta kuitenkin on katsottu, että työntekijättärien omatkin tiedonannot terveystilastaan ovat pidettävät kysymykselle valaisevina, on sellaisia tietoja koottu ja ovat ne ryhmitettyinä taulussa 10. Eri ikäluokissa oli terveystila yötyöntekijättärien oman arvostelun mukaan seuraava:

	hyvä	välttävä	heikko	huono
Alle 20 vuoden iässä	69.2 %	21.2 %	6.8 %	2.8 %
20—29 » »	56.7 »	23.8 »	13.5 »	6.0 »
30—39 » »	49.2 »	28.2 »	14.2 »	8.4 »
40—49 » »	44.5 »	31.1 »	13.7 »	10.7 »
50—59 » »	47.3 »	24.1 »	15.2 »	13.4 »
60— » »	56.3 »	25.0 »	6.2 »	12.5 »
Kaikki ikäluokat	54.8 %	25.4 %	12.7 %	7.1 %

Jos lasketaan yhteen toiselta puolen kaksi ensimmäistä saraketta, jotka osottavat tyydyttävää terveyttä, ja toiselta puolen kaksi jälkimmäistä saraketta, jotka ilmaisevat heikkoa tai huonoa terveyttä, saadaan seuraavat sarjat:

	tydyttävä	ei tyydyttävä
Alle 20 vuoden ijässä	90.4 %	9.6 %
20—29 »	80.5 »	19.5 »
30—39 »	77.4 »	22.6 »
40—49 »	75.6 »	24.4 »
50—59 »	71.4 »	28.6 »
60— »	81.3 »	18.7 »
Kaikki ikäluokat	80.2 %	19.8 %

Kuten luonnollista onkin, osottavat ylläolevat prosenttiluvut, että terveydentila on likeisessä suhteessa ikään ja huononemistaan huononee iän lisääntyessä. Se poikkeustapaus, että 60-vuotiaat ylläolevien numeroiden mukaan näkyvät nauttivan parempaa terveyttä kuin nuoremmat ikäryhmät, johtuu todennäköisesti siitä, että mainittu ikäluokka, johon tässä tilastossa kuuluu vain 17 henkeä, ei ole kyllin lukuisasti edustettu voidaksensa antaa yleistä terveydentilaa vastaavaa prosenttilukua. Terveystilan asteittainen huononeminen näkyy, ylläolevista numeroista päättäen, tapahtuvan sangen tasaisesti, paitsi 20—30 vuoden ijässä, jossa nopein huononeminen on havaittavissa. Yhtäpitävää tämän kanssa on tietojen kerääjien tekemä havainto, että *nuoret* työntekijättäret useimmin ovat valittaneet että työnteko yönaikaan tuntuu väsyttävältä, jota vastoin vanhemmat työntekijättäret helpommin näyttivät kestävän sitä.

Koska 20—30 vuosien välinen ikä on yötyöntekijättärien joukossa lukuisimmin edustettuna, tulee mainitussa ikäluokassa vallitseva yleinen terveydentila painamaan leimansa yleensä yötyöntekijättärien keskimääräiseen terveydentilaan. Jos kaikki ikäluokat näet otetaan huomioon oli 80.2 %:lla yötyöntekijättäristä tyydyttävä, 19.8 %:lla ei tyydyttävä terveys.

Eri teollisuushaarojen alalla oli yötyöntekijättärien omien ilmoitusten mukaan heidän terveydentilansa prosentteina lausuttuna seuraava:

	hyvä	välttävä	heikko	huono
Sahateollisuudessa	55.5 %	26.8 %	10.9 %	6.8 %
Paperiteollisuudessa	58.1 »	22.8 »	11.5 »	7.6 »
Kutomateollisuudessa	48.4 »	25.3 »	20.1 »	6.2 »
Muussa tehdasteollisuudessa	65.9 »	31.7 »	—	2.4 »
Kirjapainoteollisuudessa	72.2 »	27.8 »	—	—
Kylvettäjäillä	43.9 »	29.7 »	13.2 »	13.2 »

eli vieläkin selvennettyä laskemalla yhteen toisaalta kaksi ensimmäistä, toisaalta kaksi jälkimäistä saraketta:

	tydyttävä	ei tyydyttävä
Sahateollisuudessa	82.3 %	17.7 %
Paperiteollisuudessa	80.9 »	19.1 »
Kutomateollisuudessa	73.7 »	26.3 »
Muussa tehdasteollisuudessa	97.6 »	2.4 »
Kirjapainoteollisuudessa	100.0 »	—
Kylvettäjättärillä	73.6 »	26.4 »

Näiden tiedonantojen mukaan olisi siis niiden naisten terveydentila, jotka sanomalehtipainoissa työskentelevät latojina, korehtuurinlukijoina taikka sanomalehtien postittajina, täysin tyydyttävä. Siihen vaikuttavat syyt ovat epäilemättä ylipäänsä lyhempi työaika kuin muissa teollisuudenhaaroissa käytännössä oleva, edullisemmat palkkaehdot, jotka tekevät mahdolliseksi terveyshoidon vaatimuksia paremmin vastaavan elämäntavan, ynnä se seikka, että puheenolevat naiset melkein kaikki kuuluivat nuorempiin ikäluokkiin. Viimeksi mainittu huomautus koskee myöskin »muun tehdasteollisuuden» ryhmään luetuja työntekijättäriä, joilla samoin on tyydyttävä terveydentila. Yötyötä on useimmilla näistä työntekijättäristä, kuten aikaisemmin on mainittu, ainoastaan vuodenajottain. Muiden varsinaisessa teollisuustyössä työskentelevien yötyöntekijättärien terveydentila on, ylläolevista numeroista päättäen, melkoista vähemmän tyydyttävä. Parhain se on kuitenkin sahatyöntekijättärillä, sitä lähinnä paperiteollisuudessa ja huonoin kutomateollisuudessa työskentelevillä yötyöntekijättärillä. Samoihin päätöksiin, joihin ylläolevat numerot johtavat, tulivat myös näiden tietojen kerääjät, jotka joutuivat henkilökohtaisesti, jos kohta vain pikimmältään, tekemisiin työntekijättärien kanssa. Sahatyöläiset näyttivät yleensä terveiltä ja reippailta, mikä saapi selityksensä siitä, että heidän työnsä antaa aihetta monipuoliseen ruumiinliikuntaan ja että se tapahtuu huoneissa, joissa on runsaasti raitista ilmaa, osaksi suorastaan taivasalla, sekä että useimmissa sahoissa ei ole yötyötä ympäri vuoden. Paperiteollisuuteen kuuluvissa tehtaissa työntekijättäret yleensä näyttivät enemmän rasittuneilta; nähtävästi syystä että työkonoiden ääressä työskentelevät naiset tulevat työssään liikkumaan liian vähän ja liian yksipuolisesti ja ettei ilma työhuoneissa ole yhtä hyvää kuin sahoissa. Sulfaattiselluloosatehtaissa tulee lisäksi ilkeä haju. Missä määrin tämä kauemman ajan kuluessa hengitettynä vaikuttaa haitallisesti ihmisen elimistöön taikka ylipäänsä yleiseen vointiin ei vielä liene täysin selvitetty. Jokaiseen, joka satunnaisesti joutuu sen yhteyteen, se kumminkin kieltämättä tekee inhoittavan ja masentavan vaikutuksen. Ne selluloosatyyöntekijättäret, joilta allekirjoittaneella itsellä oli tilaisuus kysellä, oliko haju vaikuttanut heissä pahoinvointia, tuottanut päänsärkyä tai muita sairaaloisia häiriöitä, eivät sitä kuitenkaan myöntäneet, vaan vastasivat — hiukan vältellen — että »siihen

tottuu». Muut paikkakuntalaiset selittivät, että mainitun tehtaan työ oli hyvin haluttua, syystä että se oli parhaiten palkattu, mikä paikkakunnalla oli saatavana. Kun työpäivän pituus paperiteollisuudessa vaihtelee kokonaista 4 tuntia, toisissa tehtaissa kun on 8, toisissa 12 tunnin työpäivä, täytyy tietysti tämän erilaisuuden melkoisesti vaikuttaa eri tehtaissa vallitsevaan terveydentilaan. Tehtaissa, joissa oli 8 tunnin työpäivä, eivät työntekijättäret yleensä valittaneet että yötyö oli väsyttävää, niinkuin suuremmassa määrin ilmoitettiin olevan asian laita tehtaissa, joissa työpäivä kesti 12 tuntia.

Melkoista huonompi näkyy terveydentila olevan kutomatyöntekijättärillä, joista koko 26.3 %:lla ilmoitetaan olevan vähemmän tyydyttävä terveys, ja huonoin kylvettäjättärillä, joiden vastaava prosenttiluku on 26.4, vaikkei näillä ole yötyötä samassa laajuudessa kuin edellisillä ammattiryhmillä. Epäilemättä ovat näissäkkin tapauksissa ne olosuhteet, joissa työ tehdään, vaikuttaneet sen, että terveydentila on vähemmän tyydyttävä. Kutomateollisuudessa tapaamme erällä työpaikoilla pitkiä 11-tuntisia yövuoroja, jos kohta vain 5:nä yönä viikossa, jota paitsi on huomattava, että työ kehräämöissä on tehtävä keskeyttämättä seisovassa asennossa sekä hyvin lämpimässä ja osaksi hyvin kosteassa ilmassa, jonka johdosta työntekijättäret kotimatalla tehtaasta helposti vilustuvat.

Kylvettäjättärien suhteen taas on huomattava, että heillä, vaikk'eivät he ole yötyöntekijättäriä sanan varsinaisessa merkityksessä, yleensä on hyvin pitkä työpäivä ja että he työskentelevät hyvin kuumassa, kosteassa ilmassa, jonka vuoksi kylvettäjättäretkin helposti vilustuvat palatessaan kotiin työstään. Jonkun verran vaikuttanee prosenttiluvun epäedullisuuteen sekin asianhaara, että kylvettäjättäret yleensä kuuluvat vanhempiin ikäluokkiin.

Jotta tässä tiedustelussa saatuja tietoja helpommin kävisi vertaaminen aikaisempien työtilastollisten tutkimusten kautta saatuihin tietoihin naispuolisten työntekijäin terveydentilasta, julkaistaan seuraava yhteensovitelmä:

	hyvä	välttävä	heikko	huono
leipomatyöntekijättäret . . .	82.9 %	11.5 %	4.7 %	0.9 %
kutomatyöntekijättäret . . .	78.1 »	16.2 »	4.8 »	0.9 »
naispuoliset kirjaltajat . . .	76.2 »	17.5 »	6.3 »	— »
tupakkityöntekijättäret . . .	65.3 »	18.9 »	13.4 »	2.4 »
yksinomaan yötyöntekijättäret .	54.8 »	25.4 »	12.7 »	7.1 »
ompelijättäret	58.4 »	19.8 »	11.8 »	10.0 »

eli selvennettynä kahteen ryhmään yhdistämällä:

	tydyttävä	ei tyydyttävä
leipomatyöntekijättäret	94.4 %	5.6 %
kutomatyöntekijättäret	94.3 »	5.7 »
naispuoliset kirjaltajat	93.7 »	6.3 »
tupakkityöntekijättäret	84.2 »	15.8 »
<i>yksinomaan yötyöntekijättäret</i>	80.2 »	19.8 »
ompelijattaret	78.2 »	21.8 »

Odottaa epäilemättä että terveydentila olisi yötyöntekijättäriillä paljoo huonompi kuin se on niissä ammattiryhmissä, joilla on joko yksinomaan päivätyötä taikka joihin kuuluu sekä yö- että päivätyöntekijättäriä. Ylläoleva yhdistelmä kuitenkin vain osaksi todentaa tämän otaksuman. Leipomoissa, kutomateollisuudessa ja kirjapainoissa työskentelevillä naisilla on tosin melkoista tyydyttävämpi prosenttiluku kuin yötyöntekijättäriillä, mutta erotus viimeksimainittujen ja tupakkiteollisuudessa työskentelevien naisten yleisen terveydentilan välillä ei ole erittäin suuri, ja näkyypä ompelijattarien terveydentila olevan vieläkin vähemmän tyydyttävä kuin yötyöntekijättärien ylipäänsä. Tämä asianlaita on sitä hämmästyttävämpi, kuin viimeksimainitulla kahdella ammattiryhmällä osaksi ei ole ensinkään yötyötä, osaksi vain satunnaisesti ja vähäisessä määrin.

Kaikista 2,659 puhutellusta yötyöntekijättärestä ilmoitti 855 eli 32.2 % sairastavansa jotakin pitkälistä tautia.

Eri teollisuushaarojen alalla työskentelevistä yötyöntekijättäristä allamainitut määrät ilmoittivat sairastavansa jotakin pitkälistä tautia:

	lukumäärä	%
kutomateollisuudessa	204	39.5
kylvettäjästä	35	35.0
paperiteollisuudessa	287	33.8
sahateollisuudessa	321	28.3
kirjapainoteollisuudessa	4	22.2
muussa tehdasteollisuudessa	4	9.8

Seuraava taulukko osottaa mitä tauteja yötyöntekijättäret eri teollisuushaaroissa sairastivat ja missä määrin taudit olivat levinneet kyseessäolevissa ammattiryhmissä:

	Saha- teollisuus		Paperi- teollisuus		Kutoma- teollisuus		Muu tehdas- teollisuus		Kirjap. teollisuus		Kylvettä- jättäret	
	luku	%	luku	%	luku	%	luku	%	luku	%	luku	%
Yleistä heikkoutta ja												
hermostumista	110	34.3	94	32.8	90	44.1	1	25.0	2	50.0	14	40.0
Keuhkotautia ja muuta												
tuberkuloosia	10	3.1	9	3.1	5	2.4	—	—	—	—	—	—
Muita keuhko- ja kurk-												
kuvammoja	14	4.4	30	10.5	4	2.0	—	—	—	—	—	—
Luuvaloa	30	9.4	28	9.8	12	5.9	1	25.0	—	—	10	28.6
Sydäntautia	11	3.4	8	2.8	6	2.9	—	—	—	—	3	8.5
Munuaistautia	4	1.2	1	0.3	—	—	—	—	—	—	1	2.9
Vatsa- ja suolitauteja	68	21.2	50	17.4	44	21.6	2	50.0	2	50.0	—	—
Silmätauteja	6	1.9	7	2.4	3	1.5	—	—	—	—	2	5.7
Korvatauteja	2	0.6	2	0.7	—	—	—	—	—	—	—	—
Ihottumia käsissä	—	—	1	0.3	—	—	—	—	—	—	—	—
Kipeät jalat seisomi-												
sesta	2	0.6	9	3.1	2	1.0	—	—	—	—	—	—
Naistauteja	9	2.8	5	1.8	3	1.5	—	—	—	—	2	5.7
Muita tauteja	46	14.3	35	12.2	34	16.6	—	—	—	—	2	5.7
Tapaturmien seurauksia	9	2.8	8	2.8	1	0.5	—	—	—	—	1	2.9
Yhteensä sairastavia:	321	100%	287	100%	204	100%	4	100%	4	100%	35	100%

Tämän tiedustelun tuloksien vertailemiseksi niihin, joita aikaisemmat työtilastolliset tutkimukset ovat antaneet taudintapausten lukuisuudesta (työntekijättärien omien ilmoitusten mukaan) tupakka-, kutoma- ja leipurintyöntekijöiden, sekä naispuolisten kirjaltajien ja ompelijöiden kesken, liitettäkoon tähän seuraava yhdistelmä, jossa prosenttiluvut osottavat taudintapausten lukuisuuden suhteellisesti kaikkiin taudintapauksiin naispuolisten työntekijöiden keskuudessa eri ammattiryhmissä:

	Kirjapaino- teollisuus %	Kutoma- teollisuus %	Leipomo- teollisuus %	Tupakka- teollisuus %	Ompeli- lijat %	Yötyön- tekijättäret %
Yleinen heikkous ja her-						
mostuminen	26.6	28.9	32.3	34.7	59.7	36.4
Keuhkotauti ja muu tu-						
berkuloosi	1.3	11.2	2.2	36.4	8.5	2.8
Muut keuhko- ja kurkku-						
vammat	30.2	24.3	11.8		3.3	5.6
Luuvalo	3.5	5.4	14.0	3.4	4.8	9.5
Sydäntauti	3.1	2.0	5.4	5.3	3.7	3.3

Naisten yötyö teollisuudessa.

	Kirjapaino- teollisuus	Kutoma- teollisuus	Leipomo- teollisuus	Tupakka- teollisuus	Ompeli- lijat	Yötyön- tekijättäret
	%	%	%	%	%	%
Vatsa- ja suolitaudit . . .	11.1	5.7	9.7	5.2	7.7	19.4
Silmätaudit	6.0	3.8	6.5	1.8	1.5	2.1
Korvataudit		0.9		—	1.1	0.5
Ihottumia käsissä	—	0.2	3.2	0.2	—	0.1
Kipeät jalat seisomisesta .	0.9	2.0	2.2	—	1.1	1.5
Muita tauteja	16.4	14.3	12.7	13.0	8.2	16.6
Tapaturman seurauksia . .	0.9	1.3	—	—	0.4	2.2
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Voinee olettaa, että yötyön vaikutus terveydellisessä suhteessa etupäässä tulee näkyviin niissä sairautentiloissa, joita nimitetään »yleiseksi heikkoudeksi» ja »hermostumiseksi». Ylläolevat numerot näkyvätkin vahvistavan, että niin todellakin on asian laita. Suurin prosenttimäärä taudintapauksia yötyöntekijättärien joukossa on näitä sairautentiloja. Jos yötyöntekijättäret tässä suhteessa verrataan työntekijättäriin muissa tutkituissa ammattiryhmissä, huomataan, että heidän tilansa on jonkun verran huonompi kuin tupakkatyöntekijättärien, (jotka yksinomaan työskentelevät päivällä), mutta sitä vastoin paljoa parempi kuin ompelijoiden (edellisillä 36.4 %, jälkimmäisillä 59.7 %). Muut eniten esiintyvät eroavaisuudet ylläolevassa yhdistelmässä ovat että hengityselimien taudit ovat yötyöntekijättärien keskuudessa verrattain harvinaisia, vatsa- ja suolitaudit paljon yleisempiä. Viimemainittu seikka lienee arvattavasti siten selitettävä, että työntekijättäret nyttemmin yleensä paremmin kuin aikaisemmin ymmärtävät lukea vatsatauteihin sairausoireita, joita he aikaisemmin nimittivät kaikellailla muilla nimityksillä.

Paitsi työhuoneiston terveyshoidolliset suhteet sekä itse työn laatu, vaikuttavat tietysti monet muutkin seikat työntekijättärien terveydentilaan. Suuri vaikutus on siinä suhteessa asumusoloilla.

Asumusolot.

Taulu 12 välittää katsauksen työntekijättärien asumusoloihin. Puhuteluista 2,659:stä työntekijättärestä 1,888, eli 71.0 %, ilmoitti asuvansa omassa kodissaan, s. o. omassa asunnossa tai huoneessa, naimattomat enimmäkseen vanhempiensa luona. Vieraiden luona asui 761 eli 28.6 % koko lukumäärästä; 10 naista, eli 0.4 %, ei ole antanut tietoja asumusoloistaan.

Eri teollisuuksien alalla olot tässä suhteessa olivat seuraavat:

	omassa kodis- saan asuvia	vieraiden luona asuvia
Sahateollisuus	76.3 %	23.7 %
Paperiteollisuus	65.6 »	34.4 »

	omassa kodis- saan asuvia	vieraiden luona asuvia
Kutomateollisuus	67.3 %	32.7 %
Muu tehdasteollisuus	61.0 »	39.0 »
Kirjapainot	100.0 »	—
Kylpylaitokset	82.6 »	17.4 »

Työntekijättäritä kyseltiin myös kuinka monta henkeä asui siinä huoneessa, jossa he nukkuivat. Vastauksista on käynyt selville, että makuuhuoneessa asui:

1 henkilö	172 tapauksessa eli	6.5 %:ssa kaikista
2 henkilöä	411	» » 15.6 » »
3 »	508	» » 19.2 » »
4 »	452	» » 17.1 » »
5 »	356	» » 13.5 » »
6 »	297	» » 11.2 » »
7 »	156	» » 5.9 » »
8 »	122	» » 4.6 » »
9 »	64	» » 2.4 » »
10 »	38	» » 1.4 » »
11 »	36	» » 1.4 » »
12 eli useampia	31	» » 1.2 » »
Yhteensä 2,643		100 %

Ylläolevasta selviää, että makuuhuoneessa asuu keskimäärin vähän enemmän kuin 4 henkeä. Saadaksemme täysin täsmällisen käsityksen asuntojen ahtaudesta, olisi kuitenkin tarpeellista tuntea niiden huoneiden suuruus, joissa työntekijättäret asuivat. Ei ole kuitenkaan katsottu mahdolliseksi ulottaa tiedustelua tähän erikoisseikkaan, koska siinä tapauksessa olisi ollut välttämätöntä käydä työntekijättärien asunnoissa ja mitata heidän huoneensa. Aikaisemmin Helsingissä, Turussa ja Tampereella toimitettujen työväenasuntojen tutkimusten kautta on kuitenkin saatu niin paljo tuntemusta työväen asumusoloista, että joitakin päätöksiä voidaan tehdä tämänkin tiedustelun tarjoomista numeroista. Kun työväenasunnoissa on huomattu olevan Tampereella keskimäärin 2.5, Turussa 3.0 ja Helsingissä 3.4 asukasta huonetta kohti, mutta yötyöntekijättäret asuvat keskimäärin vähän enemmän kuin 3 henkilön kanssa yhdessä huoneessa, viittaa tämä siihen, että nämä työntekijättäret asuvat vieläkin ahtaammin kuin työväestö yleensä mainituilla paikkakunnilla. Asuntojen mittaukset ovat edelleen osottaneet, että Helsingissä asunnot, joissa oli enemmän kuin 2 henkeä huonetta kohti, olivat yleensä liika-asuttuja (vähemmän kuin 20 m³ ilmaa henkeä kohti), ne, joissa oli enemmän kuin 4 henkeä huonetta kohti, suuressa

määrin liika-asuttuja (vähemmän kuin 10 m³ ilmaa henkeä kohti). Tampereella, jossa huoneet yleensä ovat suuremmat, on huoneet, joissa oli enemmän kuin 4 asukasta, huomattu liika-asutuksiksi, ne, joissa oli enemmän kuin 5 asukasta, suuressa määrin liika-asutuksiksi. Yötyöntekijättäristä 41.6 % asui huoneissa, joissa oli enemmän kuin 4 asukasta, siis huoneissa, joita voitaneen pitää enemmän tai vähemmän liika-asuttuina. Asuntotutkimuksista on myöskin käynyt selville, että kuta suurempi asukasluku huonetta kohti on, sitä suurempi on itse asiassa liika-asutus.

Suurinta huomiota herättää se seikka, että huoneenasukkaiden luku niin monessa tapauksessa nousee 9:ään, 10:een, 11:een, jopa paljoa useampaan kuin 12 henkilöön. 4 työntekijätärtä on ilmoittanut asuvansa yhdessä huoneessa kukin 12 muun henkilön kanssa. 1:ssä tapauksessa makuuhuoneessa asui 14 henkeä, 3:ssa 15, 1:ssä 16, 1:ssä 17, 1:ssä 19, 1:ssä 20 ja 1:ssä tapauksessa 22 henkeä! Viimeksi mainitut suorastaan pöyristyttävät olot on tosin tavattu vain yhdellä ainoalla työpaikalla, eräässä puumassa- ja paperitehtaassa, jossa liian harvoja asuntoja oli varsinaisesti rakennettu lukuisaa työväestöä varten ja jossa ympäröivällä maaseudullakin tehdään läheisyydessä oli vain harvoja talonpoikaistupia, jonne tehdään työläiset voivat päästä asumaan, jonka vuoksi tuvissa pakostakin syntyi liika-asutus. Ahtaus lisääntyi, mikäli ilmoitettiin, vielä keväisin, kun ohikulkeville tukkilaisille oli annettava yösiijaa tuvissa. Missä enemmän kuin 5 henkeä asuu samassa huoneessa, seuraa melkein olojen pakosta, ettei asukkailla voi olla vakinaisia makuusijojia, vaan että muutamien heistä täytyy tyytyä tilapäiseen lattialle laitettuun vuoteeseen. Liika-asutuksen epäkokdat pahenevat vielä sen kautta, että samassa huoneessa usein asuu täysi-ikäisiä miehiä ja naisia, jotka eivät kuulu samaan perheeseen. Että sellaisissa asumusoloissa piilee siveellinen vaara, on itsestään selvää, ja olisi se vieläkin suurempi, ellei näillä oloilla olisi jonkunmoista siveellistä tukea itse kansantavassa. Suurissa osissa maatammehan väestö vielä tänäkin päivänä tyytyy yhteen ainoaan makuuhuoneeseen, joka on yhteinen perheen sekä mies- että naispuolisille jäsenille ja, jos palvelijoita on, myöskin näille, siinäkin tapauksessa, että varallisuussuhteet sallisivat suurempaa mukavuutta; tarjotaanpa samassa tuvassa vieraanvaraisesti makuusija matkamiehellekin, joka pyytää yösiijaa. Kuta enemmän kuitenkin muinaisten aikojen patriarkaalinen käsitystapa muissa suhteissa häviää, sitä tarpeellisemmaksi käy uudistuksen aikaansaaminen työväen nykyisissä asumusoloissa myöskin asukasjärjestelmän suhteen, jossa piilee kasvamaan kasvava vaara työväenluokan naisille ja keskenkasvuille lapsille. Sitä varten tarvitaan lisääntynyt teollisuudenharjoittajien ja yhteiskunnan edistämää rakennustoimintaa, jonka tarkoituksena on hankkia huokeita, terveellisiä ja sopivia asuntoja myöskin naimattomille työntekijöille, sekä miehille että naisille, ja sitä paitsi voimakas valistustyö tietojen levittämiseksi niistä terveydellisistä

haitoista, jotka johtuvat liika-asutuksesta ja erittäinkin ilmanvaihdon puutteesta asuinhuoneissa, mikä puute on työväenasuntoja koskevien tutkimusten kautta tullut räikeästi valaistuksi. Sillä ennenkuin raittiin ilman merkitys terveydelle selviää kansan tajunnalle ja ilmanvaihdon tarpeellisuus asuinhuoneissa sisältyy työväenluokan luonnollisimpiin elämänvaatimuksiin, ei terveydellisiä oloja edes asuntotilaa lisäämiselläkään voida saada perinpohjin parannetuiksi.

Ylläsanotun tarkoituksena ei suinkaan ole halventaa sitä, mitä monet tehtaanomistajat jo ovat tehneet tilavien ja terveellisten työväenasuntojen aikaansaamiseksi, mutta josta kaikesta tässä ei ole mahdollista lähemmin kertoa, vaan ainoastaan esillä olevan tutkimuksen kautta saatujen tietojen johdosta huomauttaa, miten välttämätöntä on, että ponnistuksia yhä jatketaan samaan suuntaan.

Vielä enemmän kuin muille työntekijättäriille on yötyöntekijättärelle tärkeätä, että hänellä on käytettävänä huone, jossa hän häiritsemättä voi nukkua ja levätä yötyön jälkeen. Kuta useampia ihmisiä asuu samassa huoneessa, sitä vaikeampi on hänen löytää hiljaisuutta ja rauhaa, jota hän levätäksensä tarvitsee, jos hänen huonotoverinsa päivällä oleskelevat ja työskentelevät samassa huoneessa, niinkuin usein on asian laita. Äsken mainitut numerot osoittavat selvästi, mitä vaikeuksia nykyiset asunto-olot tässäkin suhteessa tuottavat yötyöntekijättäriille. Parhaiten on puheenaolevassa suhteessa niillä yötyöntekijättäriillä, jotka asuvat yhdessä joko jonkun muun yötyöntekijättären taikka päivällä kodin ulkopuolella työskentelevien naisten kanssa.

Kysymykseen, kuinka monta tuntia työntekijättäret yleensä nukkuvat päivällä oltuansa edellisenä yönä työssä, on ylipäänsä saatu sangen epämääräisiä vastauksia, nähtävästi osaksi siitä syystä, että vastaajat eivät aikaisemmin olleet tätä asiata ajatelleet, osaksi siksi, että makuuajat todellakin ovat hyvin epäsäännöllisiä.

Kaikista puhutelluista yötyöntekijättäristä, jotka ovat kysymykseen vastanneet, ovat allamainitut työntekijättäret ilmoittaneet yötyön perästä nukkuvansa seuraavat tuntimäärät:

tunteja	yötyöntekijättäriä	% yötyöntekijättärien kokoluovusta
1	12	0.5
2	146	5.6
3	279	10.7
4	452	17.3
5	641	24.5
6	518	19.8
7	303	11.6

Yötyöntekijättärien päivälepo.

tunteja	yötyöntekijättäriä	% yötyöntekijättärien kokoluuvusta
8	192	7.3
9	48	1.8
10	23	0.9
	2,614	100 %

Työntekijättärillä on siis tapana nukkua keskimäärin noin 5 tuntia yötyön jälkeen. 34.1 % yötyöntekijättäristä nukkui vähemmän kuin 5 tuntia, 41.4 % enemmän kuin 5 tuntia päivällä. Tietojen kerääjät ovat tehneet sen yleisen huomion, että työntekijättärillä, jotka ovat ilmoittaneet nukkuvansa säännöllisesti useita tunteja peräkkäin yötyöstä palattuaan, yleensä on ollut hyvä terveys ja että he ovat selittäneet hyvin kestävänsä yönvalvomisen. Kymmenkunta naista on ilmoittanut tuskin ollenkaan nukkuvansa päivällä yötyön jälkeen. Näissä ja muissa tapauksissa, jolloin nukkumisaika on luonnottoman lyhyt, ei työntekijättären terveys voine olla ajan pitkään heikontumatta levon puutteesta, ellei hän korvaa unen puutetta sitä pitemmällä yölevolla niinä viikkoina, jolloin hän käy päivätyössä. Jos hakee syitä lyhyeen päivälepoon, huomaa asunnon ahtauden olevan pääsyy. Suuri joukko työntekijättäriä tulee myös talousaskareiden ja pienten lastensa hoidon kautta estetyksi päivällä nauttimasta riittävästi häiritsemätöntä lepoa. Mutta näyttää sitä paitsi siltä kuin ymmärtämättömyys ja tietämättömyys terveydenhoidon vaatimuksista monessa tapauksessa olisi syynä päivälevon laiminlyömiseen. Moni terve ja voimakas työntekijätär ei tule ajatelleeksi, että laiminlyönti myöhemmin on kostava itsensä. 7:stä työntekijättärestä, jotka ovat ilmoittaneet »tuskin ollenkaan» nukkuvansa yötyön jälkeen, oli kolmella ainoastaan yksi huonetoveri, neljäs asui yhdessä kahden muun tehdastyön kanssa, viidennellä oli 5-vuotias lapsi, jota isoäiti hoiti; ainoastaan kaksi asui niin ahtaassa, että se nähtävästi esti heitä saamasta rauhallista lepoa. Kaikki nämä naiset tavattiin eräässä tehtaassa, jossa useat muutkin työntekijättäret ilmoittivat nukkuvansa »hyvin epäsäännöllisesti». Sekä tästä että useista muista tapauksista voinee päätellä, että työpaikoilla helposti kehittyy sellaisia tapoja, että päivälepo supistetaan mahdollisimman vähiin. Tässäkin suhteessa on siis vielä valistustyöllä paljon tehtävää jällellä.

VI Luku.

Lastensynnytykset. — Lastenhoito. — Työntekijättärien taloudelliset olot ja elatusvelvollisuudet.

Taulu 15 sisältää yleiskatsauksen yötyöntekijättärien lastensynnytyksiin. *Lastensynnytykset.* Taulusta käy selville, että kaikista 897 naineesta työntekijättärestä (lesket, hyljättyt ja eronsaaneet niihin luettuina) 774, eli 86.3 %, oli äitejä. Nämä äidit olivat synnyttäneet kaikkiaan 3,047 lasta, siis tuli keskimäärin lähemmä 4 synnytystä joka äitiä kohti, eli enemmän kuin 3 keskimäärin, jos lasten summa jaetaan tasan kaikkien naineiden yötyöntekijättärien kesken.

Allaolevassa yhdistelmässä nameet äidit ovat ryhmitetyt sen lapsimäärän mukaan, minkä kukin heistä on synnyttänyt.

lapsia	naineita äitejä	%:na naineiden äitien koko luvusta
1	154	19.9
2	123	15.9
3	128	16.5
4	87	11.2
5	96	12.4
6	52	6.7
7	48	6.2
8	36	4.7
9	17	2.2
10	22	2.9
11	7	0.9
12	3	0.4
13	1	0.1

Yhteensä 774 nainutta äitiä 100 %

Syntyneistä lapsista oli tiedustelun aikana 2,162, eli noin 71 %, elossa, 885 eli noin 29 % oli kuollut. Jokaisella naineella äidillä oli siis tiedustelun aikana keskimäärin lähemmä 3 (2.8) lasta elossa. Aikaisemmista työtilastollisista tutkimuksista on käynyt ilmi, että vastaava lukumäärä lapsia naineilla

kutomatyöntekijättärillä (päivä- sekä yötyöntekijättäriä) oli 2.4 ja naineilla tupakkatyöntekijättärillä (yksinomaan päivällä työskenteleviä) 2.2 lasta äitiä kohti.

Naimattomista yötyöntekijättäristä 409 eli 23.2 %, siis lähes neljäs osa koko lukumäärästä, oli äitejä ja nämä olivat synnyttäneet yhteensä 612 lasta. Nämä numerot ovat hämmästyttävän korkeat ja osottavat löyhien tapojen päässeen valtaan teollisuustyöväen keskuudessa. Yleinen väestötilasto ei tosin tarjoo mahdollisuutta verrata edellä olevia numeroja suoranaisesti naimattomien äitien todelliseen lukumäärään koko naispuolisessa väestössä, mutta jonkunlainen vertaussuhde syntyy kuitenkin jos avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten lukumäärä, joka on 16.7 % yötyöntekijättärien lapsista, verrataan aviottomien lukumäärään yleensä 100:sta syntyneestä koko maassa tai erittäin kaupungeissa, koska enimmällä osalla niistä työpaikoista, joista tässä on kysymys, on enemmän tai vähemmän tiheä asutus ja siitä johtuvat olot. Viimemainitut prosenttiluvut ovat pitkän vuosijakson kuluessa vaihdelleet 6 ja 7 % välillä, jos on kysymys synnytystapauksista koko maassa, 10 ja 11 %:n välillä, jos on kyseessä vain kaupungit. Verratessa näitä numeroja esillä olevan tilaston antamiin, ei kuitenkaan ole unohdettava, että yötyöntekijättärien joukossa on suurempi määrä naimattomia naisia (69 % kaikista yötyöntekijättäristä 15—50 vuoden välisessä iässä) kuin vastaavissa ikäluokissa kaupunkien naispuolisessa väestössä (56 % naimattomia). Huomioionottamalla tämä eroavaisuus, voidaan tehdä se johtopäätös, olettaen että olot muuten ovat yhtäläisiä, että avioliiton ulkopuolella syntyneitä yötyöntekijättärien ryhmän kaltaisessa väestöryhmässä olisi 12.9 %. Tämäkin prosenttiluku on tosin alhaisempi kuin se, jonka esilläoleva tilasto on antanut (16.7 %), mutta on sitäpaitsi otettava huomioon, osaksi että aviottomien lasten synnytyksiä tavataan suuremmassa määrin nuorempiin ikäluokkiin kuuluvien naisten joukossa, joita on suhteellisesti enemmän teollisuustyöntekijättärien joukossa kuin naispuolisessa väestössä yleensä, osaksi se, että teollisuustyö epäilemättä on omiaan vetämään puoleensa verrattain suuren joukon naimattomia äitejä, syystä, että se tarjoo heille suurimman mahdollisuuden omalla työllään elättää itsensä ja lapsensa.

Aikaisemmat työtilastolliset tiedustelut ovat kyseessä olevassa suhteessa antaneet sen tuloksen, että selostetuista 18 vuotta vanhemmista naimattomista työntekijättäristä tupakkiteollisuudessa ainoastaan 5.8 %:lla ja kutomateollisuudessa 9.3 %:lla oli lapsi. Jos näihin vertaa tämän tutkimuksen antamat paljoa korkeammat prosenttiluvut, näyttävät yötyöntekijättäret joutuvan hyvin epäedulliseen valoon. Todellisuudessa semmoista eroa tuskin kuitenkaan on olemassa. Tosin ei ole mitään aihetta epäillä, etteivät yötyöntekijättäriä koskevat tiedot puheenaolevassa suhteessa olisi täysin luotettavia. Työntekijättäret ovat itse antaneet nämä tiedot ja täysin avomielisesti, koska kysyjät kuu-

luivat heidän omaan sukupuoleensa. Mutta kun samaa menettelytapaa ei ole noudatettu aikaisemmissa tiedusteluissa, vaan tiedot on saatu toisessa kädessä ja ne sitä paitsi koskevat vain niitä työntekijättäriä, joilla tiedustelujen aikana oli lapsia elossa, täytyy sellaisesta aineistosta johtuvien prosenttilukujen luonnollisesti olla liian alhaisia eikä verrannollisia nyt kyseessä olevan tilaston numeroihin. Sitä vastoin on todennäköistä, että viimeksimainitut pääasiassa ovat valaisevia teollisuustyöntekijättärien keskuudessa yleensä vallitseville oloille. Ei näet, ainakaan mitä Suomen oloihin tulee, näy olevan mitään pätevää syytä olettaa, että juuri yötyö olisi omiaan alentamaan sen tekijöiden siveystasoa.

Hyvin paljon riippuu tietysti kuitenkin siitä minkälainen järjestys itse työpaikalla ylläpidetään. Siinä suhteessa naispuoliset ammattientarkastajat monasti ovat huomauttaneet kuinka suotavaa olisi järjestyksen edistämiseksi, että kaikilla suuremmilla työpaikoilla, jossa käytetään sekä mies- että naispuolisia työntekijöitä, ja jossa nämä viettävät vapaahetkensä itse tehdaspaikalla sekä siellä aterioivat, erityisiä tarkoitukseen soveltuvia ruokailuhuoneita olisi hankittava erikseen miehille ja erikseen naisille. Tiedustelusta on ilmennyt, että tätä toivomusta ei läheskään vielä yleisesti ole otettu huomioon. 30:lla tehtaalla, eli 30.3 %:lla kaikista tämän tiedustelun käsittämistä tehtaista, oli ruokasali yhteinen molemmille sukupuolille, 17 tehtaalla, eli 17.1 %:lla, eri ruokailuhuone mies- ja eri naispuolisille työntekijöille. Viimeksimainituista tehtaista oli 15 sahaa, 1 paperitehdas ja 1 kalansäilyketehdas. Paperiteollisuuden suhteen on kuitenkin huomattava, että kun vuorotyöläisillä ei laisinkaan ole säännöllisiä lomahetkiä, etupäässä päivällä työskentelevät naiset ovat erityisen ruokailuhuoneen tarpeessa. Mainittava on, että eräällä sahalla oli 2 ruokasalia, mutta molemmat *yhteiset* miehille ja naisille; eräässä selluloosatehtaassa ruokasali oli ainoastaan *miespuolisia* työntekijöitä varten. Kolmannella työpaikalla naiset valittivat, että miehet käyttivät ruokahuonetta tupakkahuoneenaan ja ryvettivät sen lattiata.

Naimattomista naisista, jotka olivat synnyttäneet lapsen, 68% oli synnyttänyt yhden lapsen, 21 % kaksi lasta ja 11 %:lla oli ollut kolme lasta tai useampia. Kaikista näistä lapsista 512 eli 83.7 % oli tiedustelun aikana elossa, 100 eli 16.3 % oli kuollut. Vastaavat prosenttiluvut aviollisten lasten joukossa olivat 71 % elossa olevia ja 29 % kuolleita. Kun kuolleisuus yleensä on osottautunut olevansa melkoista suurempi avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten kuin aviollisten lasten joukossa, voidaan se seikka, että tässä päinvastainen ilmiö esiintyy, selittää vain siten, että aviolliset lapset tässä tilastossa käsittävät useampia ikäluokkia kuin aviottomat, syystä että suurempi osa naineista työntekijättäristä kuuluu vanhempiin ikäluokkiin. Sitä paitsi näyttää myöskin todennäköiseltä, että avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset voivat saada paremman hoidon ja sen kautta paremmin säilyvät elämälle, jos heidän äideillään, kuten teollisuustyöntekijättäriillä

ylipäänsä, on pysyväistä työansiota, kuin jos äitien itsensä ja lastensa elättämistä varten täytyisi turvautua vain siihen satunnaiseen ja huonoon työansioon mikä yleensä, teollisuustyötä lukematta, on tarjona naimattomille naisille, joilla on lapsia.

Jotta voisi arvostella lisääkö äitien yötyö osaltaan lasten kuolleisuutta, niinkuin voisi otaksua, ja kuten on väitetty sen lisäävän, on yötyöntekijäiltä kysytty, ovatko lapset kuolleet sillä aikaa kuin äidit olivat tehdas- (yö-) työssä vai sitä ennen. Vastauksista on ilmennyt, että kaikista avioliittolapsista, jotka olivat kuolleet, eli 885:sta, ainoastaan 115 eli 13 % oli kuollut äidin käydessä tehdas- (yö-) työssä, 770 eli 87 % oli kuollut aikaisemmin. 100 kuolleesta aviottomasta lapsesta oli 38 % kuollut äidin käydessä yötyössä, 62 % aikaisemmin.

Kun absoluuttiset luvut, jotka osottavat äitien yötyössä käydessä kuolleita lapsia, ovat niin alhaiset kuin yllämainitut, ei niistä kuitenkaan voitane tehdä mitään johtopäätöksiä sen suhteen kuinka yötyö vaikuttaa lasten kuolevaisuuteen. Se seikka että aviottomien ja aviollisten lasten prosenttiluvut ovat erisuuret johtunee arvattavasti siitä, että naineet äidit ovat pyrkineet tehdastyöhön myöhemmällä iällä kuin naimattomat äidit, jonka vuoksi heiltä on ennättänyt kuolla suhteellisesti useampia lapsia.

Aviosyntyisistä lapsista, jotka kuolivat äitien käydessä yötyössä, 54 oli kuollessaan alle 1 vuoden, 46 yli 1 vuoden ikäisiä. Sitäpaitsi on ilmoitettu 10 kuolleen syntynyttä ja 5 keskensynnytyttä. Avioliiton ulkopuolla syntyneistä lapsista, jotka kuolivat samallaisissa olosuhteissa, 23 oli alle 1 vuoden, 10 yli 1 vuoden ikäisiä; lisäksi tulee 5 kuolleen syntynyttä. Nämäkään numerot eivät ole kyllin suuria, jotta niistä voisi tehdä yleisiä johtopäätöksiä. Kuitenkin näkyy pitävän paikkansa, että kuolleisuus on suurempi avioliiton ulkopuolella kuin avioliitosta syntyneiden pikkulasten joukossa.

Lastenhoito.

Taulu 16 antaa tietoja siitä kuinka monella äidillä oli lapsia elossa sekä kuinka monta näistä lapsista oleskeli kotona ja kuinka monta oli kotoa poissa. Tässäkin taulussa on katsottu tarpeelliseksi olojen valaisemiseksi ryhmitellä erikseen naineet ja naimattomat äidit sekä heidän lapsensa. Niinpä näemme että 774 naineesta äidistä 735:llä oli lapsia elossa. Näiden lapsien joukossa, joiden lukumäärä taulussa ilmoitetaan kaikkiaan 2,171:ksi, oli 9 lasta miesten aikaisemmista avioliitoista. Lapsista 1,676 eli 77 % oleskeli vanhempien tai äidin luona, milloin tämä oli leski, 495 eli 23 % oli kotoa poissa, useimmat arvatenkin osaksi tai kokonaan elättäen itsensä. Kotona olevista lapsista 1,419, eli 84.7 %, oli alle 15 vuoden, 257, eli 15.3 %, yli 15 vuoden. Keskimäärin oli siis jokaisella naineella äidillä noin 2.3 lasta kotona luonaan ja sitä paitsi kotoa poissa noin 0.7 lasta. Taulussa äidit ovat edelleen ryhmitetyt alle 15 vuoden ja yli 15 vuoden ikäisten kotona olevien lastensa lukumäärän mukaan. Ryhmityksestä

näkyä, että on perheitä tai äitejä, joilla on 7—8 lasta alle 15 vuoden kotona elätettävänä.

Samasta taulusta käy naimattomien äitien suhteen ilmi, että 409 äidistä 361:llä tiedustelun aikana oli lapsia elossa. Näistä kaikkiaan 512 lapsesta oli 362, eli 70.7 %, kotona äidin luona, 150, eli 29.3 %, poissa kotoa. On epäilemättä ilahduttavaa huomata, että yöntyöntekijättärien joukossa naimattomat äidit jotensakin yhtä suurena määrin kuin naineet äidit ovat voineet valmistaa lapsilleen kodin luonaan. Tärkeintä on tietysti, että lapset aivan pieninä nauttivat äidin hoitoa ja häneltä saavat luonnollisen ravintonsa. Taulusta saadaan tietää, että naimattomista äideistä 41:llä eli 11.4 %:lla oli 1 vuotta nuorempi lapsi; lapsista oli 28 kotona äidin luona, 13 sukulaisten tai vieraiden luona hoidettavina. Naineista äideistä oli paljon harvemmilla, eli ainoastaan 13:lla, mikä vastaa 1.8 %, lapsia alle 1 vuoden, nämä kaikki tietysti kotona äidin hoidossa. Tämäkin osottaa, että naimisissa olevat naiset yleensä lasten aivan pieninä ollessa eivät hae teollisuustyötä, vaan pääasiallisesti omistavat aikansa lastensa ja kotinsa hoidolle. Yksinäiselle naimattomalle äidille ei se luonnollisesti ole mahdollista, vaan hänen on pakko hakea sellaista työtä, mikä tekee hänelle mahdolliseksi elättää itseään ja lastaan ja jos mahdollista pitää tämä luonaan. Valitettavasti se hoito, minkä teollisuustyöntekijätär, työskentelipä hän päivällä tai yöllä, voi antaa pienelle lapselleen, on hyvin puutteellinen sen kautta että hänen moneksi tunniksi perättäin, kuten olemme nähneet aina 12 tunniksi, täytyy työnsä takia poistua lapsen luota ja sen vuoksi on pakotettu liian aikaisin vierottamaan lapsensa ja jättämään se poissaolonsa ajaksi jonkun toisen hoidettavaksi.

Jotta saataisiin edes jonkunlainen käsitys sen hoidon laadusta, minkä lapset saavat äidin poissa ollessa, on äideiltä tiedusteltu kuka lapsia hoitaa silloin kuin he ovat poissa työssä. Saadut tiedot ovat ryhmitettyinä taulussa 17, jossa aviolliset ja avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset on laskettu yhteen. Taulusta ilmenee, että 54 lapsesta alle 1 vuoden 31:ä äidin poissa ollessa hoiti 12 vuotta vanhempi sisar tai joku muu täysi-ikäinen sukulainen, 20:tä palvelija tai joku muu vieras henkilö ja 3:a sisar tai veli, joka ei vielä ollut 12 vuotta täyttänyt. Ettei hoito ainakaan viimeksimainituissa kolmessa tapauksessa voinut olla tyydyttävää, on ilman muuta selvä. Yhdessä näistä tapauksista 5 kuukauden ikäistä lasta hoiti 11-vuotias sisar. Toisessa tapauksessa 12-vuotias sisar hoiti 10 kuukauden vanhaa lasta. Niiden lasten joukkoon, joita hoiti palvelija tai joku muu vieras henkilö, on laskettu yksi, jonka äiti, eräs leski, ei ole ilmoittanut kuka hänen poissa ollessaan hoitaa lasta, sekä yksi, 4 kuukauden ikäinen, jota äidin ilmoituksen mukaan päivällä, äidin työssä ollessa, hoiti kaksi 8 ja 12 vuoden ikäistä sisarusta tai joku satunnainen henkilö ja

joka äidin yötyöhön mennessä vietiin naapuriin. Äiti oli naimaton ja hänellä oli sitä paitsi neljäs lapsi kasvatuslaitoksessa.

676 eli 25.2 % yötyöntekijättärien lapsista oli 1 ja 7 vuoden välisessä iässä, siis siinä iässä, ettei heitä haitatta tai vaaratta voitu jättää yksin ilman jonkun täysi-ikäisen henkilön valvontaa. Taulusta kuitenkin käy ilmi, että 26 eli 3.8 % näistä lapsista äidin poissa ollessa oli aivan vailla hoitajaa. Näihin on kuitenkin laskettu 6 lasta, joiden hoidosta ei ole saatu mitään tietoja.

Niiden syvästi valitettavien olojen valaisemiseksi, joihin ylläolevat numerot viittaavat, lienee syytä lisäksi mainita seuraavat tiedot niistä tapauksista, joissa lapsilla ei ollut mitään varsinaista hoitajaa:

1:nen	tapaus:	Kolme lasta 2:n, 4:n ja 6:n vuoden iässä; isä ja äiti sahatyössä.
2:nen	»	Kolme lasta 1:n, 4:n ja 6:n vuoden iässä; äiti sahatyössä, isä oli hyljännyt perheen.
3:s	»	Erään 6-vuotiaan lapsen ilmoitettiin päivällä olevan enimmäkseen yksin; kun äiti oli yötyössä, hoiti isä lasta.
4:s	»	Muuan 4-vuotias lapsi nukkui naapuriperheessä, joka asui seinän takana, niinä öinä, jolloin äiti, joka oli leski, oli yötyössä.
5:s	»	Kaksi 4:n ja 6:n vuoden ikäistä lasta hoiti toinen toistaan äiti naimaton.
6:s ja 7:s	»	Eräs 3-vuotias ja muuan 4-vuotias, joiden äidit olivat naimattomia, jätettiin äitien ilmoituksen mukaan yksin kotiin.
8:s	»	Kaksi lasta, toinen 2-vuoden, toinen 4-vuoden ikäinen, olivat äidin poissaollessa osittain talonväen valvonnan alaisina; äiti naimaton.
9:s	»	Kaksi 3:n ja 6:n vuoden ikäistä lasta sai enimmäkseen hoitaa toisiaan; isä oli päivällä ulkotyössä.
10:s	»	Eräs 6-vuotias oli päivällä yksin kotona, kun äiti oli yötyössä, naapuriperheessä; isä oli hyljännyt vaimon ja lapsen.
11:s	»	Kaksi sisarusta, toinen 5-, toinen 6-vuotias, saivat hoitaa itseään; äiti eron saanut.
12:s	»	Eräs 6-vuotias oli yksin äidin ollessa päivätyössä, jonkun naapurin hoidossa kun äidillä oli yövuoro.

Varmaankaan äidit eivät keveällä sydämellä eikä pakottavatta välttämättömyydetä tällä tavoin jätä pienokaisiaan oman onnensa nojaan. Ainoastaan kolmessa näistä tapauksista oli äidillä apua lapsen isästä ja tuntuu siltä

kuin olisi ollut onnellisempaa, jos hän, kaikista elatushuolista huolimatta olisi jäänyt kotiin lapsia hoitamaan. Kaikissa muissa tapauksissa, lukuunottamatta sitä, jolloin äiti oli leski, johtui lasten surkea asema etupäässä siitä, että lapsen isä oli laiminlyönyt alkuperäisimmän kaikista vanhempien velvollisuuksista.

113:a, eli 16.7 % 1- ja 7-vuoden välisessä iässä olevista lapsista, hoiti veli tai sisar, joka itse ei ollut 12 vuotta täyttänyt. Niinpä oli esim. 8-vuotiaalla pojalla 2-vuotias lapsi hoidettavana ja toisen 8-vuotiaan tuli pitää huolta kahdesta sisaruksesta, joista toinen oli 6, toinen vain 2 vuoden ikäinen. Äidin yötyössä ollessa joku täysi-ikäinen henkilö kuitenkin tavallisesti nukkuu lasten luona. Useimmissa tapauksissa oli lapsilla kuitenkin äidin poissa ollessa hoitajana joku 12 vuotta vanhempi sisar, tai joku täysi-ikäinen naispuolinen sukulainen, tavallisesti iso-äiti tai äidin sisar, joissa tapauksissa hoidon voidaan katsoa olleen tyydyttävän. Tässä asemassa oli 446 lasta eli 66 % kaikista; 91 lasta eli 13.5 % oli uskottu palvelijattaren hoitoon tai jätetty jonkun muun vieraan henkilön, tavallisesti naapurien, enemmän tai vähemmän satunnaisen valvonnan varaan. Viimeksimainittuun ryhmään joutui esim. kaksi 2:n ja 6:n vuoden ikäistä sisarusta sekä kaksi sisarusta, joista toinen 4, toinen 7 vuoden ikäinen, jotka päivällä olivat naapurien hoidettavina, yöllä nukkuivat yksin. Erään 5-vuotiaan lapsen ilmoitettiin päivällä oleskelevan työpaikalla äidin kanssa, joka oli sahatyöläinen, yöllä nukkuvan naapurissa.

Kaikki edelläolevat numerot koskevat tosin yksinomaan yötyöntekijättärien lapsia, mutta kuvaavat epäilemättä samalla tehdastyöntekijättärien keskuudessa yleensä vallitsevia oloja. Ei näet ole mitään syytä olettaa, että päivätyöntekijättärien lapset äidinhoidon suhteen olisivat edullisemmassa asemassa kuin yötyöntekijättärienkään, koska lapset juuri päivänaikaan enimmin tarvitsevat äidin hoitoa ja valvontaa. Monet äidit ovatkin maininneet, että yötyö antaa heille enemmän mahdollisuutta kuin päivätyö hoitaa kotejansa ja lapsiansa. Eräässä pellavakehräämössä 44 naista lähinnä tästä syystä sekä sen vuoksi että yövuorolla oli lyhempi työaika oli valinnut yksinomaan yötyön. Toisaalta ei voi kieltää, että yötyöntekijätär helpommin tulee kodin ja lasten takia laiminlyöneeksi oman tuiki tarpeellisen leponsa.

Edellä esitettyjä lasten hoidossa tavattuja epäkohtia ei kuitenkaan voisi saada parannetuksi yksinomaan sen kautta, että yötyö kiellettäisiin äideiltä, vaan pitäisi kiellon, tuottaaksensa puheena olevassa suhteessa tarkoitettua hyötyä, käsittää kaikki säännöllinen ammattityö kodin ulkopuolella ja koskea kaikkia naisia, joilla on lapsia siinä iässä, että ne ovat hoidon tarpeessa. Kun niin pitkälle menevää vaatimusta ei kuitenkaan ole toden teolla missään esiin tuotu eikä sitä voidakaan esittää, ellei äideille samalla valmisteta taloudellisessa suhteessa mahdollisuutta antautua kokonaan lastensa hoidolle, mikä epäi-

lemättä olisi sekä näille että yhteiskunnalle kokonaisuudessaan onnellisinta, on toisia keinoja keksittävä, jotta ainakin pahimmat epäkohdat saataisiin estetyksi. Tässä suhteessa ovat lastenseimet ja lastentarhat suorittaneet hyvän palveluksen, niiden huostaan kuin työntekijättäret huoleti voivat jättää pikkulapsensa siksi aikaa kuin he itse ovat kotoa poissa työssä. Sellaisten suoranaisesti yhteiskuntaa hyödyttävien laitosten synnyn ja toiminnan edistäminen on sen vuoksi katsottava kuuluvan niihin kunnallisiin ja valtionehtäviin, joita varten rahavaroja ei koskaan pitäisi saada puuttua. Mutta pienemmilläkin työpaikoilla, joilla varsinaisia lastenseimiä ei voida saada aikaan, olisi joka tapauksessa ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, että olisi olemassa joku sovelias täysi-ikäinen nainen, joka suostuisi ottamaan hoitoonsa sellaisia pikkulapsia, joilla äitien tehdastyössä ollessa ei ole sopivaa hoitoa kotonaan. Huolenpito tällaisen hoidon aikaansaamisesta kuuluu luonnollisesti etupäässä lasten äideille, mutta myöskin työnantajat, jotka käyttävät hyväkseen äitien työvoimaa, olisi katsottava velvollisiksi valvomaan, etteivät näiden työntekijättärien pikkulapset tule jätetyksi aivan oman onnensa nojaan.

Kysymys lastenhoidon parantamisesta tehdaspaikoilla on ainoastaan osa meillä niin suuressa määrin laiminlyötyä kysymystä yhteiskunnan lastenhoidosta ylipäänsä ja on ratkaistava tämän yhteydessä. Yhtenä tehokkaimpia parannuskeinoja, jonka välttämättömyyttä tämäkin tilasto selvästi osoittaa, mainittakoon kuitenkin tässä yhteydessä *avioliiton ulkopuolella syntyneitä lapsia koskevan lainsäädännön perinpohjainen uudistus* siihen suuntaan, että näille lapsille suodaan samat ja yhtä turvatut oikeudet isiensä suhteen kuin on aviisyntyisillä lapsilla. Ennen kuin kaikki isät tässä suhteessa ovat samojen lakisäännösten alaiset, ei kohtuudella voida asettaa samoja vaatimuksia lastenhoidon suhteen naimattomille kuin naineille äideille eikä myöskään odottaa siitä samallaisia tuloksia.

*Taloudelliset
olot ja elatusvelvollisuudet.*

Koska lastenhoidon kannalta katsoen olisi suuresti suotavaa, etteivät äidit lasten pieninä ollessa työskentelisi kodin ulkopuolella päivä- eikä yötyössä, ja koska sekä tästä syystä että myöskin kodin hoitoa silmällä pitäen on ehdotettu, että yötyö olisi kiellettävä etupäässä kaikilta naimisissa olevilta naisilta, olisi tärkeätä saada selvitetyksi mikä itse asiassa on syynä siihen, että naimisissa olevat naiset hakevat työansiota kodin ulkopuolella. Vastauksen saamiseksi tähän kysymykseen on tarpeellista luoda katsaus ei ainoastaan työntekijättärien puhtaasti taloudellisiin oloihin, vaan myöskin erinäisiin perhe- ja kotioloihin, jotka suuresti vaikuttavat asiaan. Kiitollisuudella on mainittava, että työntekijättäret eivät ole käsittäneet heille tässä suhteessa tehtyjä kysymyksiä sopimattomaksi tunkeiluksi perhe-elämän rauhoitetulle alalle, vaan ovat avomielisesti ja luottamuksella niihin vastanneet, vaikka monet niistä olivatkin sangen arkaluontoisia. Saadut tiedot ovat ryhmitetyt tauluissa 13 ja 14.

Kun voimassa olevan lain mukaan aviomiehen on pidettävä huolta vaimonsa sekä tämän avulla lasten elatuksesta, on tarpeellista ottaa selkoa siitä ovatko naimisissa olevien yöntyöntekijättärien miehet jostakin syystä olleet kokonaan tai osaksi kykenemättömät täyttämään elatusvelvollisuutensa.

Taulusta 13 näkyy, että 551:n kysymyksiin vastanneen naiseen yötyöntekijättären miehistä oli:

	Lukumäärä	%
työkykyisiä ja raittiita	290	52.6
vaimonsa hyljänneitä	89	16.2
kivulloisia	80	14.5
viinaan meneviä	53	9.6
työhön kykenemättömiä	39	7.1
Yhteensä	551	100 %

Kuten tästä näkyy 47.4 %:lla eli lähes puolella naimisissa olevien työntekijättärien koko lukumäärästä ei ollut mitään tai hyvin vähän taloudellista tukea miehistään; lukuisissa tapauksissa, kun mies oli työhön kykenemätön, sairas tai tuhlassi työansionsa väkijuomiin, sai vaimo pitää huolta koko perheen toimeentulosta.

Mutta eipä siinäkään kyllin. Myöskin työkykyisen ja työnhaluisen työmiehen perhettä uhkaa vaara, joka joksikin aikaa voi riistää siltä jokapäiväisen leivän — työnpuute. Kun tällaiset perheenisän ponnistuksia herpaisevat pulat ovat usein uudistuvia, täytyy vaimon hakea työansiota kodin ulkopuolelta, jotta perheellä, siltä varalta että mies menettää työansionsa, olisi joku muu tulolähde. Kuinka usein työnpuutetta tai työn vähyyttä itse asiassa sattuu ja missä määrin se vaikuttaa että naimisissa olevien naisten täytyy hakea teollisuustyötä, ilmenee allaolevista työntekijättärien antamista tiedoista.

Kyseessä olevien naineiden yöntyöntekijättärien miehistä oli allamainituilla

	Lukumäärä	%
työansiota koko vuoden	203	36.8
» vain osan vuotta	220	39.9
työhön kykenemättömiä	39	7.1
perheensä hyljänneitä	89	16.2
Yhteensä	551	100 %

Tässä siis huomaamme niiden naimisissa olevien työntekijättärien lukumäärän, joilla oli taloudellista turvaa miehissään — ellei satunnaista sairautta sattunut — vähentyneen 36.8 %:ksi.

Vielä on lisäksi saatava selville voidaanko ja missä määrin miehen työansion voidaan katsoa joko yksin tai täysikasvuisten lasten työansion avulla

riittävän perheen tarpeisiin. Semmoinen selvitys on kuitenkin erittäin vaikea aikaansaada ja pitäisi sen, ollaksensa täysin tarkka, perustua täydelliseen kirjanpitoon, jossa kunkin perheen tulot ja menot pitemmän ajan kuluessa olisi otettu huomioon. Kun semmoista aineistoa kuitenkaan ei ole ollut käytettävissä, on tämän tiedustelun täytynyt rajoittua niihin summittaisiin ja jotensakin häilyviin tietoihin, joita naimisissa olevat työntekijättäret ovat voineet antaa niiden raha-määrien suuruudesta, joita heidän miehillään ja työkykyisillä lapsillaan on ollut tapana antaa viikossa työpalkoistaan talousmenojen ja vuokran suorittamiseksi. Saadut tiedot julkaistaan tässä alempana, ilman että niille kuitenkaan myönnetään muu kuin lähimääräinen merkitys.

Apumäärä viikossa.	Naineita yötyöntekijättäriä.	%:na yötyöntekijättärien koko määrästä.
Ei mitään	156	27.9
alle 5 markan	30	5.4
5—10 markkaa	60	10.7
10—15 „	78	14.0
15—20 „	110	19.7
20—30 „	86	15.4
yli 30 „	8	1.4
vaihtelevia määriä	31	5.5
Yhteensä	559	100 %

Huomattavin numero ylläolevassa yhdistelmässä ja se, mikä todennäköisesti enimminkin vastaa todellisuutta, on prosenttimäärä 27.9, joka osoittaa niiden naimisissa olevien työntekijättärien suhteellisen lukumäärän, joilla ei ole odotettavissa mitään apua mieheltä omaa ja perheen ylläpitoa varten. Edelleen näemme että 30.1 % kaikista tapauksista oli sellaisia, että miehen ynnä lasten antama apumäärä vuokran ja talousmenojen suorittamiseen ei noussut 15 markkaan viikossa.

Olisivatko ja missä määrin yllämainitut raha-määrät olisivat riittäneet perheen elättämiseksi ilman vaimon työpalkkaa, riippuu tietysti perheiden suuruudesta. Työntekijättäritä on myös kysytty kuinka monta henkeä heillä oli elätettävänä joko kokonaan tai osaksi, s. o. yhden taikka useamman perheenjäsenen avulla. Saadut tiedot ovat ryhmitettyinä taulussa 14, erikseen naimisissa olevista ja erikseen yksinäisistä työntekijättäristä s. o. naimattomista, leskistä, hyljättyistä ja eron saaneista.

Naimisissa olevista työntekijättäristä oli, paitsi 89 hyljättyä ja eron saanutta, 70 vaimoa eli 14.6 % siinä asemassa, että perheen elättäminen kokonaan taikka pääasiallisesti oli heidän huolenaan. Tämä ynnä hyljättyjen luku-

määrä yhteenlaskettuina ($70 + 89 = 159$) vastaa, kuten näkyy, lähimmiten niiden lukumäärää (156), jotka, mikäli on ilmoitettu, eivät saa mitään apua miehiltään.

Näistä vaimoista oli allamainituilla elätettävänä seuraavat määrät henkilöitä:

Elätettävät henkilöitä.	Vaimojen lukumäärä.	%:na vaimojen kokolu- kumä- rystä.
2	20	28.6
3	18	25.7
4	17	24.3
5	9	12.9
6	5	7.1
7	1	1.4
Yhteensä 70		100 %

Näillä 70 vaimolla oli kaikkiaan elätettävänä 244 henkeä, ollen itse niihin luettuina, eli kukin keskimäärin noin 3.5 henkeä, jotka olivat heidän työansiostaan riippuvaisia.

409 tapauksessa (85.4 % kaikista), vaimo otti miehen *keralla* työpalkallaan osaa perheen elättämiseen. Perheiden suuruutta kuvaa alla ollevalle ryhmitykselle, joka perustuu tauluun 14 siv. 39, jossa naimisissa olevat työntekijät ovat rymitetyt niiden perheenjäsenten lukumäärän mukaan, joiden elättämiseen työntekijät ottivat osaa.

Perheen- jäseniä.	Tapauksia.	%:na kaikista tapauksista.
2	116	28.4
3	85	20.8
4	65	15.9
5	55	13.4
6	44	10.8
7	27	6.6
8	9	2.2
9	8	1.9
Yhteensä 409		100 %

Näiden työläsperheiden jäsenluku oli kaikkiaan 1,624 henkeä, siis tuli keskimäärin noin 4 henkeä perhettä kohti. Teoreettisesti katsoen saattaa ehkä näyttää siltä, että niissä tapauksissa, joissa perheeseen kuului vain 2 tai 3 hen-

keä, miehen työansion olisi pitänyt riittää perheen ylläpitämiseen ja vaimon siis olisi pitänyt voida omistaa aikansa kokonaan kodin hoidolle, mutta, jos ylläolevat numerot verrataan edellä oleviin, näemme siv. 55 että tässä puheena olevista miehistä, enemmän kuin puolella lukumäärällä oli työansiota vain osan vuotta ja siv. 56 että niistä, jotka antoivat apua perheen ylläpitoon, suuri joukko antoi niin vähäisiä rahamääriä, että perhe, vaikka olisi ollut kuinka pieni, ei mitenkään olisi voinut tulla sillä toimeen. Voinee sen vuoksi pitää joksenkin varmana, että naimisissa olevat naiset ainoastaan poikkeustapauksissa ovat pyrkineet teollisuustyöhön, semminkin kun tämä osaksi oli yötyötä, elleivät kotiolot ole heitä siihen pakottaneet. Valitettavasti työläisvaimolle on sitä välttämättömämpi ottaa osaa perheen ylläpitoon ansio-työllä, jota tähän saakka hyvin vähäisessä määrin on ollut hänelle tarjona kotonaan, kuin perhe lisääntyy ja koti juuri yhä suuremmassa määrin olisi hänen huolenpitonsa ja voimiensa tarpeessa.

Naimattomilla naisilla otaksutaan yleensä olevan vain itsensä elätettävänä. Tätä ennen tehdyt työtilastolliset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että asianlaita todellisuudessa ei suinkaan ole sellainen. Molempia sukupuolia käsittävistä työtilastollisista tutkimuksista on ilmennyt, että, kun miespuolisista naimattomista työntekijöistä ainoastaan joka neljännellä oli joku toinen elätettävänä, melkein puolet naimattomista työntekijättäristä oli siinä asemassa, että heillä oli yksi tai useampia sukulaisia elätettävänä tai avustettavana. Saman todentaa puheenaolevakin tutkimus. Aikaisemmin on jo osoitettu, että suhteellisesti suurella joukolla naimattomia työntekijättäriä oli lapsia elätettävänä, johon tulee lisäksi odottamattoman monta, jotka ylläpitävät tai auttavat iäkästä isää, äitiä tai alaikäisiä veljiä tai sisaria.

Tässä tilastossa naimattomat työntekijättäret ovat taulussa 14 lasketu tyh-teen leskien ja eronsaaneiden sekä hyljättyjen vaimojen kanssa, joilla ei enää ole mitään elättäjää. Näistä 2,177 naisesta 737:llä, eli 33.9 %:lla, oli yksin elätettävänä 2,050 henkeä, keskimäärin siis kullakin 2.8 henkeä, eli useammalla, paitsi itseään, kaksi muuta henkilöä; 252 työntekijättärtä, eli 11.6 %, otti jonkun muun perheenjäsenen, isän, äidin, sisaren tai työkykyisten lastensa kanssa osaa kaikkiaan 777 hengen elättämiseen, ollen itse niihin luettuina.

1,188 työntekijättäreillä, eli 54.5 %:lla, oli ainoastaan oma itsensä elätettävänä. Tästäkin tilastosta siis ilmenee, että noin puolet naimattomista- ja yksinäisistä työntekijättäristä oli siinä asemassa, että heidän paitsi itseään täytyi joko kokonaan tai osaksi elättää jotakin muuta henkilöä. Niinpä täytyi allaolevien työntekijättärien yksin elättää seuraavat määrät henkilöitä:

Elätettäviä henkilöitä.	Työntekijättärien lukumäärä.	%:na koko lukumäärästä.
2	382	51.8
3	204	27.7
4	100	13.6
5	36	4.9
6	11	1.5
7	4	0.5
Yhteensä 737		100

Työntekijättäristä, joilla oli ainoastaan osittaisia elättämisvelvollisuuksia, seuraavat määrät *otti osaa* allaolevien henkilömäärien elättämiseen:

Elätettäviä henkilöitä.	Työntekijättärien lukumäärä.	%:na koko lukumäärästä.
2	112	44.4
3	88	34.9
4	18	7.1
5	14	5.6
6	5	2.0
7—9	15	6.0
Yhteensä 252		100

Tämän tutkimuksen suunnitelmaan ei ole kuulunut toimittaa seikka-peräistä selvitystä yötyöntekijättärien palkkaussuhteista, koska näitä sopivimmin valaistaan ammatittain toimitettujen erikoistutkimusten kautta. Työnantajille osotetussa kyselykaavakkeessa on kuitenkin pyydetty eräitä ylimalkaisia tietoja naisten palkoista päivätyössä, yötyössä sekä samaa tai samanlaatuista työtä tekevien miespuolisten työntekijöiden työpalkoista. Vastauksista, jotka olisivat saaneet olla täydellisempiä, on käynyt ilmi, että palkkauksessa yleensä ei tehdä eroa sen välillä suoritetaanko työ päivän vai yönaikaan. Milloin palkka on erisuuri päivä- ja yötyöstä, johtun erotus työajan eri pituudesta. Työntekijättäriillä, joilla on vuorotellen päivä- ja yötyötä, ei siis ole suurempaa päiväpalkkaa kuin niillä, jotka työskentelevät yksinomaan päivällä, ellei edellisillä ole pitempää työaikaa, kuten on asian laita esim. niillä työpaikoilla paperiteollisuudessa, jossa vuorotyöläisillä on 12 tunnin, päivätyöntekijöillä ainoastaan 10 tunnin työaika, taikka muutamissa kutomatehtaissa, joissa yövuoro on päivävuoroa pitempi.

*Palkkaus
suhteet.*

Kysymykseen, minkälaiset palkat on miespuolisilla työläisillä, jotka tekevät samaa tai samanlaista työtä kuin naispuoliset, ovat useimmat työnanta-

jat vastanneet, että miehiä ei käytetä samallaiseen työhön kuin naisia, 13 työpaikalla, pääasiallisesti sahateollisuudessa, ilmoitettiin miesten puheenaolevissa tapauksissa saavan saman päiväpalkan kuin naiset, parilla kymmenellä työpaikalla ilmoitettiin heillä olevan melkoisesti — jopa 100 % — suuremmat työpalkat kuin naisilla. Muutamissa tapauksissa on kuitenkin mainittu, että miehet tekevät raskaampaa työtä.

Ilmoitukset yötyöntekijättärien työpalkkojen suuruudesta eri työpaikoilla ovat osottautuneet niin vaillinaisiksi, ettei niitä ole voitu sovittaa taulukon muotoon. Mainittakoon kuitenkin, että työnantajien ilmoitusten mukaan *alin* palkkamäärä oli allaolevilla työpaikoilla:

Työpaikkojen lukumäärä.	Alin palkkamäärä <i>Smc.</i> päivältä.
8	1: — — 1: 50
28	1: 50 — 2: —
16	2: — — 2: 50
1	2: 80 — 3: —
1	3: 20 — 3: 50
	viikolta.
2	8: — — 9: —
1	9: — — 10: —
4	12: — — 13: —

Ylin palkkamäärä oli samojen ilmoitusten mukaan allaolevilla työpaikoilla:

Työpaikkojen lukumäärä.	Ylin palkkamäärä <i>Smc.</i> päivältä.
8	1: 50 — 2: —
18	2: — — 2: 50
12	2: 50 — 3: —
11	3: — — 3: 50
2	3: 50 — 4: —
	viikolta.
3	15: — — 17: —
1	17: — — 19: —
1	19: —
2	18: — — 25: —

Näihin eivät sisälly luontoisetuudet, jotka monilla työpaikoilla myönnetään työntekijöille asunnon (ilmaiseksi tai alennetusta vuokrasta), polttopuiden, puutarhamaan y. m. muodossa. Ylläolevat numerot kohdistuvat ainoastaan varsinaisiin tehtaantyöntekijättäriin. Kirjapainoissa työskentelevät naiset saavat

palkkaa voimassaolevan kirjaltajatariffin mukaan, joka määrää 50 %:n palkanlisäyksen jälkeen kilo 7 i. p. ja ennen kilo 12 yöllä, ja 100 %:n lisäyksen keskinyön jälkeen suoritetusta työstä. Latojattarien palkkatulojen ilmoitetaan nousevan noin 40—50 markkaan viikossa eli 160—200 markkaan kuukaudessa 5:stä tai 6:sta työpäivästä viikossa ja 8 tai 9 työtunnista päivässä. Eräällä korehtuurinlukijattarella oli noin 6 tunnin jokapäiväisestä työstä 60 markkaa kuukaudessa, kahdella sanomalehden postittajalla, joilla oli 3 työtuntia päivässä, 26—36 markkaa kuukaudessa.

Suurimmat eroavaisuudet ja omituisuudet havaitaan kylvettäjättärien palkkausoloissa. Suurimmissa kylpylaitoksissa Helsingissä ja parilla muullakin paikkakunnalla, jossa tiedusteluja on toimitettu, eivät kylvettäjättäret saa kylpylaitoksen haltijalta mitään palkkaa, vaan heidän ainoat tulonsa ovat kylpyvieraiden antamat n. s. juomarahat. Saippuankin täytyy kylvettäjättärien hankkia omilla varoillaan, muutamissa kylpylaitoksissa kylpyharjatkin. Muutamassa kylpylaitoksessa kylvettäjättäret kuitenkin saavat 4 % kylpymaksuista saippuan ostamista varten ja voivat näistä rahoista kesänaikana säästää itselleen korkeintaan 6 markkaa kuukaudessa. Pienemmissä kylpylaitoksissa eli saunoissa, joiden käyttäjät kuuluvat vähävaraisempiin luokkiin, joilta on vähän taikka ei ole ollenkaan juomarahojä odotettavissa, on kylvettäjättärillä vakinainen palkka, joskin alhainen. Yli 30:sta pienehköstä saunasta Tampereella, Jyväskylässä ja Kotkassa saatujen tietojen mukaan vaihtelee vakinainen palkka 2 ja 10 markan välillä viikolta; yhdessä tapauksessa on ilmoitettu 15 mk. viikossa. Kylvettäjättärien tulojen suuruudesta, jos juomarahat lasketaan mukaan, on tietoja vain yhdestä ainoasta saunasta, jossa niiden ilmoitettiin nousevan 20—30 markkaan viikossa. Suuremmissa kylpylaitoksissa, joissa kylvettäjättärien tulot runsaampien juomarahojen vuoksi varmaankin ovat melkoista suuremmat, eivät kylvettäjättäret yleensä itse vaatine vallitsevan palkkausjärjestelmän muuttamista muuta kuin mikäli asia koskee saippuan ja harjojen hankkimisvelvollisuutta, mikä heidän mielestään pitäisi kuulua laitokselle, mutta voipi panna kyseeseen, onko periaatteen kannalta katsoen hyvän järjestyksen mukaista, että laitosten, jotka ottavat henkilöitä työhön yleisön palvelemista varten, sallitaan jättää näiden palkkaus kokonaan yleisön mielivallasta riippuvaksi.

VII Luku.

Työntekijättärien suhde yötyönkieltoon. — Työnantajien mielipide yötyön lakkauttamisen mahdollisuudesta. — Seuraukset naisille yötyönkiellosta. — Päivätyön saanti. — Ulkomaitten esimerkki.

Työntekijättärien suhde yötyönkieltoon.

Yötyöntekijättäriille on tässä tiedustelussa tarjottu tilaisuus suoraan lausua mielipiteensä siitä, haluavatko he vai eivätkö halua että yötyö lain kautta kiellettäisiin naisilta. Muutamia poikkeuksia lukuunottamatta ovatkin työntekijättäret käyttäneet hyväkseen tätä tilaisuutta, ja monet ovat ilmaisseet mielihyvänsä siitä, että ovat saaneet lausua ajatuksensa asiasta, joka koskee heitä niin läheltä ja jonka ratkaisusta toiseen tai toiseen suuntaan heidän toimeentulonsa niin suuresti on riippuvainen.

Puhutelluista työntekijättäristä on 146 — enimmäkseen nuoria tyttöjä liika vähäisen persoonallisen kokemuksensa vuoksi taikka vanhempia ihmisiä, jotka aikaisemmin eivät olleet tulleet ajatelleeksi tarkemmin tätä kysymystä ja sen seurauksia — ilmoittanut ettei heillä ollut varmaa mielipidettä asiassa. Muille näkyi kysymys sitä vastoin olevan selvä, olivatpa he kumpaa mieltä tahansa, ja lausuivat he sen vuoksi ajatuksensa suoraan ja avomielisesti. Useimmilla työpaikoilla ilmaantui eri mielipiteitä, joskin joku niistä saattoi olla enimmäkseen vallalla, mikä parhaiten osottaa, että työntekijättäret ovat muodostaneet mielipiteensä oman elämäkokemuksensa mukaan koettelematta vaikuttaa toisiinsa. Sen kautta että työntekijättäriä puhuteltiin yksitellen, on myöskin kunkin yksityinen mielipide päässyt paremmin ilmi, kuin olisi tapahtunut, jos kysymys olisi tehty ammattikunnille tai muille järjestöille ja nämä olisivat antaneet siihen kollektiivisiä vastauksia. Työntekijättärien vastaukset on merkitty kyse-lykaavakkeisiin ynnä lyhykäisästi vastauksen perustelu, jos semmoista on ollut.

Taulusta 18 selviää, että 2,386:sta yötyöntekijättärestä, jotka ovat ilmoittaneet mielipiteensä asiasta, 474, eli 19.9 %, vaati ehdotonta yötyönkieltoa joko naisille yksistään tai molemmille sukupuolille; 44, eli 1.8 %, halusi kieltoa, mutta ehdolla että naiset saavat päivätyötä; 363, eli 15.2 %, puolsi yötyönkieltoa ehdolla että kiello koskee miehiäkin; muussa tapauksessa he

pitivät yötyön pysyttämisen suotavampana; 326 yötyöntekijätärtä, eli 13.7 %, hyväksyi yötyön taikka ei vaatinut sen kieltämistä, mutta toivoi että 8-tuntiset työvuorot otettaisiin käytäntöön; 1,179 yötyöntekijätärtä, eli 49.4 %, suoraan vastusti kieltoa. Kiellon *puolesta* on siis äänestänyt 19.9 % ynnä ehdollisesti 17 %; kieltoa *vastaan* 49.4 % ynnä ehdollisesti 13.7 %.

Koska on tärkeätä tietää miten eri siviilisäätymiin kuuluvat työntekijätäret ovat suhtautuneet tähän kysymykseen, julkaistakoon alla oleva taulukko, jossa vastaukset ovat ryhmitetyt antajiensa siviilisäädyn mukaan.

	Naimattomia		Naineita		Leskiä, eronsaaneita, hyljättyjä	
	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%
Kiellon puolesta	347	21.7	81	19.4	46	12.6
s:n ehdolla että saavat						
päivätyötä	37	2.3	4	1.0	3	0.8
s:n ehdolla että kiello						
koskee molempia su-						
kupuolia	274	17.1	52	12.4	37	10.1
Kieltoa vastaan	699	43.6	244	58.4	236	64.7
s:n ehdolla että 8-tunti-						
set työajat tulevat						
käytäntöön	246	15.3	37	8.8	43	11.8
Yhteensä	1,603	100	418	100	365	100

Nämä numerot ovat erittäin valaisevia. Kuten näkyy on ehdotuksella että naisten käyttäminen yötyössä kielletäisiin suhteellisesti suurin kannatus naimattomien yötyöntekijättärien keskuudessa, ja, voipi lisätä, etupäässä nuorien ja nuorimpien joukossa. Kun naimattomista 41.1 % on ehdottomasti tai ehdollisesti puoltanut kieltoa, on vastaava prosenttimäärä naineiden joukossa 32.8 % ja leskien, eronsaaneiden ja hyljättyjen kesken 23.5 %. Ei ole vaikeata löytää selitystä tähän eroavaisuuteen, joka itse asiassa paljastaa kysymyksen heikoimman kohdan, nimittäin sen taloudellisen puolen.

Onhan itsestään selvää, että, jos olisi vain yksinkertaisesti äänestettävä kysymyksestä onko yötyön poistaminen suotava vai ei, niin yötyöntekijätäret, jotka itse ovat saaneet kokea yötyön tuottamien epäkohtien koko raskauden, varmaankin yksimielisesti vaatisivat sen kieltämistä. Valitettavasti tämä kysymys ei kuitenkaan ole useimmille heistä niin yksinkertainen, vaan heidän täytyy punnita tulisiko kiellosta seuraamaan, että työtätekevien naisten nykyinen asema paranisi vai huonontuisi, ja jokainen ajattelee luonnollisesti lähinnä omaa tilaansa.

On helppo ymmärtää, että etupäässä nuoret elävästi tuntevat kuinka yön muuttaminen työpäiväksi on luonnonvastaista ja että he sen vuoksi vilkkaimmin vaativat moisen tavan lakkauttamista. Osottaunut onkin, että nuorimmat naiset enimmäkseen ovat valittaneet että yötyö on väsyttävää. Edelleen on niillä naimattomilla naisilla, joilla on vain itsensä elätettävänä, vähemmän peljättävää sen johdosta, että he ehkä tulevat menettämään nykyisen työpaikkansa, jonka vuoksi he huolettomammin kuin ne, joilla on elättämisvelvollisuuksia, saattavat turvautua toiveisiin että vaikeudet kyllä jollakin tavoin tulevat suoriutumaan. Naimattomille on myöskin paljoka helpompaa kuin naimisissa oleville, jos työ loppuu heidän olinpaikaltaan, siirtyä toiselle paikkakunnalle työtä hakemaan.

Naimisissa olevien yötyöntekijättärien joukossa on tosin joku määrä vaimoja, jotka miestensä työansioon luottaen, voivat kuta kuinkin rauhallisesti odottaa sitä mahdollisuutta, että yötyönkiellon kautta menettävät oman työansionsa, mutta ylipäänsä huomaa, että naimisissa olevat naiset ovat melkoista enemmän kuin naimattomat naiset kieltoa vastaan. Tämäkin on helppo ymmärtää sen katsauksen jälkeen, minkä tämän tiedustelun kautta olemme voineet luoda naimisissa olevien yötyöntekijättärien taloudellisiin ja kotioloihin, jotka useimmissa tapauksissa ovat sitä laatua, että ne suorastaan pakottavat vaimoa ja perheenäitiä kodin ulkopuolella tehtävällä ansiotyöllä ottamaan osaa perheen elättämiseen tai kokonaan pitämään siitä huolta.

Vieläkin arveluttavammissa muodossa täytyy tämän kysymyksen esiintyä niille yksinäisille naisille, naimattomille, leskille, eronsaaneille ja hyljättyille vaimoille, joilla ei ole ketään elättäjää, vaan joiden oma toimeentulo on kokonaan riippuvainen heidän työansiostaan ja joilla sitä paitsi on yksi taikka useampia lapsia tai sukulaisia huollettavana. Useimmat heistä tietävätkin katkerasta kokemuksesta kuinka harvoja ja epävarmoja ansaitsemismahdollisuuksia on naisilla tarjona, jonka vuoksi mahdollisuus menettää nykyinen työpaikkansa tuntuu heistä suorastaan pelottavalta.

Kun naimattomista 58.9 %, naimisissa olevista 67.2 % joko ehdottomasti tai ehdollisesti on vastustanut yötyönkieltoa, oli niin muodoin vastaava prosenttimäärä leskien, hyljättyjen ja eronsaaneiden vaimojen joukossa 76.5 %.

Jos lähemmin tutkii niitä perusteita, joita yötyöntekijättäret itse ovat esittäneet mielipiteittensä tueksi, huomaa, että vaatimus että yötyö kiellettäisiin naisilta pääasiallisesti nojautuu usein undistettuun vakuutukseen, että se on rasittavampaa kuin päivätyö ja sen vuoksi epäterveellistä. Kuten jo on mainittu, ovat etupäässä aivan nuoret naiset rasitusta valittaneet, sekä työntekijättäret, joilla on 11 ja 12 tunnin pituiset työvuorot, mutta myöskin muut, joiden asunto- ja perheolot ovat sellaisia, että he yötyöstä palattuaan eivät voi saada riittävää eikä häiritsemätöntä lepoa. Niiden joukossa, jotka ovat puol-

taneet yötyönkieltoa, tavataan esim. muuan naimisissa oleva vaimo, 9:n lapsen äiti, joista vanhin, joka valvoo nuorempia sisaria ja veljiä, on 16 vuotias. Yhteisessä asuinhuoneessa nukkuu 16 henkeä! Voiko ihmetellä ettei yötyöstä palaavalle äidille sellaisissa olosuhteissa ole mahdollista saada lepoa ja että hänen terveytensä välttämättä täytyy siitä kärsiä. Mutta eikö toiseppäin täydy kysyä, parantuisiko tämän äidin ja perheen asema oleellisesti yötyönkiellon kautta, joka riistäisi perheeltä välttämättömän ansiolähteen, antamatta heille korvaukseksi mitään muutakaan toimeentulon mahdollisuutta.

Omituista on, etteivät kaikki yötyöntekijättäret pidä yötyötä rasittavampana kuin päivätyötä. Monet selittivät, etteivät he tunne enemmän väsymystä yö- kuin päivätyön jälkeen, kunhan vain nukkuvat kunnollisesti työstä palattuaan, eivätkä sen vuoksi vaatineet työtavan muuttamista. Tähän suuntaan ovat semminkin 8-tunnin vuoroissa työskentelevät naiset puhuneet. Sellaisia vastauksia antaneiden joukossa, huomataan esim. työntekijättäriä, jotka ovat käyneet 10, 18 jopa 22 vuotta yötyössä. Ovatpa muutamat katsoneet helpommaksikin kesällä työskennellä yöllä, syystä että silloin on viileämpää. Yleensä tuntuu olevan hyvin vaikeata oikein arvostella missä määrin rasitus johtuu itse yötyöstä ja missä määrin siihen on syynä muut myötävaikuttavat seikat kuten työajan pituus, asunnon ahtaus, perheen lukuisuus, raskaat elatusvelvollisuudet y. m.

Monet niistäkin yötyöntekijättäristä, jotka ovat yötyönkieltoa vastustaneet, ovat tosin myöntäneet että yötyö on raskasta, mutta, ovat he lisänneet, »vielä raskaampaa on työttömyys.» Poimittakoon yötyöntekijättärien omista lausunnoista tähän joitakuita, jotka valaisevat työntekijättärien ajatuksenjuoksua ja niitä elämäkokemuksia, joista tämä on johtunut. »Ennemmin minä teen työtä kuin työstä pois joutuisin, sillä leipä on suusta makeaa.» — »Parasta olisi ettei yötyötä kiellettäisi, sillä siitä vain tulisi kurjuus. Jos vähän nyt ansaitsee (työpalkka Smk 1:55), niin sitten vielä vähemmin» (vaimo, joka oli ollut 12 vuotta tehdastyössä ja ilmoitti itsellään olevan 7 henkeä ravittavana työlleen). — »Huolellisempaa on istua lasten kanssa kodissa kuin käydä tehtaassa työssä. Jos joutuu työstä pois, on kurjuus edessä.» — »Kun nälkä on, niin täytyy ansaita» (perheenäiti, jonka talvisaikaan, kun miehellä ei ole työnansiota, täytyy pitää huolta 6-henkisestä perheestä). — »Eläminen on lopussa, jos työstä pois joutuu.» — »Joutuisi kerjäämään. Joka antais' armollaan, kuka viskais' vihoissaan» (41-vuotias vaimo, joka elättää itseään, sairasta miestänsä ja 4 lasta). — »Jos työ kielletään, tulee naisen kohtalo aina huonompaa.» — Monet aivan kiihtyivät ajatellessaan yötyön kieltoa ja että mahdollisesti sen kautta menetäisivät työpaikkansa, jonka vuoksi kieltoa vastustivat hyvinkin jyrkin sanoin niinkuin esim.: »Minä teen työtä, ja minulta ei saa tulla työtä pois ottamaan.» — »Yötyötä ei saa kieltää; millä sitä muuten elättää itsensä.» — »Ei miehillä

saa olla etuoikeutta työhön, vaan naisilla pitää olla samat oikeudet. Yötyötä ei saa kieltää. Vuorotyö on hyvä, jotta päivällä saa tehdyksi kotityöt ja on työansiota.»

Muuan työntekijätär on puoltanut yötyön kieltämistä sillä, että yötyö tuottaa siveellisyydelle suurempia vaaroja kuin päivätyö. Toinen työntekijätär on tullut päinvastaiseen johtopäätökseen, että monet nuoret naiset, jos he yötyönkiellon kautta menettävät työpaikkansa, taikka jos kunniallisen itsensäelättämisen mahdollisuudet vähentyvät, joutuvat huikentelemaan pitkin pitäjän teitä. Epäilemättä on tässä pelossa perää.

Lukuisissa tapauksissa on työntekijättärien liittyminen toiseen tai toiseen mielipiteeseen ollut ehdollinen. Niinpä on 1.8 % hyväksynyt yötyönkiellon sillä ehdolla, että saavat päivätyötä sijaan. Missä määrin se on odotettavissa, tulee edempänä esiin.

15.2 % yötyöntekijättäristä on asettanut kiellon ehdoksi, että kiellon tulee koskea molempia sukupuolia. Tämän ehdon tarkoitus on selvä. Mies- ja naispuolisilla työntekijöillä tulisi siinä tapauksessa olemaan samat työnmahdollisuudet, ja naisten ei tarvitsisi peljätä miehisten kilpailijoiden tunkevan heidät pois tehtaista. Ellei tätä ehtoa voida täyttää, pitävät he nykyistä asemaa parempana. Tämä mielipide olisi epäilemättä saavuttanut vielä enemmän kannatusta, jos kaikki olisivat käsittäneet mitä kysymys oikeastaan koski. Monet ovat näet tahtoneet vastata vain omasta puolestaan ja kieltäytyneet lausumasta mitään miehistä, joiden asioihin eivät tahtoneet sekaantua.

13.7 % yötyöntekijättäristä on selittänyt ettei heillä ollut mitään yötyötä vastaan, jos vain saadaan aikaan 8-tuntiset työvuorot. Tällainen mielipide on tietysti tullut ilmi työpaikoilla, joissa oli 11- ja 12-tuntiset työvuorot, jota vastoin 8-tuntisissa vuoroissa työskentelevät naiset yleensä selittivät hyvin kesävansa yötyön.

Omituisuutena mainittakoon, että tiedustelussa tavattiin 44 työntekijätärtä (eräässä kehräämössä), jotka omasta pyynnöstään työskentelivät yksinomaan yöaikaan. Kaikki nämä selittivät yksimielisesti pitävänsä yksinomaista yötyötä vuorotyötä parempana ja mainitsivat mielipiteensä syyksi, että yötyö jätti heille päivänajan vapaaksi, niin että heillä silloin oli tilaisuus hoitaa lapsiaan ja talouttaan ja muutenkin käyttää päivä oman mielensä mukaan. Heidän työnsä alkoi k:lo 6 i. p. ja jatkui, 20 minuutin ruokalomaa lukematta, k:lo 4:ään aamulla. Koko lauantai oli vapaa, samoin kuin sunnuntai k:lo 6:een asti illalla. 50 työtunnista viikossa oli näillä yötyöntekijättäriillä sama työpalkka, 12—16 markkaa viikossa, kuin päivätyöntekijättäriillä 58 viikkotunnista. Pari työntekijätärtä kertoi 10 vuoden kuluessa noudattaneensa tätä työjärjestystä, yksi sanoi 22 vuotta käyneensä yötyössä.

Kun työntekijättärit kysyttiin, pitivätkö he yötyönkieltoa naisille suotavana vai ei, on työnantajia kehoitettu lausumaan mielipiteensä siitä, olisiko käytännössä mahdollista lakkauttaa kaikki yötyö puheenaolevien teollisuushaarojen alalla sekä heidän omistamillaan työpaikoilla. Vastaukset ovat ryhmitettyinä taulussa 19, josta näkyy, että 96:sta työnantajasta ainoastaan 9 oli katsonut yötyön lakkauttamisen mahdolliseksi, 87 mahdottomaksi. Edellämainituista 5 kuitenkin tarkoitti vain lakkauttamisen teknillistä mahdollisuutta, jota vastoin he väittivät että lakkautuksesta käytännössä johtuisi tehtaille suuria tappioita, mahdollisesti häviö. Sama käsitys on ollut vallalla myöskin mitä tulee kysymykseen voitaisiinko kaikki työnteko sijoittaa k:lo 6 välille a. p. ja k:lo 9 välille i. p., mikä työaika oli osotettu naisille vuoden 1909 toisille valtiopäiville annetussa armoll. esityksessä.

Sahateollisuuden edustajain puolelta on esitetty, että yötyön lakkauttamisesta mainitun teollisuudenhaaran alalla todennäköisesti olisi seurauksena tuotannon väheneminen puoleen nykyisestä suuruudestaan, jota paitsi tuotantokustannukset tulisivat lisääntymään noin 3:lla, 4:llä markalla standertilta. Kun sahateollisuus on kokonaan riippuvainen maailmanmarkkinoilla vallitsevan kysynnän vilkkaudesta, on tuotanto sovitettava sen mukaan, s. o. milloin lisätävä, milloin vähennettävä. Myöskin ilmastosuhteista johtuvat hakkuu- ja laivausolot vaativat ainakin ajottain kiireellisempää tuotantoa, jolloin yöt ovat otettavat jatkoksi. Laajentamalla sahalaitokset ja varustamalla ne kaksi kertaa useammilla raameilla voitaisiin tosin yksinomaan päivätyölläkin saavuttaa sama tuotantotulos, jos kohta melkoista suuremmilla kustannuksilla. Mutta kun metsävarat ovat vähenemässä ja raaka-aineen hinta nousemassa, lienee tuskin kukaan halukas niin suuria kustannuksia vaativiin laajennuksiin.

Mitä paperiteollisuuteen tulee, on jo työajoista puheen ollessa huomautettu, että valmistusmenettelyt tässä teollisuudessa vastaisiksi ovat sitä laatua, että ne vaativat tuotannon keskeymätöntä jatkumista ja siis myös yötyötä. Yötyön lakkauttaminen ei siis nykyisten valmistustapojen käytännössä ollessa olisi mahdollista.

Kutomateollisuudessa itse valmistusmenettely ei estä yötyön poistamista, eikä myöskään ulkomaitten kilpailulla ole sitä merkitystä kuin sahateollisuudessa, koska maamme kutomatehtaitten tuotanto tarkoittaa etupäässä kotimaisen tarpeen tyydyttämistä. Ainoastaan paikalliset olosuhteet, kuten mahdollisuus laajentaa tai supistaa tuotantoa sekä käyttää perustamispääoma niin tarkasti liikkeen hyväksi että se tuottaa kohtuullisen korkovoiton y. m. vaikuttavat tämän teollisuuden alalla yksityisten tehtaanomistajien kantaan tässä asiassa. Näistä on 4 ilmoittanut yötyön lakkauttamisen heidän tehtaissaan olevan mahdollista, jos kohta siitä olisi pelättävissä tappiota, 4 on lausunut sen olevan mahdotonta. Huomattava on, että yötyötä itse asiassa suhteellisesti

vähäisessä määrässä enää käytetään maamme kutomateollisuuden alalla, mikä osoittaa, että yleensä voidaan tulla ilman sitä toimeen.

»Muiden tehtaiden» omistajista 2 on myöntänyt yötyön lakkauttamisen tosin olevan mahdollista, mutta taloudellisesti epäedullista, 2, erään lasi- ja erään tiilitehtaan omistajat, on ilmoittanut sen olevan mahdotonta, jota paitsi erään kalansäilyketehtaan omistaja on maininnut, että hänen tuotanto-haaransa alalla yötyö on välttämätöntä lokakuun, marraskuun ja joulukuun ajalla.

*Seuraukset
naisille yö-
työnkiellosta.*

Koska työnantajat puheenaolevilla työpaikoilla, kuten edellämainitusta näkyy, ainoastaan harvoissa tapauksissa katsovat mahdolliseksi ja etunsa mukaiseksi ryhtyä sellaisiin muutoksiin tehtaittensa käytössä, että yötyö tulisi kokonaan poistetuksi, tuntuu siitä välttämättömästi seuraavan, että jos naisten käyttäminen yötyössä kiellettäisiin, kaikki vuorotyössä olevat naiset joutuisivat pois myöskin päivätyöstä, koska miespuoliset työntekijät tietystikään eivät suostuisi tekemään yksinomaan yötyötä. Että näin tulisi käymään ovatkin työnantajat tiedustelussa vakuuttaneet. Kielto, joka estäisi naisten käyttämistä yötyössä, olisi sama kuin niiden sulkeminen pois kaikesta tehdastyöstä, jossa yötyötä suoritetaan. Naispuoliset työntekijät erotettaisiin ja niiden sijaan tulisi otettavaksi täysi-ikäisiä miespuolisia työntekijöitä, koska 18 vuotta nuorempia nuorukaisiakaan ei lain mukaan saa panna yötyöhön. Tämä tulisi luonnollisesti tuottamaan melkoisesti lisääntyviä kustannuksia, koska miehille yleensä maksetaan korkeammat palkat kuin naisille. Tässä on ehkä mainittava erään sahatyöntekijättären lausunto, että miespuoliset työntekijät eivät yhtä hyvin kuin naispuoliset sovellu suorittamaan sitä työtä, minkä viimeksi mainitut tähän saakka ovat sahoissa suorittaneet, koska miehet yleensä eivät ole yhtä sukkelaliikkeisiä kuin naiset. Eräistä paperitehtaista on ilmoitettu, että naisten yötyön kieltämisestä olisi seurauksena ei ainoastaan että kaikki vuorotyötä tekevät naiset erotettaisiin, vaan lisäksi että joukko päivätyönkin tekijättäriä mukavuuden vuoksi vaihdettaisiin miespuolisiin työntekijöihin, joiden vapaata käyttämistä päivä- sekä yötyöhön aina tarpeen mukaan mikään ei estäisi. Myöskin on viitattu siihen mahdollisuuteen, että ehkä tulisi otettavaksi käytäntöön uusia työkoneita, jotka osittain korvaisivat naisten työvoiman ja että valmistustapoja voitaisi jossain määrin muuttaa.

*8-tuntisen
työpäivän
käytäntöön-
otto.*

Koska 1909 vuoden toisille valtiopäiville annettussa armollisessa esityksessä oli ehdotettu, että naisten käyttäminen yötyössä sallittaisiin ehdolla että työaika olisi jaettu kolmeen 8-tunninvuoroon, on työnantajilta kysytty voisivatko ja tahtoisivatko he ottaa tehtaissaan käytäntöön sellaisen työjärjestyksen. Tähän kysymykseen ovat kaikki sahanomistajat vastanneet kieltävästi, niinikään kutomatehtaiden ja »muiden tehtaiden» omistajat, väittäen että sellainen työjärjestys olisi taloudellisesti epäedullinen taikka suorastaan häviötä

tuottava, epäsuotuisa myöskin työntekijöille itselleen, koska työpalkkoja siinä tapauksessa täytyisi alentaa. Paperiteollisuuden harjoittajista 23 tehtaanomistajaa vastasi että heidän tehtaissaan 8-tuntinen työpäivä jo oli käytännössä, jota paitsi 1 tehtaanomistaja myönsi, että sellainen työjärjestys voitaisiin toimeenpanna. 12:n tehtaan puolesta kysymykseen vastattiin kieltävästi. Huomautettava on kuitenkin, että niistä tehtaista, joilla tiedustelun aikaan oli 8-tuntiset työvuorot, ainakin kymmenkunta työpaikkaa sen jälkeen on siirtynyt 12-tuntisiin vuoroihin.

Suoranaiseen kysymykseen voidaanko puheenaolevilla työpaikoilla antaa päivätyötä niille naisille, joita yötyönkielto tulisi kohtaamaan, on saatu vastaus, että tämä on mahdollista 6 työpaikalla, 3:lla niistä kuitenkin vain satunnaisesti, jota vastoin sen väitettiin olevan mahdotonta 84 työpaikalla, jossa työskenteli 2,678 yötyöntekijätärtä, jotka siis siinä tapauksessa että yötyönkielto säädettäisiin, mikäli on ilmoitettu, menettäisivät työpaikkansa.

*Päivätyön
saanti.*

Sekä tästä syystä että sen mullistuksen vuoksi, minkä naisten yötyönkieltäminen synnyttäisi niiden teollisuuslaitosten toiminnassa, jotka työskentelevät yöt päivät, ovat työnantajat näissä teollisuushaaroissa asettuneet kiellon suhteen epäävälle kannalle. Niinpä esim. eräs sahan-isännöitsijä kirjoittaa seuraavasti: »Allekirjoittaneen käsityksen mukaan ei naisten toimiminen yötyössä sahalaiteksissa, joissa hyvä järjestys vallitsee, tuota mitään ruumiillista eikä siveellistä haittaa näille työntekijättärilte. Jos yötyö kielletään naisilta, suljetaan heidät samalla kokonaan pois kaikista tehtaista, jotka käyvät yöt päivät. Sensuuntainen lakisäännös tulisi siis varmasti synnyttämään enemmän vahinkoa kuin luultua hyötyä ja se tekisi varman työnansion saannin mahdottomaksi monille leskille ja muille naisille, etenkin niille, jotka ovat sattuneet kerran hairahtumaan ja joille juuri tehdastyö on tarjonnut ainoan tilaisuuden kohoamiseen ja kunnialliseen itsensä elättämiseen.»

Kun tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää mitenkä täydellinen tai osittainen yötyönkielto tulisi vaikuttamaan yötyöntekijättärien asemaan, on työntekijättäritä itseltään kysytty millä he aikovat elättää itsensä, jos yötyö heiltä kielletään, ja heidän sen johdosta mahdollisesti — tiedustelun kautta on mahdollisuus muuttunut varmuudeksi — olisi pakko jättää nykyinen työpaikkansa. Kyselykaavakkeisiin merkityt vastaukset osottavat, että kysymys on ollut työntekijättärilte aivan odottamaton. Harvoja poikkeuksia lukematta, ovat vastaukset kuuluneet: »En tiedä.» Tämä tarkoittaa osaksi, että vastaajat eivät tietäneet mitään muuta ansiomahdollisuutta kuin sen tehdastyön, jota he juuri harjoittivat, osaksi myös, etteivät he koskaan aikaisemmin olleet tulleet ajatelleeksi yötyönkieltoa koskevan kysymyksen tätä puolta. Omituiselta näyttää, että useimmat niistä, jotka innokkaimmin vaativat kieltoa, vähimmin olivat ajatelleet kiellon välittömiä seurauksia sekä mitkä toimeentulon mahdollisuudet tehtaista pois suljetuilla naisilla olisi tarjona. »Kai sitä jotakin työtä

ilmaantuu», ovat monet lausuneet fatalistisen rauhallisesti, toisten arvellessa että isät, veljet ja aviomiehet tai hätätilassa köyhäinhoito saavat pitää huolen naisista, jos nämä menettävät työansionsa. Ainoat ansaitsemiskeinot, joita on mainittu, ovat »palvelukseen meno», »pyykinpesu», »muun tehdastyön hakeminen», joissakin harvoissa tapauksissa maatyö. Näissäkin tapauksissa näkyvät työntekijättäret olleen selvillä siitä, että ansio tulisi olemaan pienempi kuin nykyisin. Kysymykseen oliko muuta työansiota saatavana työntekijättärien nykyisillä asuinpaikoilla, ovat useimmat vastanneet, että semmoista oli joko hyvin vähäisessä määrin taikka ei ollenkaan tarjona. Ei siis olisi muuta neuvoa kuin hakea työansiota muualta, mutta sekin mahdollisuus olisi suuresti rajoitettu kaikille kivulloisille ja vanhemmille henkilöille, niille, joilla on monta lasta elätettävänä, ja ylipäänsä kaikille naimisissa oleville työntekijättäriille.

Sosiaalidemokraattisella taholla, jossa yötöyntykielto-ehdotus on saavuttanut enimmäin kannatusta, on herättänyt paheksuntaa, että työntekijättäriille edellä mainittujen kysymysten kautta on huomautettu, että he mahdollisesti kiellon johdosta voivat menettää työpaikkansa, ja on väitetty, että työntekijättäriä siten muka on pelotettu kieltoa kannattamasta, jota he muuten yksimielisesti olisivat tehneet. Epäilemättä on totta, että arvatenkin useimmat yötöyntykiellon ajattellessaan työpaikkansa menettämisen mahdollisuutta ovat ruvenneet epäilemään yötöyntykiellon hyötyä ja että todennäköisesti tämä ajatus on johtanut useimmat niistä, joiden oma ja omaisten toimeentulo on kokonaan riippuvainen heidän työansioistaan, vastustamaan kieltoa. Mutta, lienee lupa kysyä, olisiko ollut oikein tiedustelussa kieltää tai salata yllämainittu mahdollisuus, josta tulisi olemaan mitä vakavimmat seuraukset työntekijättäriille itselleen. Kun työntekijättäriille tarjottiin tilaisuus lausua mielipiteensä kyseessä olevasta kiellostä, oli kai suotavaa, että he tekivät sen täysin tuntien sellaisen kiellon kaikki seuraukset. Luonnollisesti ei tiedustelussa koskaan ole työntekijättäriille ilmoitettu mitä mieltä heidän työnantajansa on ollut, yhtä vähän kuin tietysti työntekijättärien mielipiteitä on ilmoitettu heidän työnantajilleen. Työntekijättärien kanssa keskusteltaessa on myös tarkkaan pidetty huolta siitä, ettei kukaan työnjohdon edustaja ole ollut saapuvilla siinäkään tapauksessa että keskustelu on tapahtunut konttorihuoneistossa. Valitettavasti yötöynty *kieltoa* vaadittaessa on hyvin vähän taikka ei mitään huomiota pantu kiellon lähimmille seurauksille, yhtä vähän kuin mitään on tehty uusien työalojen valmistamista varten tehdasnaaisille niiden sijaan, jotka kiellon johdosta heiltä suljettaisiin.

Tämä tutkimus on myös osottanut, että niistä yötöyntykieltäriistä, joista tässä on kysymys, sangen harvoilla on tarpeellisia edellytyksiä, jos menettävät työpaikkansa, löytää vakinaista ja yhtä hyvin palkattua työtä. Noin puolet

heistä ei näet ole koskaan harjoittanut mitään muuta ammattia kuin sitä, jossa he nykyään toimivat, eivätkä sen vuoksi voi odottaa saavansa muuta työtä, johon ammattitaitoa tarvitaan. Mutta myöskin muitten suhteen, jotka ovat ilmoittaneet aikaisemmin — useinkin monta vuotta sitten — toimineensa jossakin muussa ammatissa, täytyy otaksua, että he nykyistä ammattia harjoittaessaan ovat menettäneet suuren osan aikaisemmassa ammatissaan saavuttamaansa tottumusta ja taitoa. Tämä koskee etupäässä niitä suhteellisesti lukuisia yötyöntekijättäriä, jotka aikaisemmin ovat olleet palvelijattarina, ja joille sen vuoksi palaaminen aikaisempaan ammattiin olisi sekä vaikeata että taloudellisessa suhteessa epäedullista, koska he monivuotisen tehdastyön jälkeen eivät voisi toivoa saavansa yhtä hyviä palkkaetuja kuin ammattitaitoiset palvelijattaret.

Tilastollisten numerojen nojalla on tosin väitetty (Työväensuojelulakikomitean mietintö vuodelta 1907 siv. 79), että niissä maissa, joissa yötyö on kielletty naisilta, teollisuustyössä toimivien naispuolisten työntekijöiden lukumäärä kiellon voimaan astuttua yleensä ei ole vähentynyt, vaan muutamissa maissa sekä absoluuttisesti että suhteellisesti on lisääntynyt. Tämä seikka osottaa pääasiassa kuitenkin vain että yleinen yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys käy siihen suuntaan — huolimatta esteistä, joita sen tielle asetetaan — että naiset lisääntymistään lisääntyvissä määrin ovat pakotetut hakemaan ansiotyötä kodin ulkopuolella. Mutta siitä seuraa myös välttämättä, että jokaisen naisten työolojen supistuksen täytyy yhä lisätä heidän kilpailuaan jäljellä olevilla työaloilla ja siten vaikuttaa heidän työpalkkojensa alentamiseen. Esillä olevan kysymyksen valaisemiseksi olisi erittäin tärkeitä saada selville missä määrin näin todellakin ulkomailla on tapahtunut yötyönkiellon johdosta, mutta on semmoinen selvitys tämän tutkimuksen puitteisiin kuulumattomana tässä jätettävä sikseen. Tässä yhteydessä huomautettakoon kuitenkin sitä yleisesti tunnettua tosiasiaa, että, sen jälkeen kuin varsinainen tehdasteollisuus suurissa teollisuusmaissa on joutunut lakisääntöjen ja ankaran valvonnan alaiseksi, melkoinen osa teollisuustoimintaa on siirtynyt sellaisiin pieniin tehtaisiin, jotka eivät ole työväensuojelulain alaisia sekä työväen koteihin, joiden naiset ja lapset ovat joutuneet sietämättömän hikoilujärjestelmän ja monien muiden epäkohtien uhreiksi, joiden vastustaminen on osottautunut monin kerroin vaikeammaksi kuin tehtaisissa syntyvien epäkohtien poistaminen. Jos kohta ei olekaan oikeutettua väittää, että ne epäkohdat, jotka ovat ilmaantuneet suurteollisuuden palveluksessa työskentelevän kotiteollisuuden alalla, ovat suoraanaisia seurauksia siitä että naiset on suljettu pois yötyötä käyttävistä tehtaista, kehottaa mainittu valitettava ilmiö kuitenkin varovaisuuteen teollisuuslainsäädännön suhteen, jonka alalla hyvää tarkoittava toimenpide niin helposti saattaa aikaansaada aivan vastakkaisen seurauksen. On siis punnittava

*Ulkomaitten
esimerkki.*

saavuttaako yhteiskunta terveydellisessä suhteessa pysyväisiä etuja ainoastaan naisia koskevan yötyönkiellon kautta, vai tulisivatko naisten ansaitsemis- ja toimeentulonmahdollisuudet sen kautta vieläkin huonontumaan, mikä ei voisi olla vaikuttamatta haitallisesti terveydellisessä eikä siveellisessä suhteessa.

Edelleen on huomattava, että olosuhteet varsinaisissa teollisuusmaissa ovat ainoastaan osaksi verrannolliset Suomessa vallitseviin siinäkin suhteessa, että, kun edellisissä pääomien ja luonnontuotteiden runsaus tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia teollisuustoiminnan kehitykselle, omassa pääomasta köyhässä maassamme voidaan odottaa suurempaa kehitystä vain harvojen teollisuushaarojen alalla, joille luonto tarjoaa raaka-aineita y. m. tuotantoehtoja. Valitettavasti nämä laajentumismahdolliset teollisuudet, ensi sijassa paperiteollisuus ja kaikki puunjalostusteollisuus, kuuluvat juuri niihin teollisuuksiin, joissa yötyö tuotantoteknillisistä tai taloudellisista syistä on osottautunut välttämättömäksi taikka ainakin ajottain tarpeelliseksi. Kielto, joka estäisi käyttämästä naisia yötyössä, tulisi siis Suomessa toteutettuna sulkemaan naiset pois juuri niiltä työaloilta, joilla on suurimmat luonnolliset edellytykset aikaa myöten antaa työansiota lisääntyville työläisjoukoille.

Mitä tulee viittauksiin, että useimmissa maissa naisten käyttäminen yötyöhön on kielletty taikka sellaisen kiellon säätäminen kyseessä, on huomattava, että useissa maissa — jota työväensuojeluskomitea ei ole huomannut — kuten Saksassa, Itävallassa, Ranskassa ja Belgiassa, vapautusta kiellon noudattamisesta voidaan erinäisillä työajan pituutta koskevilla ehdoilla myöntää kokonaisille teollisuushaaroille, jotka käsittävät yhtämittaisella tulella käyviä tehtaita taikka tehtaita, joiden liikkeensä luonnon takia täytyy säännöllisesti käyttää päivä- sekä yötyötä, tehtaita, joiden käyttö ei salli työn jakamista yhtä pitkiin työvuoroihin, taikka joissa suurin osa tuotantoa on rajoitettu johonkin erityiseen vuodenaikaan, siis teollisuushaaroihin, joissa yötyö valmistusteknillisistä syistä on välttämätön. Sitä paitsi on huomattava, että useissa maissa, kuten Saksassa, Itävallassa, Belgiassa, Sveitsissä ja Tanskassa, ainoastaan varsinaiset tehtaantapaiset teollisuuslaitokset, jotka käyttävät konevoimaa tai joissa työnteko voidaan katsoa vaaralliseksi tai terveydelle vahingolliseksi, tai joilla on määrätty vähin lukumäärä työntekijöitä (Tanskassa vähintään 5, Sveitsissä vähintään 10 työntekijää tai 5 työntekijää ynnä voimakone, Itävallassa vähintään 20 työntekijää), jotka ovat suojeluslain alaisia. Sveitsissä yötyönkielto koskee yleensä sekä miehiä että naisia. Eräissä teollisuushaaroissa, joiden luontonsa mukaisesti katsotaan vaativan keskeytymätöntä käyntiä, kuten puumassa-, selluloosa-, paperi-, pahvitehtaissa, sahoissa, tiilitehtaissa, kaakeli- ja saviteostehtaissa, kaasu- ja sähkötehtaissa, nahküritehtaissa, leipomoissa, maitotaloudessa, myllyteollisuudessa y. m. on säännöllinen yötyö kuitenkin asianomaisella

luvalla sallittu miespuolisille työntekijöille. Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, joissa on ilmoitettu olevan voimassa naisten yötyönkielto, on sellainen kieltö itse asiassa säädetty vain muutamissa valtioissa (v. 1909 oli semmoinen olemassa ainoastaan 5 valtiossa). Naissäkään kaikissa ei kieltoa ole voitu panna täytäntöön, syystä että sen on oikeudenpääöksellä¹⁾ selitetty olevan vastoin Yhdysvaltojen perustuslakia.

Ensi vuoden alusta siirtyy kuitenkin kysymys naisten yötyön kieltämisestä uuteen vaiheeseen, sen kautta nimittäin että 1 p. tammikuuta 1911 astuu voimaan Bernin kansainvälisessä työväensuojelus-kongressissa v. 1906 hyväksytty sopimus naisten yötyön kieltämisestä kaikissa niissä valtioissa, jotka tähän saakka ovat vahvistaneet tämän sopimuksen ja joissa lainsäädäntö on saatettu sen kanssa yhdenmukaiseksi.

Mainittu sopimus käsittää kaikki teollisuuslaitokset, joissa enemmän kuin 10 työntekijää, mies- tai naispuolista, työskentelee. Sitä ei sovelleta työpaikkoihin, joissa vain perheenjäseniä on työssä. Jokaisella sopimukseen yhtyneellä valtiolla on oikeus määritellä teollisuuslaitoksen käsite, jonka kuitenkin joka tapauksessa tulee sisältää vuorikaivokset, kivilouhimot sekä tehtaantapaisesti harjoitetut liikkeet, sekä määrätä toiselta puolen teollisuuden ja kaupan, toiselta puolen maanviljelyksen väliset rajat.

Yötyön tulee puheenaolevissa laitoksissa olla kielletty kaikilta naisilta, ikään katsomatta, siten että yölevon tulee käsittää vähintään 11 tuntia perätiän ja että siihen sisältyy aika klo 10:stä i. p. klo 5:teen a. p.

Yötyön kieltö ei ole pakollinen:

a) odottamattoman liikkeenkeskeytyksen sattuessa, joka ei ole aikakausittain uudistuva, vaan johtuu ylivoimaisesta tapauksesta;

b) jalostettaessa raaka-aineita tai valmistettaessa tuotteita, jotka helposti

¹⁾ New Yorkin valtiossa Court of Appeal'in päätös 14 p:ltä kesäk. 1907. Perustuslainsäädännös, 1 art. 6 kohta, johon viitataan, on näin kuuluva: »Keltään henkilöltä alkoon riistettäkö henkeä, vapautta eikä omaisuutta ilman laillista oikeuden päätöstä». Tämän nojalla kysymyksen esittelijä yläoikeudessa m. m. lausui: »Lakiemme edessä ovat miehet ja naiset nyttemmin yhdenvertaiset mitä tulee perustuslaillisiin oikeuksiin eikä ole sallittu tehdä heidän välillään mitään eroa henkilökohtaisen vapauden ja sopimuksentekemisoikeuden suhteen... Valtion oikeus parens patriae'na rajoittaa ja ohjesäännöillä määrällä lasten työntekoa on kieltämätön, mutta täysi-ikäistä naista ei voida pitää valtion holhottina eikä kohdella millään muulla tavoin kuin miestä, kun on kysymys liikeyrityksestä tai elinkeinosta. Hän on yhtä vähän valtion holhotti kuin mieskään... Häntä ei ole tehtävä miksikään erikoisesineeksi, jonka suhteen valtio saisi harjoittaa valtaansa, ja hänen työnteko-oikeutensa kyseessäoleva rajoitus on perustuslaissa taattujen oikeuksien loukkaus. Naisten oikeuksia koskevan lainsäädännön asteettain tapahtuneessa kehityksessä hän on tullut osalliseksi kaikesta miehen edesvastuusta ja hän on sen vuoksi oikeutettu yhdenvertaisuuteen miehen kanssa myöskin oikeuksiin nähden».

pilautuvat, jos yötyö on välttämätön muuten ehdottoman vahingon välttämiseksi.

Keskeymätön yölepo voidaan 60 päivän kuluessa vuodessa lyhentää 10 tunniksi kaikissa teollisuuksissa, jotka ovat vuodenaikojen vaihteluista riippuvaiset, sekä tavattomissa oloissa muissakin yrityksissä.

Tämä sopimus voidaan sanoa irti aikaisemmin 10 vuoden kuluttua sen voimaan astuttua.

Tämän sopimuksen johdosta on niissäkin maissa, joissa aikaisemmin on ollut olemassa naisten yötyönkielto, säädetty uusia rajoituksia työaikojen suhteen tarkoituksella valmistaa naispuolisille työntekijöille pitempää sekä yö- että sunnuntailepoa. Tulevatko ja missä määrin nämä suojelumääräykset tulevat osaltansa supistamaan naisten nykyisiä työoloja on läheinen tulevaisuus osottava.

Bernin sopimukseen ovat yhtyneet: Saksan valtakunta¹⁾, Itävalta-Unkari, Ranska, Isobritannia, Belgia, Alankomaat, Luxemburg, Italia, Portugali, Sveitsi sekä Pohjoismaista Ruotsi²⁾. Norjassa ja Tanskassa, jossa hallitukset

¹⁾ Selonteko saksalaisen työväensuojelulainsäädännön naispuolisia teollisuustyöläisiä koskevista uusista määräyksistä, jotka astuvat voimaan 1 p. tammikuuta ensi vuonna, on luettavana Työtilastollisessa aikakauskirjassa N:o 3 vuodelta 1909. Tästä selonteosta ilmenee, että naisten käyttämistä yötyössä edelleen voidaan sallia tehtaissa, jotka käyvät yhtämittäisellä tulella, tai jotka muuten tuotantonsa laadun vuoksi välttämättä vaativat säännöllistä päivä- ja yötyötä, sekä tehtaissa, joiden käyttö ei myönnä työajan jakamista säännöllisiin yhtä pitkiin työvuoroihin tai joiden toiminta laatunsa takia on rajoitettu erityisiin vuodenaikoihin, kaikki sillä ehdolla, että naispuolisilla työntekijöillä on korkeintaan 58 (tähän asti 65) työtuntia viikossa.

²⁾ Ruotsissa hallituksen ehdotus naisten yön kieltämisestä kohtasi vastarintaa sekä valtiopäivien puolelta, jotka vuonna 1908 hylkäsivät sen, että niiden taholta, joiden suojelemista ehdotus lähinnä tarkoitti, nimittäin naispuolisten työntekijöiden omalta taholta, nämä kun m. m. sosiaalidemokraattisessa naiskongressissa Tukholmassa vuonna 1907 jyrkästi vastustivat, että täysi-ikäiset naiset alistettaisiin poikkeuslainsäädännön alaisiksi, joka uhkasi supistaa heidän itsensäelättämismahdollisuuden. Kun ehdotus kuitenkin 1909 vuoden valtiopäivillä uudistettiin motsioonin muodossa, saatiin se läpi ajetuksi, jos kohta niukalla ääntenenemmistöllä (ensimmäisessä kamarissa 1 äänen enemmistöllä).

Kieltolain ilmestyttyä 20 p. marraskuuta 1909 tehtiin viime valtiopäivillä toisessa kamarissa anomus (Lindhagen, sosiaalidemokraatti ja naisten oikeuksien lämmin puoltaja) sellaisen selityksen antamisesta, ettei laki sovellu kirjaltaja-ammattiin, taikka, ellei tämä olisi mahdollista, ainakaan ei niihin naispuolisiin kirjaltajiin, jotka mainittuna päivänä tai sitä ennen olivat sanotussa ammatissa työssä. Anomus hyljättiin, syystä ettei katsottu sopivaksi tehdä muutoksia lakiin, joka ei vielä ollut astunut voimaan. Sama kohdalo kohtasi toista saman ehdotuksentekijän anomusta että toimitettaisiin tutkimus — jos tarve vaatisi kansainvälisiin neuvotteluihin ryhtyttyä — missä määrin ja millä tavoin yötyönkielto voitaisiin aikaansaada miehillekin niillä työaloilla, joilla yötyö ei ole välttämättömyyden vaatima.

niinikään olivat valmistaneet ja esittäneet kansaneduskunnille esityksiä naisten yötyön kieltämisestä, on nämä esitykset sitä vastoin hyljätty.

Mitä Suomeen tulee, asettui kansaneduskunta vuoden 1909 jälkimäisillä *Suomen eduskunnan kanta puheenaolevassa kysymyksessä.* valtiopäivillä, jolloin armollisen esityksen johdosta oli esillä kysymys naisten yötyön kieltämisestä, ellei työ ole jaettu 8 tunnin vuoroihin siten että vuorot vaihtuvat ja joka viikko muuttuvat, sille kannalle, että lainsäädäntö on kehitettävä siihen suuntaan, että *molempaan sukupuoleen* kuuluvat työntekijät ovat mikäli mahdollista suojeltavat niiltä terveydellisiltä epäkohdilta, jotka pitempikertainen yötyö tuottaa miehille samoin kuin naisille. Eduskunta otti myöskin huomioon, että erinäisissä teollisuushaaroissa, joissa käytetään sekä mies- että naispuolisia työntekijöitä, kävisi vaikeaksi tyydyttävällä tavalla järjestää työ, jos olisi pakko eri sukupuolien työaikaan nähden noudattaa erilaisia suojelusmääräyksiä. Näillä perusteilla eduskunta hyväksyi esitetyn ehdotuksen asetukseksi teollisuusammattityöstä siinä muodossa, että täysi-ikäiset miehet ja naiset, kahta poikkeusta lukuunottamatta, jotka koskivat lapsensynnyttäjiä ja voimakoneen hoitajia, yhtäläisesti joutuivat osallisiksi erinäisistä suojelusmääräyksistä, jotka, mikäli ne koskivat yötyötä, saivat seuraavan muodon:

9 §.

»Kahdeksantoista vuotta täyttänyttä työntekijää alkoon pidettävä työssä yön aikana eli kello yhdeksästä illalla kello kuuteen aamulla, paitsi milloin työ on järjestetty joko kahteen enintään kahdeksan tunnin vuoroon, jolloin työ saa jatkua kello yhteentoista illalla, taikka kolmeen enintään kahdeksan tunnin vuoroon, jotka säännöllisesti vaihtuvat ja joka viikko muuttuvat.

Kutakin liikettä tai yritystä varten teollisuushallitukselta hankittavalla luvalla olkoon kuitenkin sallittu, milloin työn teknillinen laatu, vuodenaika, paikkakunnan luonnonolot tahti liikennesuhteet sitä vaativat, pitää työntekijää työssä osaksi yön aikana, vaikka työ ei ole järjestetty, niinkuin 1 momentissa mainitaan. Samoin olkoon lupa pitää aputyöntekijöitä, kuten puhdistajia, lämmittäjiä ja voimakoneiden hoitajia, heidän töissään yön aikana niin kauan ennen ja jälkeen muita työntekijöitä, kuin teollisuushallitus harkitsee välttämättömäksi.»

Helsingissä, lokakuussa 1910.

Tekla Hultin.

Résumé.

La présente enquête a été exécutée sur l'ordre du Sénat Impérial de Finlande et sous la surveillance de l'Administration générale de l'Industrie. Elle avait pour objet de constater l'extension actuelle du travail industriel de nuit parmi les femmes finlandaises, d'étudier de plus près les conditions économiques et autres, dans lesquelles ce travail a lieu, et enfin d'examiner les conséquences qu'entraînerait l'interdiction éventuelle du travail nocturne des femmes. Nous considérerons comme travail nocturne tout travail ayant lieu entre 9 h. du soir et 6 h. du matin. L'enquête a eu lieu dans les principaux centres industriels du pays; les données ont été rassemblées par des personnes qui, après s'être rendues sur les lieux mêmes de travail, se sont adressées aux patrons et aux travailleuses elles-mêmes; — les réponses ainsi obtenues ont été notées sur des questionnaires imprimés d'avance. L'enquête eut lieu pendant l'automne 1909. Pour en couvrir les frais, l'Etat avait accordé une subvention totale de 6,200 fr.

L'enquête donna un total de 3,258 travailleuses de nuit, réparties sur 142 entreprises. Voici leur distribution par rapport aux divers genres d'industrie:

	Nombre d'entrepri- ses.	Nombre de tra- vailleuses de nuit.	% du nombre to- tal des travailleu- ses de nuit.
Scieries	46	1,475	45.3
Industrie du papier	40	933	28.6
» textile	8	593	18.2
Autres usines	5	108	3.3
Imprimeries	5	21	0.7
Bains	38	128	3.9
Total 142		3,258	100 %

Les nombres moyens des travailleuses de nuit par entreprise étaient les suivants: 32 dans les scieries, 23 dans l'industrie du papier, 74 dans les industries textiles, 22 dans les autres usines, 4 dans les imprimeries, et 3 dans les bains. Le plus grand nombre de travailleuses de nuit occupées dans une seule et même entreprise était de 200, et se rencontra dans une filature de laine;

venaient ensuite une fabrique de carton avec 140, une fabrique de drap avec 124, une filature de lin avec 115 et une scierie avec 100 travailleuses de nuit. D'autre part, cependant, on trouva aussi des entreprises industrielles avec un nombre relativement considérable d'ouvriers, et où l'on n'employait qu'un nombre très restreint de travailleuses de nuit, qui y travaillaient comme manœuvres.

Pour montrer l'ordre de grandeur des entreprises occupant des travailleuses de nuit, mentionnons les chiffres suivants:

	nombre minimum du personnel:	nombre moyen en du personnel:	nombre maximum du personnel ouvrier:
Scieries	37	216	550
Industrie du papier	19	179	506
» textile	41	373	1,486
Autres usines	21	131	440
Imprimeries	17	56	109
Bains	1	4	18

La proportion des travailleuses de nuit au nombre total des travailleuses et du personnel ouvrier total des entreprises ressort des % suivants:

	Proportion en % des travailleuses de nuit au nombre total des travailleuses:	Proportion en % des travailleuses de nuit au nombre total du personnel ouvrier:
Scieries	84.0	14.9
Industrie du papier	41.1	13.0
» textile	27.6	19.9
Autres usines	48.6	16.5
Imprimeries	34.4	7.6
Bains	99.2	94.8

Dans la totalité des entreprises travaillant la nuit, près de la moitié (49.4 %) des ouvrières avaient du travail de nuit régulier; la proportion des travailleuses de nuit au personnel ouvrier total était de 15.4 %. En tenant compte des entreprises, où pendant l'enquête on ne trouva que des travailleuses de jour, on obtient, pour la proportion des travailleuses de nuit au nombre total des travailleuses, les chiffres suivants: env. 71 % étaient travailleuses de nuit dans les scieries, env. 30 % dans l'industrie du papier, et 6.3 % seulement dans l'industrie textile. Dans les autres usines on ne rencontra des travailleuses de nuit que dans une briqueterie, une verrerie, une fabrique de conserves de poissons et une fabrique de sacs de papier et d'enveloppes; total 108 personnes. En général, les imprimeries ne travaillent la nuit que pour les journaux du matin. Dans 5 imprimeries seulement sur un total de 54 on

a. trouvé des travailleuses de nuit; leur nombre total constaté était de 21, et il ne semble pas que le chiffre exact puisse être beaucoup plus considérable dans ce métier. Enfin toutes les baigneuses et un certain nombre de couturières doivent être comptées parmi les travailleuses de nuit, dans le sens le plus restreint du mot; car, régulièrement ou de temps à autre, leur travail dépasse 9 h. du soir.

Les renseignements fournis par l'enquête semblent donc permettre d'estimer à 4,800 environ le nombre total des travailleuses qui, en Finlande, s'occupent d'un travail industriel de nuit régulier ou revenant de temps à autre.

Ce total se répartit approximativement de la manière suivante:

		Travailleuses de nuit	%
Scieries	env.	1,800	37.5
Industrie du papier	»	1,300	27.1
» textile	»	620	12.9
Autres usines	»	150	3.1
Couture	»	300	6.3
Bains	»	600	12.5
Imprimeries	»	30	0.6
Total		4,800	100 %

Le nombre total de travailleuses industrielles adultes, d'après la statistique officielle de 1907, était de 32,000 personnes environ; la comparaison de ce chiffre et de ceux que nous venons d'obtenir montre que les travailleuses de nuit forment 15 % environ du nombre total des travailleuses. Mentionnons d'autre part que l'état général de l'industrie finlandaise était assez déprimé pendant l'époque dont nous traitons, ce qui a exercé aussi naturellement une certaine influence sur la fréquence du travail de nuit.

Relativement au *temps de travail*, il fut constaté que 23.4 % seulement des usines, avec 14.8 % du nombre total des travailleuses de nuit, avaient divisé la journée en 3 relais. En général, le travail continuait pendant 8 heures sans interruption, puis suivaient 16 heures de repos. Toutes ces entreprises appartenaient à l'industrie du papier.

Parmi les travailleuses de nuit réparties par 3 relais, 7.2 % avaient en moyenne 51 heures de travail par semaine, 41.5 % avaient 53 h. de travail par semaine, 22.2 % avaient 54 et 23.1 % avaient 56 heures de travail par semaine.

Toutes les autres travailleuses de nuit des usines avaient un travail divisé par deux relais, ordinairement interrompu par deux pauses, l'une de 1/2 heure, l'autre d'une heure entière. Cependant, il y a des industries où les procédés techniques ne permettent pas une interruption quotidienne ou souvent

répétée de la marche des machines, même pour un repos de durée restreinte; tel est p. ex. le cas dans l'industrie du papier; — les ouvrières des usines de ce genre continuent donc leur travail pendant 12 h. de suite. Le tableau 4 fournit des données détaillées pour chaque entreprise, relativement au nombre d'heures de travail pendant chaque jour de la semaine, ainsi que sur la durée des pauses, sur le repos du dimanche et le nombre d'heures de travail pendant 2 ou 3 semaines successives. Il en ressort que du nombre total des travailleuses de nuit travaillant par 2 relais :

20 c'est-à-dire	0.8 %	avaient une journée de	9 h. $\frac{1}{2}$
1,246 »	47.1 »	» » » »	10 »
766 »	28.9 »	» » » »	10 » $\frac{1}{2}$
146 »	5.5 »	» » » »	11 »
469 »	17.7 »	» » » »	12 »
Total 2,647	100 %		

De toutes les travailleuses des usines, celles des fabriques de papier avaient la journée la plus longue (12 h.) et la plus grande moyenne d'heures par semaine (71 $\frac{1}{2}$ —78 h.). Celles des scieries, des usines textiles et autres avaient en moyenne 50 h. $\frac{1}{2}$ —66 h. par semaine.

Les ouvrières typographes des imprimeries avaient un nombre beaucoup plus restreint d'heures de travail par semaine, — 36, 45, 48 ou 60 h. au plus. La journée des baigneuses, au contraire, était longue de 11 à 14 heures, c'est-à-dire plus longue que dans aucune profession industrielle.

L'état civil des 2,659 ouvrières qui en ont fait mention était le suivant: 1,762 (66.3 %) étaient célibataires, 481 (18.1 %) mariées, 327 (12.3 %) veuves, 89 (3.3 %) abandonnées par leurs maris ou divorcées.

L'âge des travailleuses était: au-dessous de 30 ans pour 58.5 %, entre 30 et 50 ans pour 36.5 %, et au-dessus de 50 ans pour 5 %. — Parmi les travailleuses de nuit mariées, la répartition par classes d'âge était notablement différente: 30.5 % avaient moins de 30 ans; 63.9, c'est-à-dire le plus grand nombre, avaient entre 30 et 50 ans, — ce qui veut dire que, d'une manière générale, leurs enfants n'avaient plus au même degré besoin pressant des soins maternels, — et 5.6 % avaient plus de 50 ans.

Le degré d'instruction des travailleuses de nuit est bien caractérisé par ce fait que 32.7 % seulement en ont fréquenté l'école primaire supérieure, tandis que 67.3 % n'ont fréquenté qu'une école ambulatoire, une école primaire ordinaire ou sont restées sans aucune instruction scolaire. Cependant, on peut affirmer que toutes ces travailleuses savaient lire et presque toutes écrire.

8 % seulement des travailleuses de nuit se sont adonnées au même métier que leur père. Il faut remarquer le nombre considérable de filles de pro-

driétaires ruraux, de petits fermiers et de journaliers de campagne, qui cherchent à gagner leur pain par un travail industriel.

Parmi les travailleuses de nuit mariées, 39.5 % l'étaient avec des ouvriers industriels; dans 65.2 % de ces cas, le mari et la femme avaient la même industrie; 22.2 % étaient mariées avec des travailleurs sans instruction professionnelle.

La question si l'ouvrière avait exercé antérieurement un autre métier a reçu une réponse affirmative dans 54 %, négative dans 46 % des cas, — 20.5 % de la première de ces deux catégories s'étaient occupées d'une autre industrie, 11.1 % d'agriculture et de laitage; 63.2 % avaient été servantes.

L'état de santé dans les différentes classes d'âge était, d'après les données des travailleuses de nuit elles mêmes:

	satisfaisant:	non satisfaisant:
Au dessous de 20 ans	90.4 %	9.6 %
de 20 à 29 ans	80.5 »	19.5 »
» 30 » 39 »	77.4 »	22.6 »
» 40 » 49 »	75.6 »	24.4 »
» 50 » 59 »	71.4 »	28.6 »
60 et au-dessus	81.3 »	18.7 »
Pour toutes les travailleuses de nuit:	80.2 %	19.8 %

La santé va en déclinant avec l'âge; les chiffres ci-dessus semblent prouver que ce phénomène a lieu dans une proportion remarquablement constante, excepté entre 20 et 30 ans, où l'abaissement est le plus prononcé. Les personnes qui ont rassemblé les données premières sur les lieux de travail ont remarqué que le plus souvent ce sont les *jeunes* ouvrières qui se plaignent de la fatigue occasionnée par le travail de nuit; les travailleuses plus âgées semblaient la soutenir plus aisément; — se fait semble concorder avec celui que nous venons de mentionner. D'après nos chiffres, les ouvrières sexagénaires semblent jouir d'une santé meilleure que celle des groupes plus jeunes; mais ce fait exceptionnel provient de ce que ce premier groupe n'est pas assez nombreux pour fournir un % vraiment représentatif.

L'état de santé dans les divers genres de travail était le suivant (les calculs sont basés sur les déclarations des ouvrières elles-mêmes):

	satisfaisant:	non satisfaisant:
Sciéries	83.3 %	17.7 %
Industrie du papier	80.9 »	19.1 »
» textile	73.7 »	26.3 »
Autres usines	97.6 »	2.4 »
Industrie typographique	100.0 »	—
Bains	73.6 »	26.4 »

Voici maintenant la comparaison de l'état sanitaire des travailleuses de nuit avec celui des ouvrières en général, tel que celui-ci ressort de travaux statistiques antérieurs:

	satisfaisant:	non satisfaisant:
ouvrières des boulangeries	94.4 %	5.6 %
» des ind. textiles	94.3 »	5.7 »
» typographiques	93.7 »	6.3 »
» de tabacs	84.2 »	15.8 »
» travailleuses de nuit	80.2 »	19.8 »
» couturières	78.2 »	21.8 »

Les données ci-dessus montrent que les ouvrières des boulangeries, des industries textiles et des imprimeries ont des % beaucoup plus satisfaisants que les travailleuses de nuit; mais la différence entre l'état sanitaire général de celles-ci et celui des ouvrières de tabacs n'est pas très considérable, et la santé des couturières semble même moins bonne que celle des travailleuses de nuit en général. Ceci est d'autant plus surprenant que le travail de nuit n'est qu'occasionnel et peu étendu parmi les couturières et point du tout usité parmi les ouvrières de tabacs.

Sur un total de 2,659 travailleuses de nuit, 855 (32.2 %) ont noté qu'elles souffrent d'une maladie chronique.

La maladie la plus fréquemment signalée était celui de « faiblesse générale et nervosité ». En comparant sous ce point de vue les travailleuses de nuit et les ouvrières des autres groupes examinés antérieurement, on trouve que les travailleuses de nuit avaient un état sanitaire un peu inférieur à celui des ouvrières des boulangeries et de l'industrie des tabacs, mais beaucoup meilleur que celui des couturières.

Le domicile exerce évidemment une influence très grande sur l'état sanitaire général des travailleuses de nuit spécialement. Il ressort de l'enquête que la plupart de ces ouvrières sont fort mal situées à ce point de vue. En moyenne, ces travailleuses logent dans la même chambre que 3 personnes, 30.6 % logeaient dans des chambres ayant entre 5 et 7 habitants, 8.4 % dans des chambres ayant entre 8 et 10 habitants; on trouva des cas où la même chambre était habitée par 14 et même par 22 personnes. Il va de soi qu'un tel état de choses empêche bien souvent les travailleuses de nuit de trouver le repos et le sommeil nécessaires; car souvent les camarades logeant dans la même chambre y habitent et y travaillent pendant le jour. D'après les renseignements obtenus, les travailleuses dorment en moyenne 5 heures par jour, après avoir terminé leur travail de nuit; 34.1 % dormaient moins de 5 heures, 41.4 % plus de 5 heures.

Pendant l'enquête on a considéré spécialement les données relatives aux travailleuses de nuit mariées et aux mères. — Sur 827 travailleuses mariées, 774 (86.3 %) étaient mères, avec un total de 3,047 accouchements, ce qui fait près de 4 accouchements pour chaque mère, ou plus de 3 en moyenne si l'on répartit le total sur toutes les travailleuses mariées.

Dés enfants nés, 2,162 (71 % environ) étaient en vie au moment de l'enquête et 885 (29 % environ) étaient morts. Chaque mère avait donc en moyenne environ 3 enfants (2.8) vivants. Des recherches statistiques antérieures ont montré que le chiffre correspondant pour les ouvrières mariées des industries textiles (travailleuses de jour et trav. de nuit) était de 2.4 et pour les ouvrières de tabacs (trav. de jour seulement), 2.2 enfants pour chaque mère. 1,676 de ces enfants (77.2 %) logeaient chez leurs parents (chez la mère, dans le cas où celle-ci était veuve); chaque mère mariée avait donc env. 2.3 logeant chez elle, et de plus 0.7 enfant logeant ailleurs.

409 travailleuses de nuit non-mariées (23.2 %) étaient mères; elles avaient donné la vie à 612 enfants, dont 512 (83.7 %) étaient en vie au moment de l'enquête; 100 (16.3 %) étaient morts. Des précédents, 362 (70.7 %) logeaient chez leurs mères, 150 (29.3 %) ailleurs. 41 enfants avaient moins d'un an; 28 d'entre eux logeaient chez la mère, 13 étaient confiés aux soins de personnes de la même famille ou à des étrangers. Un nombre beaucoup plus faible de mères mariées, — 13 seulement (c.-à.-d. 1.8 %) — avaient des enfants au-dessous d'un an, qui tous logeaient chez leurs mères; ce qui montre que les femmes mariées ayant des enfants en bas-âge ne recherchent pas le travail industriel, mais se consacrent de préférence aux soins des enfants et du ménage. Les mères non-mariées ne peuvent pas en faire de même; elles sont forcées d'accepter tout travail qui leur permet de se procurer la subsistance pour elles-mêmes et pour leurs enfants, et, autant que possible, de garder les enfants auprès d'elles. Malheureusement, une ouvrière industrielle, — qu'elle soit d'ailleurs travailleuse de jour ou de nuit, — ne peut donner à son enfant en bas-âge que des soins bien insuffisants; car elle est forcée de le quitter pour plusieurs heures consécutives; nous avons vu que cela peut être le cas même pour 12 heures de suite; — il s'ensuit qu'elle se voit obligée de sevrer son enfant trop tôt, et de le confier à d'autres personnes.

Pour avoir une idée du genre de soins obtenus par les enfants pendant l'absence de la mère, on a demandé aux mères quelles étaient les personnes aux quelles elles confiaient leurs enfants pendant qu'elles allaient travailler. Le tab. 17 est basé sur les renseignements ainsi obtenus. De ce tableau il ressort que 66 % environ des enfants au-dessous de 7 ans étaient soignés par une sœur aînée de plus de 12 ans, ou par une parente adulte; 17 % environ par un frère ou une sœur de moins de 12 ans; 13 %, par une domestique ou, par une personne étrangère pouvant s'en occuper plus ou moins accidentelle-

ment; — 4 % environ furent portés sur les questionnaires comme n'ayant point de soins du tout.

Les chiffres ci-dessus se rapportent aux enfants des travailleuses de nuit seulement; mais il semble évident qu'ils sont typiques de l'état de choses qui règne parmi les ouvrières d'usines en général. En effet, il n'y a pas de raison de croire que les enfants des travailleuses de jour soient mieux situés, au point de vue des soins maternels, que les enfants des travailleuses de nuit; car après tout, cette surveillance et ces soins sont plus nécessaires le jour que la nuit.

Il serait fort désirable sous ce rapport que les mères des tout petits enfants ne fussent occupées hors du logis ni le jour ni la nuit. Il a été proposé de pourvoir à cette nécessité ainsi qu'à celles des soins du ménage en défendant le travail de nuit, et avant tout celui des femmes mariées. Ce projet a rendu nécessaire la recherche des causes qui forcent les femmes mariées à travailler hors du logis. Les tableaux 13 et 14 donnent les résultats ainsi obtenus. — En les examinant avec exactitude, on voit qu'en général les femmes mariées ne demandent point de travail industriel, ni surtout de travail de nuit, sans y être forcées par l'état de leurs familles, soit par ce que le mari est maladif (14.5 %), incapable de travailler (7.1 %), ivrogne (9.6 %) ou évadé (16.2 %), soit par ce qu'il n'a de l'ouvrage que pendant une partie de l'année (39.9 %) ou par ce qu'il ne peut, pour une raison ou pour une autre, subvenir qu'insuffisamment à l'entretien de la famille. Outre 89 femmes abandonnées par leurs maris ou divorcées, 70 autres femmes mariées (14.6 %) étaient obligées de pourvoir, seules ou à peu près, à la subsistance des leurs. Chacune de ces femmes avait en moyenne 3.5 personnes à nourrir. Malheureusement, la nécessité de travailler augmente dans la même proportion que la famille elle-même, et la femme des classes ouvrières se trouve ainsi forcée de contribuer à gagner le pain quotidien justement au même degré que le ménage et les enfants exigeraient sa présence au logis et ses soins maternels.

Les travailleuses non-mariées ont été réunies dans le tab. 14 avec les veuves et les femmes abandonnées, qui n'avaient plus de soutien de famille. De ces 2,177 femmes, 737 (33.9 %) devaient à elles seules entretenir 2,050 personnes, c.-à d. 2.8 en moyenne; par conséquent, la plupart en avaient deux à nourrir en plus d'elles-mêmes; — 252 (11.6 %) participaient avec un autre membre de la famille (père, mère, sœur, enfants capables de travailler) à l'entretien de 777 personnes, elles-mêmes comprises. 1,189 ouvrières n'avaient qu'elles-mêmes à nourrir. Il résulte donc de cette statistique que la moitié environ des ouvrières sans mari avaient au moins une autre personne à entretenir, en totalité ou en partie.

Les travailleuses de nuit ont pu exprimer directement leur *opinion* sur l'opportunité ou l'inopportunité d'une loi contre ce travail. Il ressort du tab. 18

que, de 2,386 travailleuses de nuit ayant exprimé leur opinion sur cette question, 474 (19.9 %) ont exigé une défense catégorique de travail de nuit, soit pour les femmes, soit pour les deux sexes; 44 (1.8 %) ont demandé la défense, mais sous condition que les femmes obtinssent du travail de jour à la place du travail de nuit; 363 (15.2 %) ont opté pour la défense, à condition qu'elle fût dirigée contre le travail de nuit des deux sexes, et ont demandé que dans le cas contraire on maintînt le travail de nuit; 326 (13.7 %) ont approuvé le travail de nuit, ou n'en ont point demandé l'abolition, mais ont demandé l'introduction de relais de 8 heures; 1,179 travailleuses de nuit, ou 49.4 %, se sont opposées catégoriquement à la défense de ce travail. Nous avons donc 19.9 % des voix catégoriquement *pour* la défense, et 17.0 % conditionnellement; 49.4 % catégoriquement *contre* la défense, et 13.7 % conditionnellement.

De plus, on peut faire remarquer que la défense compte le plus grand nombre d'adhérentes parmi les travailleuses non-mariées, et surtout parmi les jeunes et les toutes jeunes d'entre elles. Tandis que 41 % des non-mariées ont opté catégoriquement ou conditionnellement pour la défense, le chiffre correspondant pour les travailleuses mariées est de 32.8 %, et pour les veuves, abandonnées et divorcées 23.5 % seulement. Ces différences sont faciles à comprendre après les renseignements obtenus par cette enquête sur la situation économique et domestique des travailleuses de nuit mariées: en général, celles-ci ont été absolument forcées de chercher du travail hors du logis, afin de pourvoir à une partie ou à la totalité de l'entretien de la famille. — La question a semblé encore plus critique aux femmes seules, (non mariées, veuves, divorcées, abandonnées), qui n'ont personne sur qui elles puissent compter pour leur subsistance, et qui souvent doivent de plus subvenir à celle d'un ou de plusieurs enfants ou personnes apparentées. La plupart de ces femmes savent par une âpre expérience combien il est difficile pour une femme de trouver l'occasion de gagner son pain; c'est pourquoi l'éventualité de perdre leur place actuelle leur a semblé effrayante. Le tab. 19 montre combien il est rare que les patrons croient à la possibilité ou à l'opportunité de changer le régime des usines ici en question, afin d'en exclure absolument le travail de nuit. Il semble donc que la défense du travail de nuit des femmes aurait pour conséquence d'exclure même du travail de jour toutes celles qui jusqu'ici ont travaillé par relais; car il est évident que les hommes ne consentiraient point à ne jamais travailler que la nuit. Ceci a été confirmé par les patrons. Défendre aux femmes le travail de nuit, ce serait les exclure de toutes les usines où il y a du travail de nuit. Les travailleuses de nuit seraient simplement renvoyées et remplacées par des hommes.

A la question directe, si l'on pouvait accorder du travail de jour aux femmes atteintes par la défense du travail de nuit, il fut répondu que cela serait possible dans 6 entreprises, mais dans 3 d'entre elles seulement à titre provisoire; au contraire, ce serait impossible dans 84 entreprises avec un total de 2,678 travailleuses de nuit; à en croire ces réponses, celles-ci perdraient donc leurs places actuelles dans le cas où le travail de nuit serait défendu. De plus, quelques usines de papier ont répondu que même une partie des travailleuses de jour seraient congédiées pour plus de commodité, et remplacées par des hommes, qu'on pourrait employer librement le jour ou la nuit, selon le besoin. On a mis en perspective aussi l'éventualité d'introduire de nouvelles machines, afin de remplacer une partie des ouvrières, ainsi que celle de changements à opérer dans les méthodes de production.

L'enquête a montré aussi que les ouvrières dont il est question ici n'auraient que peu de moyens de trouver d'autre travail permanent et aussi bien salarié.

La défense du travail de nuit des femmes aurait donc pour résultat en Finlande d'exclure celles-ci des genres de travail qui justement semblent devoir avec le temps ouvrir le champ le plus vaste à l'activité de masses croissantes d'ouvriers.

En 1909, l'Empereur-Grand-duc soumit à la Diète de Finlande un projet de loi défendant le travail de nuit des femmes dans le cas où le travail n'est point divisé en relais de 8 heures, de manière que les relais se succèdent régulièrement et sont changés toutes les semaines. — La Diète fut d'avis que les ouvriers *des deux sexes* devraient être autant que possible sauvegardés contre les inconvénients sanitaires qui, pour les hommes aussi bien que pour les femmes, résultent du travail de nuit.

Il sembla aussi qu'il serait difficile de régler d'une manière satisfaisante le travail de plusieurs genres d'industrie occupant des ouvriers des deux sexes, si l'on stipulait des règlements différents pour chacun de ceux-ci. La Diète vota donc le projet de loi sur le travail dans les professions industrielles, sous une forme donnant aux deux sexes les mêmes sauvegardes contre les inconvénients du travail de nuit.

T A U L U J A .

T A B L E A U X .

Taulu 1. Työpaikat ryhmitettyinä teollisuuden, paikkakunnan, tuotantoajan pituuden ja työväestön suuruuden mukaan.

Tab. 1. Entreprises réparties par industries et par localités, par durée de la production et par personnel ouvrier.

Teollisuus. Industries.	Lääni. Gouvernement.	Kunta. Commune.	Työpaikka. Entreprise.	Laitos työskentelee La production continue		Koko työväki. Total du personnel ouvrier.	Naispuolisia työntekijöitä. Total des ouvrières.	Naisia yötyössä. Femelles de nuit.	Puhuteltuja yötyöntekijöitä. Total des travailleuses de nuit sur lesquelles a porté l'enquête.
				koko vuoden. toute l'année.	osan vuotta. une partie de l'année.				
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	Uudenmaan	Helsinki	Verkkosaaren höyrysaha	—	9 kuuk.	80	16	¹⁾ 8	7
»	»	Ruotsin-Pyhtää	Strömforsin vesisaha	1	—	140	30	24	16
»	Turun ja P:n	Pori	Seikun höyrysaha	—	10 kk.	442	77	60	53
»	»	»	Storsandin Vanha höyrysaha	—	11 kk.	328	49	42	40
»	»	Porin maalausk.	Pihlavan höyrysaha	1	—	220	60	60	59
»	»	»	Reposaaren höyrysaha ²⁾	1	kävi v. 1909 touk.—lok. vain päiv.	110	36	36	34
»	»	Eurajoki	Kaunissaaren höyrysaha	1	—	250	70	48	42
»	»	Merikarvia	Haminaholman höyrysaha	1	—	212	46	32	31
»	»	»	Sahakosken saha	1	—	100	20	17	17
»	»	»	Jukolan »	1	—	110	30	18	16
»	Hämeen	Hämeenlinna	Hämeenlinnan höyrysaha	—	9 kk.	250	30	28	26
»	»	Akaa, Viiala	Akaan höyrysaha	—	9 kk.	164	28	28	23
»	»	Hollola, Lahti	Niemen höyrysaha	1	—	92	6	3	3
»	»	» »	Lahden höyrysaha	1	—	220	45	35	31
»	Viipurin	Kotka	O/y. A. V. Gutzeit & Kumpin						
»	»	»	Norjan saha.	1	—	281	66	66	63
»	»	»	Hietasen höyrysaha	Työskentely-aika riippuu tukk. määr.		290	52	40	32
»	»	»	Hallan saha	1	—	510	53	22	22
»	»	»	Hovinsaaren saha	1	—	166	46	46	46
»	»	Kymi	Karhulan höyrysaha	1	—	375	105	55	49
»	»	»	Sunilan höyrysaha	1	—	350	50	44	36
»	»	Vehkalahti	Tervasaaren höyrysaha	—	10 kk.	79	13	8	4
»	»	»	Ristinien höyrysaha	—	6 kk.	188	50	42	42
»	»	Sortavala	Kiviniemen saha	1	—	65	4	4	4
»	»	»	Helylän saha	1	—	156	24	22	22
»	»	Lappeen kunta	Ruttoisten höyrysaha	—	11 kk.	105	24	24	22
»	»	»	Lamposaaren höyrysaha	1	—	135	10	10	4
»	»	Joutseno	Honkalahden höyrysaha	1	—	230	45	39	37
Siirto				18	8	5,648	1,085	861	781

¹⁾ Naiset ovat yötyössä vain toukok.—syysk.

²⁾ Kun saha käy kahdella vuorolla, nousee työväki 200:aan, joista 70 naista yötyössä.

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Lääni. <i>Gouvernement.</i>	Kunta. <i>Commune.</i>	Työpaikka. <i>Entreprise.</i>	Laitos työskentelee <i>La production continue</i>		Koko työväki. <i>Total du personnel ouvrier.</i>	Naispuolisia työntekijöitä. <i>Total des ouvrières.</i>	Naisia yötöissä. <i>Ouvrières de nuit.</i>	Puhuteltuja yötöissä. <i>Total des ouvrières de nuit sur lesquelles a porté l'enquête.</i>
				koko vuoden. <i>toute l'année.</i>	osan vuotta. <i>une partie de l'année.</i>				
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	Viipurin	Muola	Siirto	18	8	5,648	1,085	861	781
			Suursaaren saha	—	10 kk.	310	50	48	41
	»	»	Pölläkkälän saha	—	11 kk.	180	18	18	18
		Vaasan	Laukaa	1	—	410	110	100	57
	»	»	Haapakosken höyrysaha	1	—	67	20	20	5
		»	Haapakosken koivusaha	—	9—11 kk.	37	14	¹⁾ 14	14
	»	Kannus	Kannuksen höyrysaha	—	8 kk.	40	4	4	2
		Ätsäri	Inhan höyrysaha	—	10 kk.	64	4	4	4
	»	Oulun	Oulaisten höyrysaha ja						
			höyläyslaitos	—	10 kk.	70	6	6	5
	»	»	Uusi höyrysaha	—	Ei koko vuotta	121	22	22	19
		Raabe	Virpiperän saha	1	—	395	28	13	10
	»	Paavola, Ruukki	Raahen saha	Riippuu mittosuh- teista		350	50	20	7
		»	O/Y. Suom. hüliliikkeen saha	—	8 kk.	38	2	2	2
	»	Oulu	Korkeasaaren höyrysaha	—	9 kk.	150	44	44	35
		»	Toppilan höyrysaha	—	9 kk.	276	91	91	35
	»	Kemi	Laitakarin höyrysaha	1	—	²⁾ 250	25	25	14
		»	Karihaaran saha	1	—	³⁾ 320	34	34	19
	»	Haukipudas	Pateniemen höyrysaha	1	—	550	94	94	51
		Ali-Tornio	Kuusiluodon saha	—	9 kk.	400	40	40	8
	»	»	Röytän saha	1	—	⁴⁾ 250	15	15	7
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	Uudenmaan	Lohja	Lohjan sellulosatehdas	1	—	180	12	12	10
		Hämeen	Hollola, Lahti	1	—	93	40	40	34
	»	Sääksmäki	Walkiakosken sellulosat.	1	—	254	53	38	34
		Jämsä	Jämsänkosken sellulosat.	1	—	105	20	9	9
	Viipurin	Walkeala	Kymmin sellulosatehdas	1	—	104	33	30	29
		»	Kuusankosken sellulosat.	1	—	160	70	54	52
	»	»	Woikan sellulosatehdas ⁵⁾	1	—	156	35	29	24
		Kotka	W. Gutzeit & K:n sellulosatehdas	1	—	150	22	16	16
	»	»	Hallan sellulosatehdas	1	—	175	6	6	6
		Lappeen kunta	Kaukaan sellulosatehdas	1	—	270	77	15	15
Puuhiomoita <i>Fabriques de pâte de bois</i>	Turun ja P:n	Karkku	Siuron puuhiomo	1	—	70	21	21	21
		Hämeen	Tamper. Pellavateht. puuh.	1	—	147	78	30	24
	»	»	J. C. Frenckell & Poik. puuh.	1	—	33	6	6	6
Siirto				38	19	11,823	2,229	1,781	1,414

¹⁾ Äänekosken saha työskentelee yleensä vain päivänaikaan. Tiedustelua toimitettaessa tehtiin siellä kuitenkin noin 2 viikon ajan yötöitä.

²⁾ Talvisaikaan koko työväki 350, josta naisia 35.

³⁾ » » » 500 » » 54.

⁴⁾ » » » 400 » » 35.

⁵⁾ Woikan paperitehtaassa oli 451 työläistä, niistä 130 naista, mutta naiset olivat kaikki päivätyössä.

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Lääni. <i>Gouvernement.</i>	Kunta. <i>Commune.</i>	Työpaikka. <i>Entreprise.</i>	Laitos työskentelee <i>La production continue</i>		Koko työväki. <i>Total du personnel ouvrier.</i>	Naispuolisia työntekijöitä. <i>Total des ouvrières.</i>	Naisia yötöissä. <i>Ouvrières de nuit.</i>	Puhutehtaiden yötöistä. <i>Total des travailleuses de nuit sur lesquelles a porté l'enquête.</i>
				koko vuoden. <i>toute l'année.</i>	osun vuotta. <i>une partie de l'année.</i>				
			Siirto	38	19	11,823	2,229	1,781	1,414
Puuhiomoita <i>Fabriques de pâte de bois</i>	Hämeen	Sääksmäki	Walkiakosken puuhiomo	1	—	24	10	6	6
	»	Jämsä	Jämsänkosken puuhiomo	Riippuu vesisuh- teista	—	19	6	6	2
	Viipurin	Valkeala	Kymin puuhiomo	1	—	94	48	21	17
	»	»	Kuusankosken puuhiomo	1	—	92	27	21	17
	»	»	Woikan puuhiomo	1	—	86	15	15	14
	»	Sippola	Myllykosken puuhiomo	1	—	174	69	22	18
	»	»	Inkeröisten puuhiomo	1	—	321	99	33	38
	»	Kymi	Karhulan puuhiomo	1	—	¹⁾ 193	48	30	18
	»	Pyhtää	Stockforsin puuhiomo	1	—	120	12	12	12
	»	Jääski	Enson puuhiomo	1	—	506	219	91	91
	»	Sortavala	Niemiskosk. puuh. ja paperit.	Riippuu vesisuh- teista	—	56	9	²⁾ 3	3
	Vaasan	Ätsäri	Vääräkosken massa- ja kartongitehdas	1	—	34	5	2	2
Paperitehtaita <i>Fabriques de papier</i>	Uudenmaan	Jaala	Verlan puuh. ja pahvitehd. ³⁾	1	—	84	37	20	20
	Hämeen	Tampere	J.C. Frenckell & Poik. paper.	1	—	318	101	6	6
	»	Pirkkala	Näsijärven paperitehdas	1	—	57	29	21	21
	»	»	Nokian paperitehdas	1	—	308	45	3	3
	»	Sääksmäki	Walkiakosken paperitehdas	1	—	289	79	25	25
	Viipurin	Valkeala	Kymin paperitehdas	1	—	300	160	24	16
	»	»	Kuusankosken paperitehdas	1	—	325	158	12	2
	»	Ruokolahti	O/Y Tornatorin paperitehdas	1	—	194	50	20	20
	»	Sortavala	Läskelän paperitehdas	1	—	247	67	49	41
	»	Ruskeala	Häme kosken pahvitehdas	1	—	350	200	140	133
	»	»	Leppäkosken paperitehdas	1	—	267	107	15	15
	Vaasan	Keuruu	Mäntän paperitehdas	1	—	360	48	2	2
	»	Ätsäri	Röytän paperitehdas	1	—	21	4	4	4
	»	Laukaa	Äänekosken paperitehdas	1	—	210	62	18	18
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	»	Jyväskylän	Kankaan paperitehdas	1	—	228	85	6	5
	Uudenmaan	Helsinki	O/Y Yhdist. villateht. kehrt.	1	—	218	209	200	171
	Turun ja P:n	Huittinen	Äetsän villalanka- ja trikoot.	1	—	132	113	61	61
	Hämeen	Tampere	O/Y Tampereen pellava- ja rautateoll. kehrutehdas	1	—	1,486	959	115	82
	»	»	O/Y Tampereen verkatehd.	1	—	502	360	124	112
	»	Hausjärvi	O/Y Yhdist. villateht. kehrt.	1	—	500	400	47	47
	»	Koski	Kosken verkatehdas.	1	—	58	37	18	18
	Viipurin	Valkeala	Harjun verkatehdas.	1	—	41	26	13	12
	Vaasan	Virrat	O/Y P. G. Holmin nahatehd.	1	—	50	⁴⁾ 45	15	14
			Siirto	71	19	20,087	6,177	3,001	2,500

¹⁾ Niistä 59 tilapäisesti.²⁾ Veden vähyys takia oli vain osa tehdasta käynnissä. Vuodenajottain saattaa olla 9—11 yötyöntekijätärtä.³⁾ Tiedustelun aikana valmistettiin ainoastaan pahvia.⁴⁾ Sitäpaitsi 12 naista, jotka tekivät kotona työtä.

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Lääni. <i>Gouvernement.</i>	Kunta. <i>Commune.</i>	Työpaikka. <i>Entreprise.</i>	Laitos työskentelee <i>La production continue</i>		Koko työväki. <i>Total du personnel ouvrier.</i>	Naispuolisia työntekijöitä. <i>Total des ouvrières.</i>	Naisia yötöissä. <i>Travailleuses de nuit.</i>	Puhuteltuja yötöissä. <i>Total des travailleuses de nuit sur lesquelles a porté l'enquête.</i>
				koko vuoden. <i>toute l'année.</i>	osan vuotta. <i>une partie de l'année.</i>				
			Siirto	71	19	20,087	6,177	3,001	2,500
Muita tehtaita <i>Autres usines</i>	Uudenmaan	Helsinki	O/Y G. J. Sundbergin kalasäilyketehdas	1	Yöt. vain lok., marrask., joul.	64	47	60	—
»	Hämeen	Tampere	Raf. Haarlan kirjekuori- ja paperinjalostustehdas	1	—	58	51	20	14
»	Viipurin	Kymi	Karhulan lasitehdas	1	—	440	82	5	5
»	Vaasan	Keuruu	Mäntän pussitehdas	1	Yöt. vain harvoin	21	17	7	7
»	»	Vähäkyrö	Vedenojan tiilitehdas	—	6 kk.	70	25	16	15
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	Uudenmaan	Helsinki	Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapaino O. Y.	1	—	75	23	1	1
»	»	»	Hufvudstadsbl. uusi kirjap.	1	—	109	16	3	—
»	Hämeen	Tampere	Tampereen Sanom. kirjap.	1	—	27	6	6	6
»	»	»	Tampereen Kirjap.-O. Y.	1	—	50	10	8	8
»	Vaasan	Vaasa	F. W. Unggrenin kirjap.	1	—	17	6	3	3
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	Uudenmaan	Helsinki	3 kylpylaitosta, yhteensä	3	—	34	34	34	25
»	Hämeen	Hämeenlinna	1 kylpylaitos	1	—	7	7	7	7
»	»	Tampere	29 kylpylaitosta, yhteensä	29	—	68	64	63	49
»	Viipurin	Kotka	2 samoin »	2	—	15	13	13	8
»	»	Sortavala	1 kylpylaitos	1	—	8	8	8	8
»	Vaasan	Jyväskylä	2 kylpylaitosta, yhteensä	2	—	3	3	3	—
142 työpaikkaa yhteensä				118	20	21,153	6,589	3,258	2,659

Taulu 2. Yleiskatsaus tiedustelun käsittämien työpaikkain lukumäärään, työskentelyaikaan ja työväestön suuruuteen.

Tab. 2. Aperçu du nombre des entreprises sur lesquelles a porté l'enquête, de la durée de leur production et de leur personnel ouvrier.

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Nombre d'entreprises.</i>	Laitos työskentelee <i>La production continue</i>		Koko työväki. <i>Nombre total du personnel ouvrier.</i>	Naispuolisia työntekijöitä. <i>Ouvrières.</i>	Naisia yötyössä. <i>Ouvrières travaillant la nuit.</i>	Puhuteltuja yötyöntekijätärä. <i>Travailleuses de nuit, sur lesquelles porte l'enquête.</i>
		koko vuoden. <i>toute l'année.</i>	osan vuotta. <i>une partie de l'année.</i>				
Sahateollisuus <i>Scieries.</i>	46	25	19	9,926	1,756	1,475	1,134
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier.</i>							
Sellulosetehtaita <i>Fabriques de cellulose.</i>	10	10	—	1,647	368	249	229
Puuhimoita <i>Fabriques de pâte de bois.</i>	15	13	—	1,969	672	319	289
Paperitehtaita <i>Fabriques de papier.</i>	15	15	—	3,558	1,232	365	331
Kutomateollisuus <i>Industrie textile.</i>	8	8	—	2,987	2,149	593	517
Muita tehtaita <i>Autres usines.</i>	5	4	1	653	222	108	41
Kirjapainoja <i>Imprimeries.</i>	5	5	—	278	61	21	18
Kylpylaitoksia <i>Bains.</i>	38	38	—	135	129	128	100
Yhteensä — Total	142	118	20	21,153	6,589	3,258	2,659

Taulu 3. Työaika vuorotyössä.
Tab. 3. Temps de travail par relais.

Teollisuus. Industries.	Työpaikkoja ja työntekijättäriä, joilla on alla mainittu määrä työtunteja työvuorossa kohti: Nombre d'entreprises et d'ouvrières ayant par relais le nombre suivant d'heures de travail:										Yhteensä Total	
	8 tuntia 8 heures	9½ tuntia 9½ heures	10 tuntia 10 heures	10½ tuntia 10½ heures	11 tuntia 11 heures	12 tuntia 12 heures					työpaik. entreprises.	yötyöntek. ouvrières.
Sahateollisuus Scieries.	—	—	22	724	18	675	6	76	—	—	46	1,475
Paperiteollisuus Industrie du papier.	23	460	—	—	—	—	1	2	15	469	*) 39	*) 931
Kutomateollisuus Industrie textile.	—	—	1) 5	501	2) 2	31	3) 1	61	—	—	8	593
Muita tehtaita Autres usines.	—	1	2	21	1	60	1	7	—	—	5	108
Yhteensä											98	3,107

1) Näistä 2 työpaik., joilla on yöllä 11 tuntinen työaika.

» 1 » jolla » » 9 » »

» 1 » » » 9.40 » »

2) » 1 » » » 11 » »

3) » 1 » » » 10 » »

*) Yksi puuhioimo, jossa 2 yötyöntekijättäriä, ei ole antanut tietoja työajoista.

Taulu 4. Työajat, lomahetket, sunnuntai-
Tab. 4. Heures de travail et de récréation, repos

Työpaikka. Entreprises.	Yötyöntekijätien lukumäärä. Nombre des travailleurs de nuit.	Työajat, lepohetket niihin luettuina, Temps de travail, y compris les heures de récréation,						
		2-vuoroisessa työssä partagé entre 2 relais			3-vuoroisessa työssä partagé entre 3 relais			
		lauantaina le samedi	muuna arkipäivänä les autres jours non fériés	sunnun- taina le dimanche	arkipäivinä les jours non fériés			sunnun- taina le dimanche
					aamupuo- lella la matinée	iltapuoella la soirée	yöllä la nuit	
		k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.
1 Sahoja — Scieries								
2 N:o 1	8	7 ap.—2 ip.	7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
3		—	7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
4 » 2	24	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
5		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
6 » 3	60	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
7		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
8 » 4	42	6 ap.—4 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
9		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
10 » 5	60	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
11		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
12 » 6	36	1/2 7 ap.—4 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
13		—	1/2 7 ip.—6 ap.	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—
14 » 7	48	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
15		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
16 » 8	32	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
17		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
18 » 9	17	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
19		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
20 » 10	18	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
21		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
22 » 11	28	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
23		—	6 ip.—6 ap.	1/4 7—6 ap.	—	—	—	—
24 » 12	28	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
25		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
26 » 13	3	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
27		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
28 » 14	35	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
29		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
30 » 15	66	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
31		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
32 » 16	40	1/2 7 ap.—6 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
33		—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
34 » 17	22	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—

loma sekä todellisten työtuntien lukumäärä.

de dimanche et nombre d'heures effectives de travail.

L o m a h e t k e t Les heures de récréation ont lieu						Keskeytymättömän sunnuntai- tuntia viikossa. Repos ininterrompu de dimanche. Heures par semaine.	Todellisten työtuntien lukumäärä työnteki- jätärtä kohti Nombre d'heures de travail			Huomautuksia. Remarques.
2-vuoroisessa työssä dans le travail par 2 relais					3-vuoroisessa työssä dans le travail par 3 relais		työvuoroa kohti par relais	2 vii- kossa pendant 2 semaines	3 vii- kossa pendant 3 semaines	
aamiaisl. pendant la matinée	päivällisl. à midi	illallisl. pendant la soirée	yöloma pendant la nuit	lauantai- na toisin arrang. diff. le samedi						
—	12—1 ip.	—	12—1 ap.	ei päiväl- lislomaa	—	53 49	10	*) 57 + 50 = 107	—	*) Kursiiv. luvut osoit- tavat yövuoron työ- tuntimäärää. Vuorot vaihtuvat maan- antai-aamuna. Lisäksi kaksi 1/4 tun- nin lomaa vuoroa kohti. Vuorot vaih- tavat sunnuntai-il- tana. Vuorojen vaihtuessa k:lo 6 aamuin ja il- loin naiset saapu- vat 1/2 tuntia myö- hemmin.
1/2 9—9	12—1 ip.	1/2 9—9	12—1 ap.	—	—	25 48	10	59 + 60 = 119	—	
1/2 9—9	12—1 ip.	1/2 9—9	12—1 ap.	—	—	49 48	10 1/2	62 + 52 1/2 = 114 1/2	—	
1/2 9—9	12—1 ip.	1/2 9—9	12—1 ap.	—	—	50 48	10 1/2	61 + 52 1/2 = 113 1/2	—	
1/2 9—9	12—1 ip.	1/2 9—9	12—1 ap.	—	—	25 48	10 1/2	62 + 63 = 125	—	
9—1/2 10	1—2 ip.	9—1/2 10	1—2 ap.	—	—	26 1/2 48 1/2	10	58 + 60 = 118	—	
8—1/2 9	12—1 ip.	8—1/2 9	12—1 ap.	—	—	25 48	10 1/2	62 + 63 = 125	—	
1/2 9—9	1—2 ip.	1/2 9—9	1—2 ap.	—	—	25 48	10 1/2	62 + 63 = 125	—	
8—1/2 9	1—2 ip.	8—1/2 9	1—2 ap.	—	—	25 48	10 1/2	62 + 63 = 125	—	
8—1/2 9	1—2 ip.	8—1/2 9	1—2 ap.	—	—	24 48	10 1/2	63 + 63 = 126	—	
9—1/2 10	12—1 ip.	9—1/2 10	12—1 ap.	—	—	25 3/4 48	10 1/2	62 + 62 = 124	—	
—	12—1 ip.	—	12—1 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	
—	12—1 ip.	—	12—1 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	
9—9.20	12—1 ip.	9—9.20	12—1 ap.	—	—	48 48	10.40	64 + 53.20 = 117.20	—	
8—1/2 9	12—1 ip.	8—1/2 9	12—1 ap.	—	—	48 48	10 1/2	63 + 52 1/2 = 115 1/2	—	
8—1/2 9	12—1 ip.	8—1/2 9	12—1 ap.	—	—	48 1/2 48 1/2	10	60 + 50 = 110	—	
8—1/2 9	1—2 ip.	8—1/2 9	1—2 ap.	—	—	48 48	10 1/2	63 + 52 1/2 = 115 1/2	—	

Työpaikka. <i>Entreprises.</i>	Yötyön tekijätien lukumäärä. <i>Nombre des travailleurs de nuit.</i>	Työajat, lepoaikat niihin luettuina, <i>Temps de travail, y compris les heures de récréation,</i>						
		2-vuorossa työssä <i>partagé entre 2 relais</i>			3-vuorossa työssä <i>partagé entre 3 relais</i>			
		lauantaina <i>le s. medi</i>	muuna arkipäivänä <i>les autres jours non fériés</i>	sunnun- taina <i>le dimanche</i>	arkipäivinä <i>les jours non fériés</i>			sunnun- taina <i>le dimanche</i>
					aamupuol- lella <i>la matinée</i>	iltapuolella <i>la soirée</i>	yöllä <i>la nuit</i>	
		kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.
1 Sahoja — Sceries								
2 N:o 18	46	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
3		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
4 » 19	55	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
5		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
6 » 20	44	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
7		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
8 » 21	8	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
9		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
10 » 22	42	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
11		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
12 » 23	4	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
13		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
14 » 24	22	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
15		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
16 » 25	24	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
17		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
18 » 26	10	1/2 7 ap.—6 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
19		—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
20 » 27	39	1/2 7 ap.—5 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
21		—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
22 » 28	48	6 ap.—1/2 6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
23		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
24 » 29	18	1/2 7 ap.—1/2 6 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
25		—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
26 » 30	100	1/2 7 ap.—1/2 6 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
27		—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
28 » 31	20	1/2 7 ap.—1/2 6 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
29		—	1/2 7 ip.—6 ap.	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—
30 » 32	14	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
31		—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
32 » 33	4	1/2 7 ap.—6 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
33		—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—	—
34 » 34	4	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
35		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
36 » 35	6	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
37		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—

L o m a h e t k e t Les heures de récréation ont lieu						Keskeytyksen suunnittelu. Tuntia viikossa. Repos unkenompi de dimanche. Heures par semaine.	Todellisten työtuntien lukumäärä työnteki- jätärtä kohti Nombre d'heures de travail			Huomautuksia. Remarques.	
2-vuoroisessa työssä dans le travail par 2 relais					3-vuoroisessa työssä dans le travail par 3 relais		työvu- roa kohti par relais	2 vii- kossa pendant 2 semai- nes	3 vii- kossa pendant 3 semai- nes		
aamiaisl. pendant la matinée	päivällisl. à midi	illallisl. pendant la soirée	yöloma pendant la nuit	lauantai- na toisin arrang. diff. le samedi							
k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.						
8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ip.	8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	Vuorojen vaihtues- sa saha seisoo $\frac{1}{2}$ tuntia. Lastausai- kana on sahassa joskus suunnitai- sin työtä.	1
8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ip.	8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ap.	—	—	49 48	10	59 + 50 = 109	—		2
$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ip.	$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—		3
8—9	1—2 ip.	8—9	1—2 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—		4
8—9	1—2 ip.	8—9	1—2 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—		5
8—9	1—2 ip.	8—9	1—2 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	Vuorojen vaihtuessa on $\frac{1}{2}$ tunnin väli- aika.	6
$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ip.	$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ap.	—	—	48 48	10 $\frac{1}{2}$	63 + 52 $\frac{1}{2}$ = 115 $\frac{1}{2}$	—		7
8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ip.	8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ap.	—	—	48 48	10 $\frac{1}{2}$	63 + 52 $\frac{1}{2}$ = 115 $\frac{1}{2}$	—		8
$\frac{1}{2}$ 9—9	$\frac{1}{2}$ 1— $\frac{1}{2}$ 2ip.	$\frac{1}{2}$ 9—9	$\frac{1}{2}$ 1— $\frac{1}{2}$ 2ap.	—	—	48 $\frac{1}{2}$ 48 $\frac{1}{2}$	10	60 + 50 = 110	—		9
$\frac{1}{2}$ 9—9	1—2 ip.	$\frac{1}{2}$ 9—9	1—2 ap.	—	—	49 $\frac{1}{2}$ 48 $\frac{1}{2}$	10	59 + 50 = 109	—		10
$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ip.	$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ap.	—	—	48 $\frac{1}{2}$ 48	10 $\frac{1}{2}$	62 $\frac{1}{2}$ + 52 $\frac{1}{2}$ = 115	—		11
$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ip.	$\frac{1}{2}$ 9—9	12—1 ap.	—	—	49 48 $\frac{1}{2}$	10	59 $\frac{1}{2}$ + 50 = 109 $\frac{1}{2}$	—		12
8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ip.	8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ap.	—	—	49 48 $\frac{1}{2}$	10	59 $\frac{1}{2}$ + 50 = 109 $\frac{1}{2}$	—		13
8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ip.	8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ap.	—	—	25 48 $\frac{1}{2}$	10	60 + 60 = 120	—		14
8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ip.	8— $\frac{1}{2}$ 9	12—1 ap.	—	—	48 48	10 $\frac{1}{2}$	63 + 52 $\frac{1}{2}$ = 115 $\frac{1}{2}$	—		15
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	48 $\frac{1}{2}$ 48 $\frac{1}{2}$	10 $\frac{1}{2}$	63 + 52 $\frac{1}{2}$ = 115 $\frac{1}{2}$	—	16	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	17	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	18	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	19	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	20	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	21	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	22	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	23	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	24	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	25	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	26	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	27	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	28	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	29	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	30	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	31	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	32	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	33	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	34	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	35	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	36	
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	24 48	11	66 + 66 = 132	—	37	

Työpaikka. <i>Entreprises.</i>	Yötyöntekijätärin lukumääri. <i>Nombre des travailleurs de nuit.</i>	Työajat, lepoaikat niihin luettuina, <i>Temps de travail, y compris les heures de récréation,</i>						
		2-vuoroisessa työssä <i>partagé entre 2 relais</i>			3-vuoroisessa työssä <i>partagé entre 3 relais</i>			
		lauantaina <i>le samedi</i>	muuna arkipäivänä <i>les autres jours non fériés</i>	sunnun- taina <i>le dimanche</i>	arkipäivinä <i>les jours non fériés</i>			sunnun- taina <i>le dimanche</i>
					aamupuol- lella <i>la matinée</i>	iltapuolella <i>la soirée</i>	yöllä <i>la nuit</i>	
		k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.
1 Sahoja — Scieries								
2 N:o 36	22	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
3		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.				
4 » 37	13	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
5		—	6 ip.—6 ap.	—				
6 » 38	20	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
7		—	6 ip.—6 ap.	—				
8 » 39	2	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
9		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.				
10 » 40	44	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
11		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.				
12 » 41	91	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
13		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.				
14 » 42	25	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
15		—	6 ip.—6 ap.	—				
16 » 43	34	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
17		—	6 ip.—6 ap.	—				
18 » 44	94	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
19		—	6 ip.—6 ap.	—				
20 » 45	40	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
21		—	6 ip.—6 ap.	—				
22 » 46	15	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
23		—	6 ip.—6 ap.	—				
23 Paperiteollisuus — Industrie du papier								
24 N:o 1	12	—	—	—	6 ap.—2 ip.	2 ip.—10 ip.	10 ip.—6 ap.	—
25								10 ip.—6 ap.
26 » 2	40	6 ap.—6 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—	—
27		—	6 ip.—6 ap.	6 ip.—6 ap.				
28 » 3	38	—	—	—	6 ap.—2 ip.	2 ip.—10 ip.	10 ip.—6 ap.	6—8 ap. 4—10 10 ip.—6 ap.
29								
30 » 4	9	—	—	—	6 ap.—2 ip.	2 ip.—10 ip.	10 ip.—6 ap.	6—8 ap. 2—10 10 ip.—6 ap.
31								
32 » 5	54	—	—	—	6 ap.—2 ip.	2 ip.—10 ip.	10 ip.—6 ap.	6 ap.—10 ip. 10 ip.—6 ap.
33								

L o m a h e t k e t Les heures de récréation ont lieu						Keskeytyksen sunnuntai- loma. Funtia viljossa. Repos interrompu de dimanche. Heures par semaines.	Todellisten työtuntien lukumäärä työnteki- jätärtä kohti Nombre d'heures de travail			Huomautuksia. Remarques.
2-vuoroisessa työssä dans le travail par 2 relais					3-vuoroisessa työssä dans le travail par 3 relais		työvuoroa kohti par relais	2 viikossa pendant 2 semaines	3 viikossa pendant 3 semaines	
aamiaisl. pendant la matinée	päivällisl. à midi	illallisl. pendant la soirée	yöloma pendant la nuit	lauantai- na toisin arrang. diff. le samedi						
k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.					
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	25 48	11	65 + 66 = 131	—	Sitä paitsi aamulla ja illalla 1/4 tunn. lepo- hetki.
—	1—2 ip.	—	1—2 ap.	—	—	48 48	11	66 + 55 = 121	—	
9—10	2—3 ip.	9—10	2—3 ap.	—	—	49 48	10	59 + 50 = 109	—	
9—10	2—3 ip.	9—10	2—3 ap.	—	—	24 48	10	60 + 60 = 120	—	
8—1/2 9	1—2 ip.	8—1/2 9	1—2 ap.	—	—	24 48	10 1/2	63 + 63 = 126	—	
1/2 9—9	1—2 ip.	1/2 9—9	1—2 ap.	—	—	24 48	10 1/2	63 + 63 = 126	—	
9—10	2—3 ip.	9—10	2—3 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	
9—10	2—3 ip.	9—10	2—3 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	
8—9	1—2 ip.	8—9	1—2 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	
9—10	2—3 ip.	9—10	2—3 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	
9—10	2—3 ip.	9—10	2—3 ap.	—	—	48 48	10	60 + 50 = 110	—	
—	—	—	—	—	—	32 32 32	8	—	48+48+56 = 152	
—	—	—	—	—	—	24 48	12	72 + 72 = 144	—	Vuorot vaihtuv. sun- nuntai-iltana.
—	—	—	—	—	—	8 32 32	8	—	48+54+58 = 160	Vuorojen vaihdos k:lo 4 ip. sunnuntaina.
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	
—	—	—	—	—	—	24 16 24	8	—	56+64+48 = 168	

[illegible]

Lomahetket Les heures de récréation ont lieu						Keskeytyksen sunnuntai- loma. Tuntia viikossa. Repos intervompu de dimanche. Heures par semaine.	Todellisten työtuntien lukumäärä työnteki- jätärtä kohti Nombre d'heures de travail			Huomautuksia. Remarques.
2-vuoroisessa työssä dans le travail par 2 relais					3-vuoroisessa työssä dans le travail par 3 relais		työvuoroa kohti par relais	2 viikossa pendant 2 semaines	3 viikossa pendant 3 semaines	
aamiaisl. pendant la matinée	päivällisl. à midi	illallisl. pendant la soirée	yöloma pendant la nuit	lauantai- na toisin arrang. diff. le samedi						
k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.					
—	—	—	—	—	—	24 16 24	8	—	64+56+48 = 168	Edellisen viikon aamupäivävuoro työskentelee sunnunt. k:lo 6 ap.—10 ip. ja siirtyy maanantaina k:lo 2 iltapäivävuoroksi.
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 16 24	8	—	48+56+64 = 168	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 16 24	8	—	48+56+64 = 168	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	Noin joka neljäs viikko päättyy työ lauant. k:lo 6 ip. ja alkaa joskus vasta maanant. k:lo 6 ap.
—	—	—	—	—	—	24 16 24	8	—	48+56+64 = 168	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	22 48 18	8	—	64+48+48 = 160	
—	—	—	—	—	—	32 32 8	8	—	54+48+58 = 160	
—	—	—	—	—	—	8 24 40	8	—	54+48+58 = 160	Vaihdos sunnuntaina k:lo 4, jolloin ne, jotka lopettivat k:lo 8, siirtyvät iltavuoroon.
—	—	—	—	—	—	32 32 8	8	—	54+48+58 = 160	
—	—	—	—	—	—	16 24 24	8	—	64+48+56 = 168	
—	—	—	—	—	—	23 48	12	71 + 74 = 145	—	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	Edellisen viikon yövuoro jatkaa sunnuntaina k:lo 6—8 ap. K:lo 2 ip. siirtyy edellisen viikon aamupäivävuoro iltapäivätyöhön.
—	—	—	—	—	—	8 32 32	8	—	48+54+58 = 160	
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	

[illegible]

Lomahetket Les heures de récréation ont lieu						Keskeytyminen sunnuntai- lunta viikossa. Repos interrompu de dimanche. Heures par semaine.	Todellisten työtuntien lukumäärä työnteki- jätärtä kohti Nombre d'heures de travail			Huomautuksia. Remarques.
2-vuoroisessa työssä dans le travail par 2 relais					3-vuoroisessa työssä dans le travail par 3 relais		työvu- roa kohti par relais	2 vii- kossa pendant 2 semai- nes	3 vii- kossa pendant 3 semai- nes	
aamiaisl. pendant la matinée	päivällisl. à midi	illallisl. pendant la soirée	yöloma pendant la nuit	lauantai- na toisin arrang. diff. le samedi						
kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.					
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	Työstä sunnunt. kilo 10 ip.—6 ap. maa- nantaina makse- taan 50%:n palkan- korotus.
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	26 24	12	72 + 82 = 154	—	
—	—	—	—	—	—	24 24 48	8	—	48+48+56 = 152	
—	—	—	—	—	—	24 28	12	72 + 80 = 152	—	
—	—	—	—	—	—	8 32 32	8	—	58+54+48 = 160	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	32 32 26	8	—	62+48+48 = 158	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 22 24	8	—	56+58+48 = 162	
—	12—1 ip.	—	12—1 ap.	—	—	24 24	11	66 + 77 = 143	—	Naisilla on 11-tunti- set vuorot.
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 24	12	72 + 84 = 156	—	
—	—	—	—	—	—	24 8 48	8	—	48+54+58 = 160	
—	—	—	—	—	—	22 48 18	8	—	64 48 48 = 160	
—	—	—	—	—	—					
—	—	—	—	—	—					

1	Työpaikka. <i>Entreprises.</i>	Yötyöntekijättärien lukumäärä. <i>Nombre de travailleses de nuit.</i>	Työajat, lepoaikat niihin luettuina, <i>Temps de travail, y compris les heures de récréation,</i>					
			2-vuoroisessa työssä <i>partagé entre 2 relais</i>			3-vuoroisessa työssä <i>partagé entre 3 relais</i>		
			lauantaina <i>le samedi</i>	muuna arkipäivänä <i>les autres jours non fériés</i>	sunnun- taina <i>le dimanche</i>	arkipäivinä <i>les jours non fériés</i>		
						aamupuol- lella <i>la matinée</i>	iltapuolella <i>la soirée</i>	yöllä <i>la nuit</i>
			k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.	k:lo h.
1	Kutomateollisuus — <i>Industrie textile</i>							
2	N:o 1	200	7 ap.—4 ip.	7 ap.—6 ip.	—	—	—	—
3			—	1/2 7 ip.—1/2 7 ap.	—	—	—	—
4	» 2	47	1/2 7 ap.—3 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—
5			—	1/2 7 ip.—1/2 7 ap.	—	—	—	—
6	» 3	13	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—
7			—	6 ip.—6 ap.	7 ip.—6 ap.	—	—	—
8	» 4	124	6 ap.—3 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—
9			—	6 ip.—3 ap.	—	—	—	—
10	» 5	18	8 ap.—8 ip.	8 ap.—8 ip.	—	—	—	—
11			—	8 ip.—8 ap.	8 ip.—8 ap.	—	—	—
12	» 6	115	6 ap.—3 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—
13			—	6 ip.—4 ap.	—	—	—	—
14	» 7	61	6 ap.—7 ip.	6 ap.—7 ip.	—	—	—	—
15			—	7 ip.—6 ap.	—	—	—	—
16	» 8	15	6 ap.—3 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—
17			—	6 ip.—6 ap.	8 ip.—6 ap.	—	—	—
18	Muita tehtaita — <i>Autres usines</i>							
19	N:o 1	20	7 ap.—1/2 2 ip.	7 ap.—6 ip.	—	—	—	—
20			—	6 ip.—1/2 4 ap.	—	—	—	—
21	» 2	7	6 ap.—5 ip.	6 ap.—6 ip.	—	—	—	—
22			—	6 ip.—6 ap.	—	—	—	—
23	» 3	5	1/2 7 ap.—2 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—
24			—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—
25	» 4	16	7 ap.—5 ip.	7 ap.—6 ip.	—	—	—	—
26			—	7 ip.—6 ap.	7 ip.—6 ap.	—	—	—
27	» 5	60	1/2 7 ap.—2 ip.	1/2 7 ap.—6 ip.	—	—	—	—
28			—	1/2 7 ip.—6 ap.	—	—	—	—

L o m a h e t k e t Les heures de récréation ont lieu						Keskeytymättömän sunnuntai-loma. Tuntia viikossa. Repos ininterrompu de dimanche. Heures par semaine.	Todellisten työtuntien lukumäärä työntekijättärtä kohti Nombre d'heures de travail			Huomautuksia. Remarques.
2-vuoroisessa työssä dans le travail par 2 relais					3-vuoroisessa työssä dans le travail par 3 relais		työvuoroa kohti par relais	2 viikossa pendant 2 semaines	3 viikossa pendant 3 semaines	
aamiaisl. pendant la matinée	päivällisl. à midi	illallisl. pendant la soirée	yöloma pendant la nuit	lauantai- na toisin arrang. diff. le samedi						
kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.	kilo h.					
—	12—1 ip.	—	12—1 ap.	—	—	50½ 48½	10 päiv. 11 yöllä	58 + 55 = 113	—	10 t. päivällä, paitsi lauant., jolloin on 8, ja 11 t. 5:nä yönä.
½9—9	1—2	—	12—1	ei päivälislomaa	—	51½ 48	10 päiv. 11 yöllä	58 + 55 = 113	—	
½9—9	1—2	—	12—1	—	—	26 48	10½ päiv. 11 yöllä	62 + 65 = 127	—	
8—9	1—2	—	—	ei päivälislomaa	—	51 51	10 päiv. 9 yöllä	58 + 45 = 103	—	
—	1—½3	—	1—½3	—	—	24 48	10½	63 + 63 = 126	—	
8—9	1—2	—	11—11.20	ei päivälislomaa	—	51 50	10 päiv. 9.40 yöllä	58 + 49 = 106	—	
8—9	1—2	—	12—1	—	—	48 48	11 päiv. 10 yöllä	66 + 50 = 116	—	
8—9	1—2	—	12—2	ei päivälislomaa	—	29 48	10	58 + 58 = 116	—	Työntekijättäret ovat jaetut yövuoroihin siten, että ovat yötyössä vain joka 5:s viikko.
—	12—½2	—	—	ei päivälislomaa	—	52½ 51½	9½	54 + 47½ = 101½	—	
—	12—1	—	12—1	—	—	49 48	11	65 + 55 = 120	—	
½9—9	1—2	½9—9	1—2	ei päivälislomaa	—	48½ 52½	10	57 + 50 = 107	—	2 naista työskentelee 10 t. vuorossa, 1 nainen työsk. 8 t. vuor., 2 naista 3 yönä kilo 4 ip.—3 ap. = 11 t. ja 3 päiv. kilo 10 ap.—5 ip. = 7 t., = 54 t. viikossa.
—	12—1	—	12—1	—	—	26 49	10	59 + 60 = 119	—	
—	12—1	—	12—1	½9—9	—	52½ 48½	10½	59½ + 52½ = 112	—	
										Yötyötä on ainoast. lokak., marrask. ja jouluk. ajalla.

Taulu 5. Työaika työpaikoissa, joissa työn-
Tab. 5. Temps de travail des entreprises

Teollisuus. Industries.	Työtuntien lukumäärä kahden viikon ajalla. —											
	101½ t. 101½ h.		103 t. 103 h.		106 t. 106 h.		107 t. 107 h.		109 t. 109 h.		110 t. 110 h.	
	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvriers.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvriers.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvriers.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvriers.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvriers.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvriers.
Sahateollisuus Scieries	—	—	—	—	—	—	1	8	5	232	12	402
Paperiteollisuus Industrie du papier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kutomateollisuus Industrie textile	—	—	1	124	1	115	—	—	—	—	—	—
Muita tehtaita Autres usines	1	20	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—
Yhteensä	1	20	1	124	1	115	2	13	5	232	12	402

Taulu 5. (Jatk.) Työaika työpaikoissa, joissa
Tab. 5. (Suite). Temps de travail des entreprises

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Työtuntien lukumäärä kahden viikon ajalla. —													
	120 t. 120 h.		121 t. 121 h.		124 t. 124 h.		125 t. 125 h.		126 t. 126 h.		127 t. 127 h.		131 t. 131 h.	
	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>	työpaikkoja. <i>entreprises.</i>	työntekijät- taria. <i>ouvriers.</i>
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	2	22	1	13	1	28	4	157	3	153	—	—	1	22
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	18	1	13	—	—
Muita tehtaita <i>Autres usines</i>	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	3	29	1	13	1	28	4	157	4	171	1	13	1	22

tekijättäret työskentelevät kahdessa vuorossa.
où les ouvrières sont divisées en deux relais.

Nombre total des heures de travail pendant deux semaines.

112 t. 112 h.		113 t. 113 h.		114 t. 114 h.		115 t. 115 h.		116 t. 116 h.		117 t. 117 h.		118 t. 118 h.		119 t. 119 h.	
työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.
—	—	1	42	1	60	7	200	—	—	1	35	1	36	1	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2	247	—	—	—	—	2	76	—	—	—	—	—	—
1	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16
1	60	3	289	1	60	7	200	2	76	1	35	1	36	2	40

työntekijättäret työskentelevät kahdessa vuorossa.
où les ouvrières sont divisées en deux relais.

Nombre total des heures de travail pendant deux semaines.

132 t. 132 h.		143 t. 143 h.		144 t. 144 h.		145 t. 145 h.		152 t. 152 h.		154 t. 154 h.		156 t. 156 h.		Yhteensä Total	
työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.	työpaikkoja. entreprises.	työntekijät- taria. ouvrières.
4	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	1,475
—	—	1	2	1	40	1	30	1	3	1	12	11	384	16	471
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	593
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	108
4	41	1	2	1	40	1	30	1	3	1	12	11	384	75	2,647

Taulu 6. Yötyöntekijättäret ryhmitettyinä
 Tab. 6. Répartition des travailleuses de nuit

Teollisuus. <i>Industries.</i>	15—19 v. <i>de 15 à 19 ans</i>					20—24 v. <i>de 20 à 24 ans</i>				
	naimattomia. <i>célibataires.</i>	naimisissa. <i>femmes mariées.</i>	leskiä. <i>veuves.</i>	erottettuja tai hyjättyjä. <i>divorcées ou abandonnées.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	naimattomia. <i>célibataires.</i>	naimisissa. <i>femmes mariées.</i>	leskiä. <i>veuves.</i>	erottettuja tai hyjättyjä. <i>divorcées ou abandonnées.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Sahateollisuus <i>Scieries.</i>	¹⁾ 209	5	—	—	214	217	33	4	2	256
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier.</i>	²⁾ 83	3	—	—	86	191	21	2	1	215
Kutomateollisuus <i>Industrie textile.</i>	³⁾ 77	1	—	—	78	217	11	—	2	230
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines.</i>	⁴⁾ 14	—	—	—	14	9	1	—	—	10
Yhteensä — <i>Total</i>	383	9	—	—	392	634	66	6	5	711
Kirjapainoja <i>Imprimeries.</i>	⁵⁾ 6	—	—	—	6	5	—	—	—	5
Kylpylaitoksia <i>Bains.</i>	⁶⁾ 1	—	—	—	1	2	—	—	—	2
Kaikki yhteensä — <i>Total</i>	390	9	—	—	399	641	66	6	5	718

¹⁾ Näistä 1 14 v.; 9 15 v.; 26 16 v. ja 28 17 v.

²⁾ » 1 15 v.; 2 16 v. ja 5 17 v.

³⁾ » 1 17 v.

⁴⁾ » 1 15 v. ja 2 17 v.

⁵⁾ » 2 16 v. ja 2 17 v.

⁶⁾ » 1 17 v.

teollisuushaaran, sivilisäädyn ja ijan mukaan.

par industries, par état civil et par âge.

25—29 v. de 25 à 29 ans					30—34 v. de 30 à 34 ans					35—39 v. de 35 à 39 ans				
Yhteensä. Total.	erottettuja tai hyjättäviä. divorcés ou aban- donnés.	leskiä. veuves.	naimisissa. femmes mariées.	naimatonnia. célibataires.	Yhteensä. Total.	erottettuja tai hyjättäviä. divorcés ou aban- donnés.	leskiä. veuves.	naimisissa. femmes mariées.	naimatonnia. célibataires.	Yhteensä. Total.	erottettuja tai hyjättäviä. divorcés ou aban- donnés.	leskiä. veuves.	naimisissa. femmes mariées.	naimatonnia. célibataires.
177	14	10	38	115	135	16	24	44	51	118	6	25	35	51
146	6	9	19	112	60	1	3	6	56	2	—	2	5	16
105	1	3	9	92	2	1	1	—	—	3	—	—	3	2
6	1	1	2	2	2	1	1	—	—	2	—	—	3	2
434	22	23	68	321	315	24	55	79	157	1	—	—	99	107
2	—	—	1	1	1	—	—	—	1	2	—	—	1	2
3	—	1	2	—	13	1	2	4	6	4	—	4	11	4
439	22	24	71	322	329	25	57	83	164	113	18	50	111	113

Taulu 6. (Jatk.). Yötyöntekijättäret ryhmitet-

Tab. 6. (Suite). Répartition des travailleuses de

Teollisuus. <i>Industries.</i>	40—44 v. <i>de 40 à 44 ans</i>					45—49 v. <i>de 45 à 49 ans</i>					50— <i>de 50 à</i>		
	naimatonnia, <i>célibataires.</i>	naimisissa, <i>femmes mariées.</i>	leskiä, <i>veuves.</i>	erottett. tai hylj- <i>divorcées ou aban-</i> <i>données.</i>	Yhteensä <i>Total.</i>	naimatonnia, <i>célibataires.</i>	naimisissa, <i>femmes mariées.</i>	leskiä, <i>veuves.</i>	erottett. tai hylj- <i>divorcées ou aban-</i> <i>données.</i>	Yhteensä <i>Total.</i>	naimatonnia, <i>célibataires.</i>	naimisissa, <i>femmes mariées.</i>	leskiä, <i>veuves.</i>
Sahateollisuus <i>Scieries.</i>	24	31	28	3	86	14	32	31	2	79	6	7	14
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier.</i>	26	22	14	3	65	15	12	22	5	54	2	8	13
Kutomateollisuus <i>Industrie textile.</i>	5	1	1	—	7	5	1	1	2	9	—	—	—
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines.</i>	—	2	1	—	3	—	1	—	—	1	—	—	—
Yhteensä — <i>Total</i>	55	56	44	6	161	34	46	54	9	143	8	15	27
Kirjapainoja <i>Imprimeries.</i>	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kylpylaitoksia <i>Bains.</i>	5	7	3	1	16	10	3	10	1	24	2	4	7
Kaikki yhteensä — <i>Total</i>	60	63	48	7	178	44	49	64	10	167	10	19	34

1) Näistä 1, joka ei ole maininnut ikäänsä.

2) » 3, jotka eivät ole maininneet ikäänsä.

3) » 2, » » » » »

4) » 1, joka ei ole maininnut »

tyinä teollisuushaaran, sivilisäädyn ja ijän mukaan.

nuit par industries, par état civil et par âge.

54 v. 54 ans		55—59 v. de 55 à 59 ans					60 v. ja yli sen 60 ans et au-dessus.					Yhteensä Nombre total					
Yhteensä. Total.		erotett. tai hylj. divorcées ou abandonnées.	leskiä. veuves.	naimisissa. femmes mariées.	naimatonnia. célibataires.	Yhteensä. Total.	Yhteensä. Total.		erotett. tai hylj. divorcées ou abandonnées.	leskiä. veuves.	naimisissa. femmes mariées.	naimatonnia. célibataires.	Yhteensä. Total.	erotett. tai hylj. divorcées ou abandonnées.	leskiä. veuves.	naimisissa. femmes mariées.	naimatonnia. célibataires.
—	27	7	4	16	—	27	2	1	5	—	8	683	251	151	49	1,184	
2	25	5	1	9	—	15	2	1	1	—	4	¹⁾ 544	151	²⁾ 125	29	849	
—	—	—	—	3	—	3	—	—	2	—	2	462	34	15	6	517	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	9	3	2	41	
2	52	12	5	28	—	45	4	2	8	—	14	1,716	445	294	86	2,541	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	2	1	—	18	
—	13	—	1	2	—	3	1	—	2	—	3	31	³⁾ 34	⁴⁾ 32	3	100	
2	65	12	6	30	—	48	5	2	10	—	17	1,762	481	327	89	2,659	

Taulu 7. Yötyöntekijättärien sivistys-
Tab. 7. Degré d'instruction et métier

Teollisuus, jossa työntekijätär nykyään työskentelee. <i>Industrie où les travailleuses sont occupées actuellement.</i>	Sivistyskanta. — Degré d'instruction des travailleuses.						
	Käynyt ylemmässä kansakoulussa <i>Nombre de travailleuses ayant fréquenté l'école primaire supérieure.</i>					Ei käynyt ylemmässä kansakoulussa. <i>Nombre des travailleuses n'ayant pas fréquenté l'école primaire supérieure.</i>	Yhteensä puhtaita yötyöntekijättäriä. <i>Nombre total des travailleuses sur lesquelles a porté l'enquête.</i>
	1:n luokan. <i>une classe.</i>	2 luokkaa. <i>2 classes.</i>	3 luokkaa. <i>3 classes.</i>	4 luokkaa. <i>4 classes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>		
Sahateollisuus							
<i>Scieries</i>	65	¹⁾ 82	71	115	333	²⁾ 799	³⁾ 1 134
Paperiteollisuus							
<i>Industrie du papier</i>	35	⁴⁾ 68	43	⁵⁾ 87	233	616	849
Kutomateollisuus							
<i>Industrie textile</i>	32	49	49	⁶⁾ 115	245	⁷⁾ 272	517
Muu tehdasteollisuus							
<i>Autres usines</i>	4	1	6	5	16	25	41
Yhteensä — Total	136	200	169	322	827	1 712	2 541
Kirjapainoja							
<i>Imprimeries</i>	—	⁸⁾ 1	—	17	18	—	18
Kylpylaitoksia							
<i>Bains</i>	3	⁹⁾ 8	4	¹⁰⁾ 8	23	77	100
Kaikki yhteensä — Total	139	209	173	347	868	1 789	2 659

¹⁾ Näistä 1 käynyt 3 lk. yhteiskoulua. — ²⁾ Näistä 1 käynyt lisäksi karjako-, 2 tarhatyössä; 1 tukkitöissä. — ³⁾ Näistä 1 lastaaja. — ⁴⁾ Näistä yksi 2 lk. yhteiskoulua. — ⁵⁾ Näistä ⁶⁾ Näistä 1 sitäpaitsi käynyt puutarhakoulua; 2 kansanopistoa. — ⁷⁾ Näistä 1 käynyt 2 v. 1 käynyt tyttökoulua. — ⁸⁾ 1 käynyt läpi tyttökoulun. — ⁹⁾ Näistä 2 ollut siivoojina.

kanta ja aikaisempi ammatti.

antérieur des travailleuses de nuit.

Aikaisempi ammatti. — <i>Métier antérieur des travailleuses.</i>											
Yhteensä puhuteltuja yötyöntekijätärä. <i>Nombre total des travailleu- ses sur lesquelles a porté l'enquête.</i>	Ei mitään ammattia. <i>Point de métier antérieur.</i>	Yhteensä työnt., jolla on ollut aikaisem. ammatti. <i>Total des travailleuses ayant eu un métier antérieur.</i>	Muu ammatti. <i>Autre métier.</i>	Kirjansitoja. <i>Relieuse.</i>	Leipoja. <i>Boulangère.</i>	Pesijätär ja silitäjä. <i>Blanchisseuse, repasseuse.</i>	Ompelijä. <i>Couturière.</i>	Palvelija. <i>Domestique.</i>	Kauppa. <i>Commerce.</i>	Maanviljelys- ja meijeri- talous. <i>Agriculture, laitages.</i>	Muu teollisuusammatti. <i>Autre métier industriel.</i>
1 134	609	525	⁵⁾ 8	—	5	8	8	349	2	⁴⁾ 73	72
849	362	487	⁹⁾ 6	—	—	1	2	260	—	⁸⁾ 63	155
517	159	358	—	3	2	3	12	263	2	22	51
41	21	20	—	—	—	—	—	9	1	—	10
2 541	1 151	1 390	14	3	7	12	22	881	5	158	288
18	13	5	—	—	—	—	1	1	1	—	2
100	49	51	¹⁵⁾ 4	—	—	4	2	32	1	2	6
2 659	1 213	1 446	18	3	7	16	25	914	7	160	296

kuuromykkäkoulua. — ³⁾ Näistä 2:den koulunkäyntiä ei ole ilmoitettu. — ⁴⁾ Näistä 1 puu-
yksi 2 lk. yhteiskoulua. — ⁸⁾ Näistä kaksi puutarhatyössä. — ⁹⁾ Näistä 2 kutojaa; 1 siivooja.
meijerikoulua; 1 kangaskoulun; 1 kansanopistoa. — ¹²⁾ Käynyt läpi tyttökoulun. — ¹³⁾ Näistä

Taulu 8. Isän ammatti.
Tab. 8. Profession du père.

	Teollisuus. Industrie.		Maanviljelys. Agriculture.				Käsityöammatti. Petite industrie.	Työmiehen. Ouvrier.		Muu ammatti. Autre profession.	Työmiehen. Ouvrier.	Ammatti ilmoittamatta. Métier non mentionné.	Ei ole isää. Point de père légitime.	Kaikki yhteensä. Somme totale.
	Sama teollisuus, jota työntekijät itse harjoittaa. Même industrie ou métier que celui de l'ouvrière.	Muu teollisuus. Autre industrie.	Yhteensä. Total.	Tilallinen. Paysan.	Torppari. Tenancier.	Maatyöntekijä. Travailleur agricole.	Yhteensä. Total.							
Yötyöntekijätätären oma ammatti. Métier de l'ouvrière elle-même.														
Sahateollisuus. Scieries	192	86	278	100	70	182	352	—	63	—	256	50	35	1 134
Paperiteollisuus. Industrie du papier	20	57	77	75	63	178	316	17	58	17	243	12	26	849
Kutomateollisuus. Industrie textile	1	31	32	21	71	27	119	—	22	—	227	5	20	517
Muu tehdasteollisuus. Autres usines	—	4	4	3	1	—	4	2	3	1	24	—	2	41
Yhteensä — Total	213	128	341	199	205	387	791	7	146	18	750	67	83	2 541
Kirjapainoja. Imprimeries	—	—	—	—	1	—	1	—	3	—	6	1	1	18
Kylpylaitoksia Bains	—	3	3	6	16	10	32	1	8	—	25	12	2	100
Kaikki yhteensä — Total	213	131	344	205	222	397	824	9	137	18	781	80	86	2 659

Taolu 9. Aviomiehen ammatti.
Tab. 9. Profession du mari.

	Teollisuus. Industrie.			Käsityöammatti. Petite industrie.				Maanviljelys. Agriculture.				Kauppa ja liikenne. Commerce et communications.	Palvelija. Domestique.	Kirvesmies. Charpentier.	Muu ammatti. Autre profession.	»Työmies.» »Ouvrier.»	Ammatti ilmoittamatta. Métier non mentionné.	Kaikki yhteensä. Somme totale.
	Sama teollisuus, jota työntekijät itse harjoittaa. Même industrie ou métier que celui de l'ouvrière.	Muu teollisuus. Autre industrie.	Yhteensä. Total.		Tilallinen. Paysan.	Torppari. Tenancier.	Maatyöntekijä. Travailleur agricole.	Yhteensä. Total.										
Yötyöntekijätään oma ammatti. Métier de l'ouvrière elle-même.																		
Sahateollisuus Scieries	185	32	217	36	6	2	17	25				1	5	5	32	77	53	451
Paperiteollisuus Industrie du papier	43	72	115	46	3	3	14	20				1	8	10	9	67	29	305
Kutomateollisuus Industrie textile	1	7	8	7	4	1	4	9						2	3	17	9	55
Muu tehdasteollisuus Autres usines	—	2	2	2	—	—	—	—				—	—	—	—	6	4	14
Yhteensä — Total	229	113	342	91	13	6	35	54				2	13	17	44	167	95	825
Kirjapainoja Imprimeries	2	—	2	—	—	—	—	—				—	1	—	—	—	—	3
Kylpylaitoksia Bains	—	10	10	7	—	—	1	1				3	1	—	5	32	10	69
Kaikki yhteensä — Total	231	123	354	98	13	6	36	55				5	15	17	49	199	105	897

T a u l u 10. Yötyöntekijättärien terveydentila eri ikäkausina
 Tab. 10. *Etat sanitaire des travailleuses de nuit, réparties*

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Alle 20 v. <i>Au-dessous de 20 ans.</i>					20—29 v. <i>20—29 ans.</i>					30—39 v. <i>30—39 ans.</i>				
	hyvä. — bon.	valittava. — assez bon.	heikko. — délicat.	huono. — mauvais.	Yhteensä. — Total.	hyvä. — bon.	valittava. — assez bon.	heikko. — délicat.	huono. — mauvais.	Yhteensä. — Total.	hyvä. — bon.	valittava. — assez bon.	heikko. — délicat.	huono. — mauvais.	Yhteensä. — Total.
Sahateollisuus															
<i>Scieries</i>	145	47	13	6 ¹⁾	214	263	94	46	30	433	129	79	30	22	260
Paperiteollisuus															
<i>Industrie du papier</i>	71	8	5	2	86	204	94	45	18	361	129	57	29	20	235
Kutomateollisuus															
<i>Industrie textile</i>	42	24	9	3	78	171	79	65	20	335	26	23	25	9	83
Muu tehdasteollisuus															
<i>Autres usines</i>	12	2	—	—	14	10	5	—	1	16	3	4	—	—	7
Yhteensä — Total	270	81	27	11	392	648	272	156	69	1 145	287	163	84	51	585
Kirjapainoja															
<i>Imprimeries</i>	4	2	—	—	6	4	3	—	—	7	4	—	—	—	4
Kylpylaitoksia															
<i>Bains</i>	—	1	—	—	1	4	1	—	—	5	13	11	4	1 ²⁾	32
Kaikki yhteensä — Total	274	81	27	11	399	656	276	156	69	1 157	304	174	88	52	621

¹⁾ Näistä 3 henkilön terveydentilaa ei ole ilmoitettu.

²⁾ » 3 » » » » »

³⁾ » 1 » » » » »

ja eri ammateissa heidän omien ilmoitustensa mukaan.

par âge et par métier, d'après leurs propres indications.

40—49 v. 40—49 ans.					50—59 v. 50—59 ans.					60 v. ja yli sen. 60 ans et au-dessus.					Yhteensä yötyöntekijättäriä. Total des travailleuses de nuit.					
hyvä. — bon.	välttävä. — assez bon.	heikko. — délicat.	huono. — mauvais.	Yhteensä. — Total.	hyvä. — bon.	välttävä. — assez bon.	heikko. — délicat.	huono. — mauvais.	Yhteensä. — Total.	hyvä. — bon.	välttävä. — assez bon.	heikko. — délicat.	huono. — mauvais.	Yhteensä. — Total.	Ei ilmoittaneet ikkinsä. Age non indiqué.					
66	64	22	13	165	20	17	12	5	54	5	2	—	1	8	628	303	123	77	—	1 134
58	27	14	20	119	27	6	3	4	40	2	1	1	—	4	491	193	97	64	4	849
9	3	4	—	16	1	1	1	—	3	1	1	—	—	2	250	131	104	32	—	517
2	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	13	—	1	—	41
135	96	40	33	304	48	24	16	9	97	8	4	1	1	14	1 396	640	324	174	4	2 541
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	5	—	—	—	18
17	11	7	4 ³⁾	40	5	3	1	6 ³⁾	16	1	—	—	1	3 ³⁾	40	27	12	12	3	100
153	107	47	37	345	53	27	17	15	113	9	4	1	2	17	1 449	672	336	186	7	2 659

Taulu 11. Työntekijätärissä ilmenevät

Tab. 11. Maladies des travailleuses de

Teollisuus. Industries.	Työntekijätärät, Nombre de				
	Yleistä heikkoutta ja hermostumista. Faiblesse générale et nervosité.	Kehkotautia tai muuta tuberkuloosia. Phthisie pulmonaire ou autre tuberculose.	Muita keuhko- ja kurkku- tautia. Autres maladies des pou- mons et de la gorge.	Ruuhautautautia (luuvuoto). Rhumatismes.	Sydäntautia. Maladies du coeur.
Sahateollisuus					
<i>Scieries</i>	110	10	14	30	11
Paperiteollisuus					
<i>Industrie du papier</i>	94	9	²⁾ 30	28	8
Kutomateollisuus					
<i>Industrie textile</i>	90	5	4	12	6
Muu teollisuus					
<i>Autres usines</i>	1	—	—	1	—
Yhteensä — Total	295	24	48	71	25
Kirjapainoja					
<i>Imprimeries</i>	2	—	—	—	—
Kylpylaitoksia					
<i>Bains</i>	14	—	—	10	3
Kaikki yhteensä — Total	311	24	48	81	28

¹⁾ Naistä 1, jolla on ruusu jaloissa; 1, jolla on tulehdus kädessä.

²⁾ » 13, joilla on heikko rinta.

³⁾ » 1 sappikivitauti.

taudit, heidän omien ilmoitustensa mukaan.
nuit, d'après les indications de celles-ci.

jotka ovat ilmoittaneet sairastavansa travailleuses ayant indiqué qu'elles souffrent de										Yhteensä yhteensä, yö- työntekijättä. Nombre total de travailleuses de nuit sur lesquelles a porté l'enquête.	Yhteensä työntekijättä, jotka ovat ilmoittaneet sa- rastavansa jotakin tautia. Nombre total des travail- leuses malades.
Typaturman seurauksia. Suites d'accidents.	Muita tautia. Autres maladies.	Naistauteja. Maladies de femmes.	Kipeä jalat seisoessa. Pieds malades parce que l'ouvrière travaille debout.	Ihotumia kasissa. Mains atteintes de maladies éruptives de la peau.	Korvatautia. Maladies des oreilles.	Silmätautia. Maladies des yeux.	Vatsa- tai suolitautia. Maladies du canal digestif.	Munuaisautia. Maladies des reins.			
9	1) 46	9	2	—	2	6	68	4		1 134	321
8	35	5	9	1	2	7	50	1		849	287
1	34	3	2	—	—	3	44	—		517	204
—	—	—	—	—	—	—	2	—		41	4
18	115	17	13	1	4	16	164	5		2 541	816
—	—	—	—	—	—	—	2	—		18	4
1	2	2	—	—	—	2	—	1		100	35
19	117	19	13	1	4	18	166	6		2 659	855

Taulu 12. Yötyöntekijättärien asumusolot
 Tab. 12. Logis et repos des travailleuses

Teollisuus. Industries.	Työntekijät- taria, Nombre de tra- vailleuses		Makuuhuoneessa Dans la chambre à coucher									
	joilla on oma koti. ayant un domicile à elles.	jotka asuvat vieraiden luona. logéant chez des personnes étrangères.	1 henkilö. — 1 personne.	2 henkilöä. — 2 personnes.	3 henkilöä. — 3 personnes.	4 henkilöä. — 4 personnes.	5 henkilöä. — 5 personnes.	6 henkilöä. — 6 personnes.	7 henkilöä. — 7 personnes.	8 henkilöä. — 8 personnes.	9 henkilöä. — 9 personnes.	10 henkilöä. — 10 personnes.
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	864	268	79	143	199	179	158	150	78	64	28	16
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	557	292	44	119	175	134	120	83	52	45	24	19
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	348	169	43	106	97	106	63	57	22	10	9	3
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	25	16	1	8	8	15	3	3	1	1	1	—
Yhteensä — <i>Total</i>	1 794	745	167	376	479	434	344	293	153	120	62	38
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	18	—	3	5	4	5	1	—	—	—	—	—
Kylpylaitoksia. <i>Bains</i>	76	16	2	30	25	13	11	4	3	2	2	—
Kaikki yht. — <i>Total</i>	1 888	²⁾ 761	172	411	508	452	356	297	156	122	64	38

¹⁾ Näistä 4, joiden makuuhuoneessa asuu 13 henk.; 1 samoin 14 henk.; 3 samoin 15 moin 22 henkilöä.

²⁾ 10 naista ei ole maininnut mitään asumusoloistaan.

ja lepo, heidän omien ilmoitustensa mukaan.

de nuit, d'après leurs propres indications.

a s u n logent		Työntekijättäriä, jotka, oltuaan yötyössä, nukkuvat päivällä <i>Nombre de travailleuses qui, ayant terminé le travail de nuit, dorment pendant la journée</i>														Yhteensä puhuteltuja yötyön- tehtijättäriä. <i>Nombre total de travailleuses sur lesquelles a porté l'enquête.</i>	
11 henkilöä. — 11 personnes.	12 henkilöä tai useamp. <i>12 personnes ou davantage.</i>	Yhteensä kysymyksen vastanneita. <i>Nombre total d'ouvrières ayant donné des réponses.</i>	Kysymykseen ei ole vastannut. <i>N'ayant pas répondu.</i>	1 tuntia. — 1 heure.	2 tuntia. — 2 heures.	3 tuntia. — 3 heures.	4 tuntia. — 4 heures.	5 tuntia. — 5 heures.	6 tuntia. — 6 heures.	7 tuntia. — 7 heures.	8 tuntia. — 8 heures.	9 tuntia. — 9 heures.	10 tuntia. — 10 heures.	Yhteensä kysymyksen vastanneita. <i>Ayant répondu.</i>	Kysymykseen ei ole vastannut. <i>N'ayant pas répondu.</i>	11 henkilöä. — 11 personnes.	12 henkilöä tai useamp. <i>12 personnes ou davantage.</i>
18	17	1 129	5	3	67	142	185	261	227	122	71	28	12	1 118	16	1 134	
17	14	846	3	4	59	99	189	231	154	56	41	6	5	844	5	849	
1	—	517	—	3	17	37	73	113	95	90	57	12	6	503	14	517	
—	—	41	—	—	—	—	—	14	13	7	4	1	—	39	2	41	
36	31	2 533	8	10	143	278	447	619	489	275	173	47	23	2 504	37	2 541	
—	—	18	—	2	3	1	—	3	2	1	6	—	—	18	—	18	
—	—	92	8	—	—	—	5	19	27	27	13	1	—	92	8	100	
36	31	2 643	16	12	146	279	452	641	518	303	192	48	23	2 614	45	2 659	

enk.; 1 samoin 16 henk.; 1 samoin 17 henk.; 1 samoin 19 henk.; 1 samoin 20 henk.; 1 sa-

Taulu 13. Naimisissa olevien yötyön-
Tab. 13. Situation économique et

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Naimisissa olevia						
	joiden miehet ovat <i>dont les maris sont</i>					jotka eivät ole kysymyksiin vastanneet. <i>n'ayant pas répondu.</i>	Yhteensä puhuteltuja vaimoja. <i>Total des travaillouses maries interrog. es.</i>
	työkykyisiä ja raitaita. <i>travailleurs et sobres.</i>	viinaan meneviä. <i>ivrognes.</i>	kivoloisia. <i>mabafis.</i>	työhön kykenemättömiä. <i>infirmes.</i>	vaimonsa jättäneitä. <i>évadés.</i>		
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	157	¹⁾ 32	34	¹⁾ 19	49	7	298
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	88	⁴⁾ 12	29	15	26	8	178
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	26	2	6	—	6	—	40
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	4	2	1	2	2	—	11
Yhteensä — <i>Total</i>	275	48	70	36	83	15	527
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	2	—	—	—	—	—	2
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	13	5	10	3	6	—	37
Kaikki yhteensä — <i>Total</i>	290	53	80	39	89	15	566

¹⁾ Näistä yhden mies vankilassa.

²⁾ » 3, jotka saavat 35 mk.; 1 — 36 mk.; 1 — 39 mk.; 1 — 46 mk.; 1 — 48 mk.

³⁾ » 7, jotka eivät ole vastanneet kysymykseen.

⁴⁾ » yhden mies vankilassa.

⁵⁾ Antaa 55 mk.

⁶⁾ Näistä 3 ei ole vastannut kysymykseen.

tekijättärien taloudelliset ja kotisuhteet.
famille des travailleuses de nuit.

yötyöntekijättäriä — *Nombre des travailleuses mariées*

joiden miehillä on (miehet ovat) <i>dont les maris</i>				jotka eivät ole kysymykseen vastanneet. <i>n'ayant pas répondu.</i>	Yhteensä puhuteltuja vaimoja. <i>Total des travailleuses mariées interrogées.</i>	jotka saavat miehiltään ja lapsiltaan viikossa vuokraan ja taloustarpeisiin <i>recevant de leur mari ou de leurs enfants une somme hebdomadaire de</i>							Yhteensä puhuteltuja vaimoja. <i>Total des travailleuses mariées interrogées.</i>
työtä ympäri vuoden. <i>ont un travail régulier pen- dant toute l'année.</i>	työtä vain osan vuotta. <i>n'ont du travail que pendant une partie de l'année.</i>	työhön kykenemättömyiltä. <i>sont infirmes.</i>	vaimonsa jättäneet. <i>se sont évadés.</i>			ei mitään. <i>0 fr. 00.</i>	—5 mk. <i>entre 0 et 5 fr.</i>	5–10 mk. <i>de 5 à 10 fr.</i>	10–15 mk. <i>de 10 à 15 fr.</i>	15–20 mk. <i>15 à 20 fr.</i>	20–30 mk. <i>de 20 à 30 fr.</i>	eri paljo, työansion mukaan. <i>grandeur variable.</i>	
108	¹⁾ 115	¹⁾ 19	49	7	298	¹⁾ 73	17	27	45	63	²⁾ 65	1	³⁾ 298
72	⁴⁾ 57	15	26	8	178	⁴⁾ 55	10	19	30	38	17	9	178
11	23	—	6	—	40	8	—	7	3	4	10	8	40
1	6	2	2	—	11	7	1	1	—	—	—	2	11
192	201	36	83	15	527	143	28	54	78	105	92	20	527
2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	⁵⁾ 1	1	2
9	19	3	6	—	37	18	2	6	—	5	1	10	⁶⁾ 40
203	220	39	89	15	566	156	30	60	78	110	94	31	569

Taulu 14. Yötyöntekijätarien elatusvelvollisuudet heidän omien ilmoitustensa mukaan.

Tab. 14. Nombre des personnes devant être nourries par les travailleurs de nuit (indications fournies par celles-ci).

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Yksinäisiä yöntekijättäriä (naimattomia, leskiä, hyljättäviä ja erossa eläviä) joilla on kokonaan elättettävänä <i>Travailleuses seules (non mariées, veuves, abandonnées, divorcées) ayant à elles seules à nourrir</i>							Yksinäisiä yöntekijättäriä (naimattomia, leskiä, hyljättäviä ja erossa eläviä) jotka ottavat osaa alla olevan henkilötyön elättämiseen <i>Travailleuses seules devant contribuer à nourrir</i>							Yhteensä elätettäviä. <i>Total des personnes à nourrir.</i>	Yhteensä elätettäviä. <i>Total des personnes à nourrir.</i>
	2 henkilöä. <i>2 personnes.</i>	3 h. 3 p.	4 h. 4 p.	5 h. 5 p.	6 h. 6 p.	7 h. 7 p.	Yhteensä yöntekijättäriä. <i>Total de ces travailleuses.</i>									
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	166	97	48	18	3	2	334	33	14	8	5	—	—	1) 12	72	258
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	131	2) 72	40	14	8	1	266	29	49	8	9	5	—	3) 1	101	321
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	59	21	9	1	—	—	90	49	22	1	—	—	—	4) 1	73	176
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	5	1	1	—	—	—	7	—	—	1	—	—	—	—	1	4
Yhteensä — <i>Total</i>	361	191	98	33	11	3	697	111	85	18	14	5	14	247	759	
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	5	1	—	—	—	—	6	—	2) 2	—	—	—	—	1	3	13
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	16	12	2	3	—	1	34	1	1	—	—	—	—	—	2	5
Kaikki yhteensä — <i>Total</i>	382	204	100	36	11	4	737	112	88	18	14	5	15	252	777	

1) Näistä 5, jotka ottavat osaa 8 hengen elättämiseen ja 2, jotka ottavat osaa 9 hengen elättämiseen. — 2) Näistä 1 saa kunnalta 12 mk. —

3) Ottaa osaa 9 hengen elättämiseen. — 4) Ottaa osaa 8 hengen elättämiseen. — 5) Nämä 2 ottavat osaa myös veljiensä elättämiseen, joiden lukumäärä ei ole ilmoitettu.

Taulu 14. (Jatk.) Yötyöntekijättärien elatusvelvollisuudet heidän omien ilmoitustensa mukaan.
 Tab. 14. (Suite). Nombre des personnes devant être nourries par les travailleuses de nuit.
 (Indications fournies par celles-ci).

Teollisuus. Industries.	Naimisissa olevia työntekijättäriä, jotka ottavat osaa alla olevan perheenjäsenten luku- määrän elättämiseen. <i>Travailleuses mariées devant contribuer à la subsistance du nombre suivant de membres de famille</i>								Naimisissa olevia työntekijättäriä, joilla on pääasiallisesti yksin elättettävänä <i>Travailleuses mariées devant pourvoir à la subsistance de</i>						Yhteensä elätettäviä. <i>Total des personnes à nourrir.</i>	Yhteensä puhuteltuja yö- työntekijättäriä. <i>Total des travailleuses sur lesquelles a porté l'enquête.</i>		
	2 henkilöä. 2 personnes.	3 h. 3 p.	4 h. 4 p.	5 h. 5 p.	6 h. 6 p.	7 h. 7 p.	8 h. 8 p.	9 h. 9 p.	Yhteensä työntekijätt. <i>Total de ces travailleuses.</i>	3 h. 3 p.	4 h. 3 p.	5 h. 5 p.	6 h. 6 p.	7 h. 7 p.	Yhteensä työntekijätt. <i>Total de ces travailleuses.</i>	474	4) 1,134	
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	64	34	1) 36	33	24	19	3	2) 3	216	868	10	9	9	5	2	35	120	849
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	29	30	21	16	15	6	3	2	122	490	7	6	7	3	1	27	100	517
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	11	11	5	—	1	1	2	1	32	113	—	2	—	—	2	4	6	41
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	2	3	—	—	—	—	—	—	5	13	2	1	—	1	—	4	12	2,541
Yhteensä — Total	106	78	62	49	40	26	8	6	375	1,484	19	18	16	9	5	68	238	1,151
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	—	—	1	1	—	—	—	—	2	9	—	—	—	—	—	—	—	7
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	10	7	2	5	4	1	1	2	32	131	1	—	1	—	2	6	30	100
Kaikkii yhteensä — Total	116	85	65	55	44	27	9	8	409	1,624	20	18	17	9	5	70	244	1,188
																		2,659

1) Näistä 1 ottaa osaa sisariensa elättämiseen, joiden lukua ei ole mainittu. — 2) Näistä 1 ottaa osaa 10 henkilön elättämiseen. — 3) Näistä 1:n mies vankilassa. — 4) Näistä 3 naista, jotka eivät ole vastanneet kysymykseen. — 5) Ottavat osaa 11 henkilön elättämiseen.

Taulu 15. Yötyöntekijät-
Tab. 15. Nombre d'accouche-

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Vaimot ja lesket, jotka ovat synnyttäneet allamainitun lukumäärän lapsia: <i>Nombre de travailleuses mariées ou veuves ayant eu le nombre suivant d'accouchements</i>											
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	¹⁾ 70	²⁾ 66	64	46	52	20	30	17	7	10	4	1
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	53	38	47	33	28	22	15	12	7	9	3	⁴⁾ 2
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	16	9	4	—	4	4	1	1	2	1	—	1
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	4	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä — Total	143	115	117	81	86	46	46	30	16	20	7	4
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	11	7	10	6	10	6	2	6	1	2	—	—
Kaikki yht. — Total	154	123	128	87	96	52	48	36	17	22	7	4

¹⁾ Naistä 5 avioutonta. — ²⁾ Naistä 1 aviuton. — ³⁾ Naistä 1 on synnyttänyt 6

tärien lastensynnytykset.

ments parmi les travailleuses de nuit.

Yhteensä Nombre total				Naimattomia naisia, jotka ovat synnyttäneet Nombre de travailleuses non ma- riées ayant eu le nombre sui- vant d'accouchements					Yhteensä Nombre total			
naimetta äitejä, de mères mariées.	lapsia d'enfants.			1 l.	2 l.	3 l.	4 l.	5 l.	naimattomia äitejä, de mères non mariées.	lapsia d'enfants		
	elossa. vivants.	kuol- leita. morts.	Yhteensä Total.	1.	2.	3.	4.	5.		elossa. vivants.	kuol- leita. morts.	Yhteensä Total.
387	1,121	402	1,523	117	43	14	5	³⁾ 4	183	240	46	286
269	743	343	1,086	111	30	12	3	1	157	194	30	224
43	102	43	145	39	7	3	1	—	50	46	20	66
12	16	16	32	1	1	—	—	—	2	3	—	3
711	1,982	804	2,786	268	81	29	9	5	392	483	96	579
2	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	175	81	256	10	3	—	3	1	17	29	4	33
774	2,162	885	3,047	278	84	29	12	6	409	512	100	612

lasta. — ⁴⁾ Näistä 1 synnyttänyt 13 lasta.

Taulu 16. Yötyön-
Tab. 16. Enfants des

Teollisuus. Industries.	Naineita äitejä, vaimoja ja leskiä, joilla on luonaan <i>Femmes mariées (épouses ou veuves) ayant chez elles</i>										Yhteensä <i>Somme totale</i>			
	15 v. nuorempia tai työhön kykenemättömiä lapsia <i>le nombre suivant d'enfants au- dessous de 15 ans, ou d'en- fants infirmes.</i>						15 v. vanhempia lapsia <i>le nombre suivant d'enfants au- dessus de 15 ans.</i>				naineita äitejä, joilla on lapsia elossa. <i>de mères ayant des enfants vivants.</i>	kotona olevien lasten luku- määrä. <i>d'enfants logeant à la maison.</i>	kotoa poissa olevien lasten lukumäärä. <i>d'enfants logeant hors de la maison.</i>	Yhteensä elossa olevien lasten lukumäärä. <i>Nombre total d'enfants.</i>
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	1.	2.	3.	4.				
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	100	89	¹⁾ 61	33	²⁾ 17	³⁾ 7	60	13	12	1	368	⁴⁾ 849	⁵⁾ 279	1,128
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	⁶⁾ 70	62	46	22	11	⁷⁾ 6	⁸⁾ 38	12	3	—	258	585	160	745
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	19	6	2	1	2	2	5	2	—	1	41	76	26	102
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	4	2	2	—	—	—	1	—	—	—	9	15	1	16
Yhteensä — <i>Total</i>	193	159	111	56	30	15	104	27	15	2	676	1,525	466	1,991
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2	5	—	5
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	17	6	7	5	1	¹⁰⁾ 4	10	8	3	¹¹⁾ 2	57	146	29	175
Kaikki yht. — <i>Total</i>	210	165	119	61	31	19	114	36	18	4	735	1,676	495	2,171

¹⁾ Näistä 5 lasta miehen edellisestä avioliitosta. — ²⁾ Näistä 2 lasta miehen edellisestä liitosta. — ³⁾ Näistä 5 lasta kunnan hoidossa; 4 lasta alle 15 vuoden, jotka ovat poissa kotoa. — tona. — ⁴⁾ Näistä 1 miehen edellisestä avioliitosta. — ⁵⁾ Näistä 1 hoidettavana kasvatuslaitok-

tekijättärien lapset.

travailleuses de nuit.

Naimattomia äitejä, joilla on Mères non mariées												Yhteensä Somme totale			
luonaan lapsia ayant le nombre suivant d'enfants chez elles							lapsia sukulaisten tai vieraiden hoidossa tai luona ayant le nombre suivant d'enfants soignés chez des parents ou d'autres personnes					naimattomia äitejä, joilla on lapsia elossa. des mères non mariées ayant des enfants vivants.	kotona olevien lasten luku- määrä. des enfants logeant chez la mère.	kotona poissa olevien lasten lukumäärä. des enfants ne logeant pas chez la mère.	Yhteensä aviottomien las- ten lukumäärä. Nombre total d'enfants ille- gitimes.
alle 1 vuoden. au-dessous d'un an.	1—15 v. ikäisiä dans l'âge entre 1 et 15 ans				15 v. van- hempiä au-dessus de 15 ans		alle 1 vuoden. au-dessous d'un an.	1—12 v. ikäi- siä dans l'âge entre 1 et 12 ans.		12 v. van- hempiä au-dessus de 12 ans					
	1.	2.	3.	4.	1.	2.		1.	2.	1.	2.				
15	69	25	3	1	14	—	4	25	5	3	—	167	161	79	240
11	72	19	6	—	14	—	—	⁹⁾ 24	1	3	—	137	153	41	194
1	20	1	1	—	—	—	9	5	1	1	—	40	26	20	46
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	3
28	161	46	10	1	28	—	13	54	7	7	—	346	343	140	483
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	3	1	—	6	—	—	2	—	—	—	15	19	10	29
28	165	49	11	1	34	—	13	56	7	7	—	361	362	150	512

avioliitosta. — ³⁾ Näistä 3, joilla on 7 lasta kotona. — ⁴⁾ Näistä 7 lasta miehen edellisestä avio-⁶⁾ Näistä 1 miehen edellisestä avioliitosta. — ⁷⁾ Näistä 1, jolla on 7 lasta; 1, jolla on 8 lasta ko-sessä. — ¹⁰⁾ Näistä 3:lla kotona 7 lasta. — ¹¹⁾ Näistä 1:ellä kotona 5 lasta.

Taulu 17. Yötyöntekijättärien seitsemää vuotta

Tab. 17. Personnes qui soignent les enfants des travail-

Teollisuus. <i>Industries.</i>	Vuotta nuorempien lasten lukumäärä, joita äidin työssä ollessa hoitaa <i>Nombre d'enfants au-dessous de 1 an qui pendant le travail de la mère sont soignés</i>			
	12 v. vuoremp pi sisar tai veli. <i>par une sœur ou un frère au-dessous de 12 ans.</i>	12 v. vanhem- pi sisar tai täysi-ikäinen sukulainen. <i>par une sœur au-dessus de 12 ans, ou un parent adulte.</i>	palvelijatar tai muu vie- ras henkilö. <i>par une do- mestique ou autre personne étrangère.</i>	Yhteensä 1 vuotta nuo- rempia lapsia. <i>Total des en- fants au-des- sous d'un an.</i>
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	1	17	8	26
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	2	10	12	24
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	—	1	—	1
Muu tehdasteollisuus <i>Autres usines</i>	—	1	—	1
Yhteensä — <i>Total</i>	3	29	20	52
Kirjapainoja <i>Imprimeries</i>	—	—	—	—
Kylpylaitoksia <i>Bains</i>	—	2	—	2
Kaikki yhteensä — <i>Total</i>	3	31	20	54

nuorempien lasten hoito äidin työssä ollessa.

leuses de nuit, pendant le travail industriel des mères.

1—7 v. ikäisten lasten lukumäärä, joita äidin työssä ollessa hoitaa <i>Nombre d'enfants entre 1 et 7 ans qui pendant le travail de la mère</i>					Äitien lukumäärä, joilla on luonaan 7 v. nuorempia lapsia. <i>Nombre de mères ayant chez elles des enfants au-dessous de 7 ans.</i>
12 v. nuorempi sisar tai veli. <i>sont soignés par une sœur ou un frère au-dessous de 12 ans.</i>	12 v. vanhempi sisar tai täysi-ikäinen sukulainen. <i>sont soignés par une sœur au-dessus de 12 ans, ou par un parent adulte.</i>	palvelijatar tai muu vieras henkilö. <i>sont soignés par une domestique ou autre personne étrangère.</i>	ei mitään hoitajaa. <i>ne sont soignés par personne.</i>	Yhteensä 1—7 vuoden ikäisiä lapsia. <i>Total des enfants entre 1 et 7 ans.</i>	
53	238	38	14	343	265
42	152	38	6	238	188
4	32	8	1	45	38
—	1	—	—	1	2
99	423	84	21	627	493
—	—	2	—	2	1
14	23	5	5	47	28
113	446	91	26	676	522

Taulu 18. Yötyöntekijättärien oma
Tab. 18. Opinion des travailleuses de

Teollisuus. Industries.	Yötyöntekijättärien lukumäärä, jotka Nombre de travailleuses											
	puoltavansa ehdottomasti yötyön kieltämisestä joko yksistään naisilta taikka molemmilta sukupuolilta pour l'interdiction catégorique du travail de nuit, soit pour les femmes seulement, soit pour les deux sexes				puoltavansa kieltöä ehdolla, että saavat päivätyötä pour l'interdiction, sous condition qu'on leur procurera du travail de jour				puoltavansa kieltöä ehdoilla, että yötyö kielletään yhtäaikaa miehiltäkin, muussa tapauksessa ei pour l'interdiction, sous condition d'une interdiction semblable pour les hommes			
	Yhteensä. Total.	leskiä, hyljittyjä, erossa, neures, abandonnées, divorces.	naimetta. marries.	naimatonnia. célibataires.	Yhteensä. Total.	leskiä, hyljittyjä, erossa, neures, abandonnées, divorces.	naimetta. marries.	naimatonnia. célibataires.	Yhteensä. Total.	leskiä, hyljittyjä, erossa, neures, abandonnées, divorces.	naimetta. marries.	naimatonnia. célibataires.
Sahateollisuus Scieries.	152	55	31	238	5	2	2	9	89	32	23	144
Paperiteollisuus Industrie du papier.	106	19	12	137	5	2	1	8	54	13	10	77
Kutomateollisuus Industrie textile.	86	7	2	95	27	—	—	27	125	6	4	135
Muu tehdasteollisuus Autres usines.	3	—	1	4	—	—	—	—	6	1	—	7
Yhteensä — Total	347	81	46	474	37	4	3	44	274	52	37	363

mielipide ehdotetusta yötyön kiellosta.

nuit sur le projet d'interdire ce travail.

tiedusteltaessa ovat ilmoittaneet <i>opinant elles-mêmes</i>												Kieläytyneet vastaa- masta <i>Nombre de travail- les ayant refusé de répondre</i>				Yhteensä puhuteltuja yötyöntekijättäriä <i>Nombre total de tra- vailleuses de nuit</i>			
tyytyvänsä yötyöhön ehdolla, että säädetään 8-tuntiset työvuorot <i>pour le travail de nuit, sous condition que la journée de 8 heures soit introduite</i>				vastustavansa kieltoa; tahtovat enemmän tehdä yötyötä kuin jäää työttömiksi <i>contre l'interdiction, désirant plutôt tra- vailler la nuit que manquer de travail</i>				Ei ole varmaa mieli- pidettä asiasta <i>qu'elles n'ont pas d'opi- nion bien arrêtée sur cette question</i>				Yhteensä. <i>Total.</i>				Yhteensä. <i>Total.</i>			
leskiä, hyljättyjä, erossa. <i>veuves, abandonnées, di- vorcées.</i>	naineita. <i>marées.</i>	naimattomia. <i>célibataires.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	leskiä, hyljättyjä, erossa. <i>veuves, abandonnées, di- vorcées.</i>	naineita. <i>marées.</i>	naimattomia. <i>célibataires.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	leskiä, hyljättyjä, erossa. <i>veuves, abandonnées, di- vorcées.</i>	naineita. <i>marées.</i>	naimattomia. <i>célibataires.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	leskiä, hyljättyjä, erossa. <i>veuves, abandonnées, di- vorcées.</i>	naineita. <i>marées.</i>	naimattomia. <i>célibataires.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	leskiä, hyljättyjä, erossa. <i>veuves, abandonnées, di- vorcées.</i>	naineita. <i>marées.</i>	naimattomia. <i>célibataires.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
29	4	6	39	378	143	131	652	26	13	6	45	4	2	1	7	683	251	200	1,134
143	32	37	212	199	75	88	362	36	10	5	51	1	—	1	2	544	151	154	849
74	1	—	75	110	18	13	141	40	2	2	44	—	—	—	—	462	34	21	517
—	—	—	—	12	8	4	24	6	—	—	6	—	—	—	—	27	9	5	41
246	37	43	326	699	244	236	1,179	108	25	13	146	5	2	2	9	1,716	445	380	2,541

Taulu 19. Yötyön lakkauttamisen mahdollisuus ja ehdotetun
 Tab. 19. Possibilité d'abolir le travail de nuit et conséquences
 (Indications)

Teollisuus. Industries.	Onko mahdollista lakkauttaa kaikki yötyö <i>Est-il possible d'abolir tout travail de nuit</i>				Onko mahdollista järjestää kaikki työnteko päiväajaksi klo 6 a. p. — 9 i. p. <i>Est-il possible de répartir la totalité du travail entre 6 h. du matin et 9 h. du soir</i>			
	mainituista tehtaita? <i>dans les entreprises respectives?</i>		yleensä saman teollisuushaaran alalta? <i>d'une manière générale dans le genre resp. d'industrie?</i>		mainituissa tehtaisissa? <i>dans les entreprises respectives?</i>		yleensä saman teollisuushaaran alalla? <i>d'une manière générale dans le genre resp. d'industrie?</i>	
	on. oui.	ei. non.	on. oui.	ei. non.	on. oui.	ei. non.	on. oui.	ei. non.
Sahateollisuus <i>Scieries</i>	3	41	4	41	3	40	3	38
Paperiteollisuus <i>Industrie du papier</i>	—	40	—	40	—	39	—	39
Kutomateollisuus <i>Industrie textile</i>	4	4	3	3	4	4	2	3
Muita tehtaita <i>Autres usines</i>	2	2	3	1	2	3	3	1
Yhteensä — Total	^{a)} 9	87	10	85	^{a)} 9	86	8	81

¹⁾ Kaikki työnantajat eivät ole vastanneet joka kysymykseen.

²⁾ Tiedustelun päätyttyä on kymmenkunta paperiteollisuuteen kuuluvaa työpaikkaa siir-

³⁾ Näistä on 5 vastannut että yötyön lakkauttaminen tosin on teknillisesti mahdol-

⁴⁾ Vastaus koskee 2,678 yötyöntekijätärtä, jotka yötyön kiellon johdosta ilmoitetaan

yötyönkiellon seuraukset naisille työnantajien ilmoitusten mukaan. ¹⁾

*que l'interdiction de ce travail entraînerait pour les femmes.
des patrons.)*

Voipiko ja haluaako tehdas ottaa käytäntöön 3-vuoraisen 8-tun- tisen työajan? <i>Les patrons peuvent-ils et veulent-ils accorder la journée de 8 h. répartie entre trois relais?</i>			Voiko tehdas tarjota työtä päivän- aikaan niille naisille, jotka naisten yötyön kiellon johdosta menettä- vät työpaikkansa. <i>Peut on dans les mêmes entreprises procurer du travail de jour aux femmes atteintes par l'interdiction du travail de nuit?</i>			Kaikkiaan työpaik- koja. <i>Total des entre- prises.</i>	Kaikkiaan niissä yötyön- tekijättä- riä. <i>Total des travail- leuses de nuit.</i>
On jo käy- tännössä. <i>La j. de 8 h. est déjà introduite.</i>	Voipi. <i>Oui.</i>	Ei voi. <i>Non.</i>	Voipi <i>Oui</i>		Ei voi. <i>Non.</i>		
			pysyväi- sesti. <i>travail régulier.</i>	satunnai- sesti. <i>travail oc- casional.</i>			
—	—	41	—	3	40	46	1,475
2) 23	1	12	1	—	34	40	933
—	—	8	1	—	6	8	593
—	—	4	1	—	4	5	108
23	1	65	3	3	4) 84	99	3,109

tynyt kaksivuoroiseen työhön.

lista, vaan että lakkauttaminen tuottaisi tehtaille suurta vahinkoa.
menettävän työpaikkansa.